

ČASOPIS MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

vyznamenáný medailí Za upevňování přátelství ve zbraní 1. stupně a Pamětní medailí k 30. výročí Slovenského národního povstání, květnového povstání českého lidu, osvobození Československa Sovětskou armádou

VOJENSKÁ MYSL

TŘICÁTÝ SEDMÝ ROČNÍK

3

Úloha velitelů a štábů v rozvoji protialkoholní výchovy

Nadměrné požívání alkoholu některými skupinami vojáků v armádě je jedním z negativních jevů, který ovlivňuje bojovou a mobilizační pohotovost, zejména takové její komponenty jako morálně politický stav, organizovanost a kázeň, podílí se na trestné činnosti a mimořádných událostech, na závažné ekonomické, zdravotní a morální účinky na způsob života vojáků a vojenských kolektivů.

Alkoholismus jako celosvětový a celospolečenský problém

Situace ve světě je v posledních 25 letech charakteristická zejména dalším podstatným zvýšením výroby a spotřeby alkoholických nápojů. Rozdíl mezi jednotlivými zeměmi s převahou pítí piva, vína a destilátů se vyrovnávají. Výrazně se zvyšuje podíl žen na zneužívání alkoholu jako falešný výraz emancipačních snah. Roste podíl školní i předvojenské mládeže na spotřebě alkoholu se všemi negativními důsledky, včetně vyrovnávání jejího podílu na trestné činnosti na úrovni dospělé populace v důsledku konzumace alkoholu.

ČSSR patří k zemím s převahou pítí piva. Ve spotřebě piva jsme ve světě i nadále druzí (za NSR). Mezi evropskými zeměmi jsme ve spotřebě čistého alkoholu pátí a v celosvětovém měřítku na 11. až 12. místě. V uplynulých desetiletích byly nejvyšší přírůstky v ČSSR zaznamenány ve spotřebě lihovin, což se projevilo, jak uvedu dále, i ve vývojových tendencích konzumace alkoholických nápojů povolanci. Dostí markantní rozdíly jsou mezi český-

Pro prevenci a omezování negativních důsledků alkoholismu fídicími zásahy velitelů (náčelníků) a štábů je potřebné znát současný stav a vývojové tendence alkoholismu jako celosvětového a celospolečenského problému se zvláštním zřetelem na stav a vývojové tendence vztahu předvojenské mládeže k alkoholu.

mi zeměmi a Slovenskem. Na Slovensku se pije více lihovin a vína, méně piva. Růst spotřeby koncentrátů více ovlivňuje celkovou spotřebu v přepočtu na čistý alkohol, která je na Slovensku vyšší než v českých zemích.

Pozoruhodné pro armádu je, že některé průzkumy mezi školní mládeží a dětmi uvádějí vyšší hodnoty pítí alkoholu dětmi a mládeží na Slovensku než v ČSR. Důležitě z hlediska prognózy, vypracování programu protialkoholní výchovy a řízení protialkoholní výchovy velitelů a štábů je, že největší tolerance k alkoholu, která je pro ČSSR typická, se projevuje u mládeže ve věku 18–24 let (52,6 %), tedy v době, kdy vykonávají vojenskou základní službu, přičemž podstatně vyšší je u chlapců než u děvčat. Na vztah dětí a mládeže k alkoholu působí příklad dospělých. Na základě výzkumů lze vyvodit, že např. v ČSR přibližně z 10 miliónů obyvatel asi 1 milión nad 18 let lze označit jako pravidelné pijáky, z nich okolo 250 000 až

300 000 alkohol zneužívají nebo jsou na něm závislí.

Tyto a další údaje potvrzují tezi, že ovlivnit vztah mládeže k alkoholu vyžaduje především dosáhnout snížení spotřeby alkoholu u dospělé populace, a to je nelehký úkol, jehož řešení bude dlouhodobě ovlivňovat vztah k alkoholu u populace nastupující vojenskou základní službu. Rodina, jak ukazují poznatky z výzkumu dětí a mládeže, je hlavním faktorem formování jejich vztahu k alkoholu. Svědčí o tom např. i takový fakt, že základní legislativní normu, která zakazuje dětem pít alkoholické nápoje, nedodržuje v ČR více jak 90 % dětí školního věku. Děti ochutnávají alkoholické nápoje již od předškolního věku a prvních tříd základní školy. Čtvrtina dětí již zná pocit lehké opilosti. Častěji pijí děti s horším prospěchem a neukázněně. Jen 16 % dětí školního věku si s rodiči nepřipijí na zdraví. Nebezpečná tolerance rodičů se projevuje i v tom, že jedné pětina dětí podávají rodiče alkohol jako lék. Z výsledků průzkumu mezi 15–18letou mládeží vyplývá, že mezi osmnáctiletými bylo 17 % abstinentů. Avšak výzkumy v armádě ukazují, že např. k motostřeleckým a tankovým útvarům nastupují jen 2–3 % abstinentů. Mezi 15–18. rokem pronikavě stoupá zejména spotřeba koncentrátů. Mládež ve věku 15–18 let nejvíce ze všech věkových skupin podceňuje nebezpečí vzniku návyku na alkohol jako drogu a jeho škodlivost jako toxické látky.

Naléhavost účinné protialkoholní výchovy vojáků v základní službě zdůrazňují tyto vývojové tendence vztahu povolanců k alkoholu:

— Velikost (početnost) skupiny povolanců s návykem na alkohol v posledních

dvou desetiletích narůstá. Dokazují to poznatky z výzkumů v ČSLA opakovaně v letech 1965, 1970, 1978–1979 i v dalších letech.

— V uvedeném období se u povolanců dále snížila věková hranice vzniku návyku na alkohol. Tato tendence se projevuje zejména v posledních 5–7 letech. V důsledku toho nastupují vojenskou službu povolanci s upevněnějším návykem, převládá jejich vztah k alkoholu je složitější a obtížnější.

— Projevuje se tendence k přechodu od piva k požívání alkoholických nápojů s vyšší koncentrací alkoholu (vino, pivo „fezané“ rumem, lihoviny). Tato tendence je součástí celosvětových i celospolečenských trendů. Závažné je, že k opilsti dochází rychleji, je těžší a doba potřebná k vystřízlivění se prodlužuje. V důsledku toho roste pravděpodobnost vzniku protispoločenských činů i osobních následků nekontrolovaného požívání alkoholu.

Z těchto skutečností vyplývá, že velitelé a štáby, političtí pracovníci, stranické a svazácké organizace i vojenské kolektivy jako výchovní činitelé stojí perspektivně před dlouhodobým specifickým úkolem nejen výchovy ke správnému vztahu k alkoholu, ale zejména převýchovy u dosti početných skupin ohrožených alkoholismem. Složitost a náročnost řešení tohoto úkolu spočívá v tom, že jeho obsahem je přestrukturace osobnosti dospívajících, potřeba dosáhnout změny jejich názorů, postojů a hodnocení alkoholu, změna některých dosavadních potřeb, zájmů a hodnotových orientací. „Nařízení NGŠ ČSLA č. 17/1985“ je východiskem i základnou úsilí o podstatné zvýšení účinnosti protialkoholních opatření a výchovy vojáků.

Stav a příčiny malé výslednosti protialkoholní výchovy vojáků v základní službě

Kritériem hodnocení účinnosti protialkoholní výchovy u útvarů a svazků jsou dosažené výsledky. Na výslednost protialkoholní výchovy vojáků lze usuzovat zejména prostřednictvím těchto ukazatelů:

— Ukazatele negativních důsledků nekontrolovaného požívání alkoholu, kde alkohol se podílí zhruba na polovinu trestných činů (u trestných činů přibližně na 1/2 soudně projednávaných případů narušování vztahů mezi staršími a mladšími vojáky), na 1/4 mimořádných událostí a 1/4 kázeňských přestupků (podle poznatků výzkumů) vojáků v základní službě. Také dopravní nehody vojáků z povolání při řízení vlastního motorového vozidla dokazují neznalost a nerespektování zákona závislosti množství alkoholu a pravděpodobnosti vzniku havárie.

— Ukazatele efektivnosti protialkoholní výchovy jednotek soutěžících o dobrovolnou abstinenci. Stav je charakteristický tím, že u útvarů se zapojuje přibližně 60 až 80 % řidičů do hnutí o dobrovolnou abstinenci. Závisky plní okolo 50–60 % řidičů, což ukazuje na rezervy ve zvyšování účinnosti soutěžení o dobrovolnou abstinenci.

Stav hodnocený pomocí těchto ukazatelů výsledností se v posledních letech v podstatě nemění. Tím naléhavější je hledání odpovědnosti na otázku, jaké jsou zdroje stagnace a podstatné příčiny malé účinnosti protialkoholní výchovy? Objasnění těchto zdrojů a příčin, které z nich pramení, a jejich překonávání je hlavní cestou zvyšování účinnosti a omezování vlivu nekontrolovaného požívání alkoholu.

lu na vznik protispolečenských i osobně nežádoucích činů vojáků.

Malá účinnost a stagnace výslednosti protialkoholní výchovy vojáků pramení ze dvou hlavních zdrojů — z nedostatků v:

— Direktivním a stimulačním ovlivňováním intenzity zájmu velitelů (náčelníků) a příslušných funkcionářů štábů k dosažení prokazatelných výsledků v této oblasti. Součástí tohoto zdroje nedostatků je ne docenění formování politického uvědomění, žádoucích hodnotových orientací a socialistických rysů způsobu života vojáků, zejména jejich vedení k progresivním formám využívání volného času.

— Připravenosti (kvalifikaci), především v nízké úrovni specifických znalostí velitelů (náčelníků), příslušných funkcionářů štábů, politických pracovníků, stranického a svazáckého aktivu, znalostí, které jsou nezbytné k provádění a zejména racionálnímu řízení rozvoje protialkoholní výchovy s cílem zvyšovat její výslednost.

Jinými slovy, výslednost jakékoliv činnosti závisí především na **motivaci** (motivování direktivním a stimulačním ovlivňováním) a **kvalifikaci** potřebné pro danou činnost. Vztah mezi motivací a kvalifikací má povahu rozporu, z něhož pramení podstatné příčiny malé výslednosti protialkoholní výchovy. Tyto příčiny mají komplexní charakter. Uvedu ty, které považují za nejdůležitější.

Ve vztahu mezi motivací a kvalifikací je v současnosti hlavní stránkou rozporu, rozhodující příčinou malé účinnosti a tedy i hlavním článkem k dosažení vyšší výslednosti protialkoholní výchovy, posilování motivace zájmu velitelů a příslušných funkcionářů štábů prostřednictvím jednoty **direktivního a stimulačního působení**. Jedním z praktických nástrojů direktivního a stimulačního ovlivňování zájmů velitelů a funkcionářů štábů na vyšší výslednosti protialkoholních opatření je soubor jednotných ukazatelů hodnocení stavu a účinnosti protialkoholní výchovy. Skládá se ze dvou skupin. První skupina zahrnuje ukazatele vztahu nováčků k alkoholu; umožňuje při jejich nástupu k útvarům vytvářet hlavní „terčové skupiny“ protialkoholní výchovy, skupiny ohrožené alkoholismem (mírný piják, piják se sklonem k častějšími nadměrnému pití, silný piják). Druhá skupina ukazatele efektivnosti protialkoholní výchovy, které umožňují mimo jiné srovnávat rozdíly ve výsledcích dosahovaných jednotkami v rámci útvarů, útvarů v rámci svazků i svazků v rámci svazů. Poznamenejme, že zatím jsou v praxi nejméně používány ukazatele pozitivní

stimulace zájmů velitelů (náčelníků), jejich ocenění za projevené úsilí a výsledky projevující se ve snížení vlivu alkoholu na páchání kázeňských přestupků, trestných činů a mimořádných událostí.

Zkušenosti ukazují, že „měření“ a porovnávání rozdílů ve výslednosti pomocí těchto ukazatelů stimuluje zájem velitelů (náčelníků) a funkcionářů štábů jednotlivých stupňů na poznání příčin rozdílů, vyvolává potřebu ocenit lepší výsledky, zobecnit zkušenosti nejlepších a současně vyvinout direktivní i motivační tlak na ty, kteří zaostávají.

Druhou podstatnou příčinou nízké výslednosti je nevhovující stav kvalifikace. Direktivní a stimulační působení lze proto považovat za účinné, jestliže zabezpečuje zvyšování kvalifikace, především znalostí potřebných k provádění (na stupni jednotka) a efektivnímu řízení (na stupni útvar a výše) protialkoholní problematiky. Zvyšování kvalifikace je druhým nezbytným předpokladem vyšší efektivnosti protialkoholní výchovy vojáků. Za kvalifikační minimum pro velitele (náčelníky) a příslušníky štábů odpovědné za tuto oblast lze považovat znalost cílů a úkolů, metod a forem protialkoholní výchovy a její řízení.

K podstatným příčinám malé výslednosti protialkoholní výchovy patří také tendence k zužování prevence na agitačně propagační činnost a zdravotnickou osvětu. Racionální stránkou této tendence je, že všechny změny začínají ovlivněním vědomí lidí. Z toho plyne potřeba poskytnout všem vojákům funkční minimum základních znalostí o alkoholu, především některým profesním skupinám (v první řadě vojenským řidičům, operátorům, ale i některým profesím techniků), pro které je alkohol vážným rizikovým faktorem. Působení pouze na vědomí však nestačí. Ideovým základem této redukce je naivní víra, že ovlivněním pouze vědomí lze dosáhnout změny vztahu vojáků k alkoholu. Tendence k úzkému pojetí prevence je v rozporu s potřebou rozvíjet a působit **komplexně na všechny hlavní stránky socialistického způsobu života vojáků a vojenských kolektivů** — činnosti v práci a zejména po práci, sociální vztahy, potřeby, zájmy, hodnoty a postoje — **jako hlavní směr prevence**.

Tyto příčiny nízké výslednosti protialkoholní výchovy nejsou vyčerpávající. Umožňují však nastínit hlavní směry rozvoje protialkoholní výchovy, jejichž realizace vede k překonávání příčin malé výslednosti protialkoholní výchovy.

K hlavním směrům rozvoje protialkoholní výchovy

Vyšší efektivity jakékoliv činnosti je možné dosáhnout při soustředění pozornosti a úsilí na hlavní směry činnosti. Se zřetelem na současný stav, jako zdroje a příčiny malé výslednosti za hlavní směry rozvoje protialkoholní výchovy jsou považovány:

- zdokonalování řízení protialkoholní výchovy, jehož organickou součástí jsou cílevědomá stranickopolitická opatření zaměřená k objasňování sociálních příčin a důsledků alkoholismu pro život socialistické společnosti, bojovou pohotovost, morálně politický stav a kázeň a vytváření atmosféry nesmířitelnosti proti projevům alkoholismu ve stranických a svazáckých organizacích v ČSLA,

- zvyšování kvalifikace vojáků z povolání, stranického a svazáckého aktivu v provádění a řízení protialkoholní problematiky,

- vytváření podmínek pro účinnou protialkoholní výchovu,

- rozvoj a zvyšování efektivity hnutí za dobrovolnou abstinenci, zejména vojských řidičů,

- rozvoj aktivní, bohaté kulturně výchovné a sportovní zájmové činnosti vojáků v souladu s požadavky Rozkazu ministra národní obrany č. 13/1986.

Vzhledem k rozsahu článku pojednám o některých otázkách zdokonalování řízení protialkoholní výchovy veliteli a štáby jako rozhodujícím směru a předpokladu zvýšení účinnosti protialkoholní výchovy na ostatních směrech.

Z metodologického hlediska je možné přistoupit ke zdokonalování řízení protialkoholní výchovy po třech liniích — odpovědnosti a kompetence, zkvalitňování jednotlivých obsahových komponentů jejího řízení a hlavní období řídicího procesu.

Ve zdokonalování řízení protialkoholní výchovy veliteli a štáby má rozhodující význam důsledné plnění úkolů po linii odpovědnosti a kompetence. Jeden z článků „Nařízení NGS ČSLA č. 17/1985“, které se týká řízení protialkoholní problematiky, vyžaduje v této oblasti upřesnit a zahrnout do funkčních povinností odpovědnost a kompetenci velitelů (náčelníků), politických pracovníků a funkcionářů štábů jednotlivých stupňů velení. Rozhodující úlohu při řízení protialkoholní výchovy jako specifického relativně samostatného procesu mají velitelé vybavení nejdílnou velitelskou pravomocí. Se zřetelem na cíle a úkoly protialkoholní výchovy působí velitelé, političtí pracovníci, funkcionáři štábů, stranické a svazácké organizace jednotně, avšak vzhledem k rozdílnému po-

stavení, odpovědnosti a kompetenci působí diferencovaně v rámci přesně vymezené dělby práce.

Poznámku vyžaduje doporučení obsažené v „Nařízení NGS ČSLA č. 17/1985“ vytvářet tříčlenné až pětičlenné aktivity. Patří k abecedě společenskopolitické praxe, že k zajištění důležitých potřeb a zájmů upravuje společností instituce, jejichž posláním je zabezpečovat určitý specifický společenský zájem. Od přijetí zákona č. 120/1962 „O boji proti alkoholismu“ praxe prokázala potřebu a užitečnost orgánů (instituce), jehož posláním je metodické řízení protialkoholní problematiky. V civilní sféře jsou to protialkoholní sbory a komise. Také v armádě plnily funkce orgánů metodického řízení protialkoholní problematiky protialkoholní komise ustavené na jednotlivých velitelských stupních jako pomocný orgán velitele. Průzkum těchto komisí prokázal mimo jiné, že efektivity jejich činnosti závisí zejména na počtu a složení jejich členů, zastávané služební funkci, přesném vymezení funkčních povinností tak, aby tyto orgány metodického řízení jako celek komplexně plnily všechny své funkce. Zkušenosti praxe i výzkum umožňují vyvodit závěr, že není podstatné, zda tyto orgány jako institucionální nositel specifického společenského zájmu nazýváme protialkoholním aktivem nebo komisí. Podstatné je, zda tento pomocný orgán velitelů na jednotlivých stupních velení uskutečňuje komplexně všechny své funkce, tj. rozborovou, jako nejdůležitější (analýza dosaženého stavu a vypracování návrhů pro rozhodnutí velitele), propagačně agitační, individuálně výchovnou, koordináční a kontrolní. Zkušenosti předních útvarů a svazků a výsledky výzkumu potvrzují, že oslabení řízení v oblasti kterékoli funkce metodického řízení má za následek snížení efektivity protialkoholní výchovy.

Při zdokonalování jednotlivých komponentů, které tvoří obsah řízení protialkoholní výchovy, prvořadou pozornost zasluhuje tvorba cílů na základě rozboru výchozí situace na začátku výcvikového roku (období). Základní komponenty výchozí situace jsou:

- dosažené výsledky protialkoholní výchovy za výcvikový rok (období), které jsou hodnoceny pomocí ukazatelů efektivity protialkoholní výchovy,

- hodnocení vztahu nováčků k alkoholu podle příslušných ukazatelů s cílem určit velikost a složení hlavních „terčových“ skupin“ vyznačujících se různou intenzitou návyku na alkohol,

— hodnocení rozsahu a úrovně podmínek nezbytných pro účinnou protialkoholní výchovu u konkrétního útvaru, jednotky,

— analýza a hodnocení podílu velitelů jednotlivých stupňů, odpovědných funkcionářů štábů, politických pracovníků, stranicových a svazáckých organizací na dosažených výsledcích,

— rozbor a hodnocení stavu metodického řízení, tj. úrovně práce protialkoholního aktivu (komise).

Na základě tohoto rozboru vytyčuje příslušný velitel konkrétní, náročné, avšak reálné cíle se zřetelem na dosavadní podmínky, za nichž se dosud uskutečňuje protialkoholní výchova. Cíle je vhodné volit prostřednictvím ukazatelů efektivnosti, které plní funkci „měřítka“ hodnocení dosažených výsledků. Úkoly se zpravidla vztahují k hlavním směrům rozvoje protialkoholní výchovy. Vytyčením konkrétních cílů a úkolů dostává protialkoholní výchova charakter cílového programu, jehož plnění lze hodnotit pomocí souboru jednotných, dříve uvedených ukazatelů jako součást rozboru stavu kázně.

Zdokonalování řízení může být uskutečňováno rovněž tak, že v obsahu řízení rozlišujeme tři na sebe navazující období řízení — rozhodování, ovlivňování a kontrolu účinnosti protialkoholní výchovy.

První období je jádrem řídicího procesu. Zahrnuje takovou činnost, která spočívá v poznání dosaženého stavu, vypracování

plánů, kterých má být dosaženo za určité časové období (zpravidla výcvikový rok), stanovení úkolů a opatření vyplývajících z příslušných nařízení. V rozhodování o cílech a úkolech spočívá těžiště rozhodovacího procesu. V teorii řízení se soudí, že tam, kde nejsou stanoveny cíle, kterých má být dosaženo, nelze hovořit o řízení v plném významu tohoto pojmu. Rozhodování velitele je objektivnější a tím může být i účinnější, jestliže je návrh cílů a úkolů a dalších opatření kolektivně rozpracován a kriticky posouzen na jednání protialkoholního aktivu (komise).

Druhé období řízení — ovlivňování zabezpečuje realizaci přijatých opatření zejména prostřednictvím metod a forem protialkoholní výchovy.

Posláním třetího období řízení, tj. kontroly plnění úkolů, je překonávat rozpor mezi skutečným a požadovaným stavem a zabezpečovat dosažení vytyčených cílů. Součástí kontroly je i doplňování a upřesňování kritérií a ukazatelů hodnocení výslednosti protialkoholní výchovy.

Naplňování požadavků „Nařízení NGŠ ČSLA č. 17/1985“ (vyžaduje překonávat zdroje a příčiny malé účinnosti protialkoholní výchovy, zejména cestou zdokonalování jejího řízení a systematickým zvyšováním kvalifikace v protialkoholní problematice velitelů (náčelníků) a odpovědných funkcionářů štábů, jako výchozí předpoklad dosažení vyšší úrovně výslednosti protialkoholní výchovy u útvarů.

Ke kádrové a personální práci v oblasti mírového doplňování ozbrojených sil

Jedním z cílů usnesení předsednictva ÚV KSČ ke kádrové a personální práci z roku 1970 je vytvoření a realizace uceleného systému výběru, přípravy a rozmísťování kádru. Zdůrazňuje se v něm nutnost široké znalosti schopných a osvědčených pracovníků včetně postižení takových skutečností, jako „... zda vybraný soudruh má pro zamýšlenou funkci schopnosti a potřebné osobní vlastnosti“. (Usnesení PÚV KSČ: Ke kádrové a personální práci ze dne 6. listopadu 1970. Praha, ÚV KSČ, časopis Život strany, 1970, s. 5.) Tyto myšlenky plně potvrdily i závěry XVII. sjezdu KSČ. Jejich realizace při budování vyspělé socialistické společnosti předpokládá hledat rezervy, nové možnosti a přístupy nejen v civilním sektoru, nýbrž i v ČSLA. Na vysoké aktuálnosti nabývají i při řešení kvalitativních aspektů mírového doplňování ozbrojených sil.

Objektivní faktory výstavby ozbrojených sil, zejména situace ve zdrojích branecké populace a kvantitativní i kvalitativní růst bojové techniky, kladou stále vyšší nároky na úlohu lidského činitele. V této souvislosti vystupují naléhavě do popředí požadavky druhů vojsk na optimalizaci doplňování ozbrojených sil ČSSR kvalitními branci. Splnit tento požadavek není možné bez podstatného zlepšení poznávání osobností branců v období před jejich nástupem k výkonu vojenské činné služby, neboť úspěšná realizace zásad výběru, výchovy a rozmísťování branců předpokládá získávání a analyzování co nejvíce objektivních poznatků o nich. Vedle postižených politických, odborných a zdravotních předpokladů je důležité zjišťovat a ověřovat jejich psychické procesy, převládající stavy a vlastnosti.

Bez konkrétní znalosti podřízených — jejich morálně politického profilu, úrovně schopností, dovedností a zájmů, zdravotního a psychického stavu a bez znalostí vlivů, které na ně působily, působí popřípadě mohou působit — není možné hovořit o efektivním výchovném působení na nové vojáky a na podřízené vůbec. To předpokládá od velitele uvědomění si pozitivních stránek u každé osobnosti, na kterých je nutné ve výchovném procesu stavět a dále je rozvíjet a naopak poznat a vhodným promyšleným přístupem tlumit negativní aspekty a jejich projevy v chování a jednání podřízených.

Můžeme tedy konstatovat, že čím kvalitnější a objektivnější informace o brancích se podaří získat, tím optimální bude jejich výběr pro odborný výcvik a jejich rozmístění v souladu s požadavky ozbrojených sil a zároveň velitelé budou moci rychleji a účinněji ovlivňovat a řídit sociální procesy u jednotek, aktivněji a hlouběji uplatňovat individuální přístup ve výchově podřízených.

Z každodenní praxe je známo, že při stejných podmínkách, za kterých probíhá určitá činnost a při rovnocenné přípravě a zaškolení, jsou někteří jednotlivci úspěšnější než druzí. Mnohdy se kladou otázky, proč stejně připravovaní a trénovaní sportovci mají např. na olympiádě zcela odlišné výsledky. Proč jeden zcela selže a druhý získá medaili. Proč některý voják z povolání není schopen zvládnout velitelské funkce, ale při zařazení na jinou např. od-

bornou funkci si počíná velmi dobře. Jiný si počíná za normální situace zcela suverénně a při zvýšené zátěži v náročnějších situacích zklame a naopak další, o kterém jsme to nepředpokládali, energicky a adekvátně v situaci reaguje. Podobných otázek a příkladů by bylo možné uvádět mnohem víc. Klíč k danému problému je nutné hledat v psychice každého člověka.

Veškeré psychické děje můžeme rozdělit do tří základních skupin, mezi kterými existují složité vazby. První skupinu tvoří **psychické procesy poznávací** (počítky, vjemy, představy, pozornost, paměť, myšlení a řeč) citové a volní, jež nás informují o objektivní realitě a o našem vztahu k ní. Do druhé skupiny zařazujeme **psychické vlastnosti osobnosti** (schopnosti, zaměřenost, temperamentní a charakterové vlastnosti), které charakterizují daného člověka. Třetí skupina je tvořena **psychickými stavy** (úzkost, neklid, vyčerpání, podrážděnost, apatie, vyrovnanost, radost apod.), jež vytváří pozadí předchozích duševních jevů a vtiskují jim konkrétní podobu. U všech lidí můžeme rozlišit **vlastnosti obecné** (patří všem lidem), **vlastnosti zvláštní** (přísluší pouze určitým sociálním skupinám, např. dělníkům, vojákům, brancům apod.) a konečně **vlastnosti jedinečné** (charakterizují pouze určitého, konkrétního jedince). Rozdílnost v kvantitě a kvalitě duševních dějů (psychických procesů, vlastností a stavů) vytvářejí na jedné straně individualitu každého jedince — jeho neopakovatelnou osobnost, na druhé straně jsou příčinou rozdílných projevů různých lidí ve stejných situacích, vytváří rozdíly ve výkonech lidí. Právě rozdíly v kvantitě a kvalitě psychických dějů určují obsah a formu vlastností jedinečných, které zprostředkovaně ovlivňují projevy vlastností zvláštních i obecných a zase zpětně jsou jimi ovlivňovány. Zkvalitnění výběru a rozmístování branců do ozbrojených sil vede tedy cestou zkvalitnění komplexního poznávání jejich osobnosti, poznáváním jejich individuálních zvláštností.

Původ kvantitativních individuálních rozdílů mezi lidmi je převážně biologický. Je-li člověk jako živočišný druh schopen vnímat barvy, tóny, pamatovat si, myslet apod., pak různí lidé jsou toho schopni různě. Pro nás nejzávažnější a zároveň nejsložitější z tohoto typu individuálních zvláštností jsou schopnosti a temperamentní vlastnosti.

Schopnosti jsou předpokladem úspěšných nebo vynikajících výsledků v určité oblasti společenské praxe. Jde o komplex takových psychických zvláštností člověka, jež ho činí vhodným k úspěšnému vykonávání ur-

čitého druhu činnosti. Jde o složité vlastnosti osobnosti, které vyjadřují míru souladu mezi objektivními požadavky činnosti a psychofyziologickými možnostmi daného člověka. Temperamentní vlastnosti představují dynamizující aspekt lidské psychiky. Jde v podstatě o vrozené charakteristiky vyšší nervové činnosti, jako je síla, vyrovnanost a pohyblivost procesů vzruchů a útumů v mozkové kůře, které ovlivňují obsah i formy myšlení, prožívání a jednání každého konkrétního jedince.

Původ kvalitativních individuálních rozdílů je nutné hledat především v osobním vývoji každého člověka, v jeho konkrétním sociálním prostředí, které ho formovalo a formuje. Příslušnost k určitému sociálně třídnímu prostředí, k jisté kultuře, k určitým sociálním skupinám je jednak rozhodujícím faktorem utváření lidské psychiky, jednak vysvětlujícím faktorem jejich zvláštností. Z praktického hlediska je důležité věnovat pozornost postižení zaměřenosti a charakterových vlastností osobnosti. Zaměřenost je složitá vlastnost jedince, která je určena především systémem jeho potřeb, dominujících motivů a světovým názorem. Poznat zaměřenost člověka předpokládá pochopit cíle a motivy jeho jednání, potřeby, zájmy, ideály, tužby, jeho přesvědčení a světový názor. Z charakterových vlastností jsou v popředí takové, které ukazují na vztahy jedince ke společnosti, k práci, k jiným lidem (nejen pouze k nadřazeným) i k sobě samému.

Buržoazní psychologové přeceňují vliv kvalitativních rozdílů mezi lidmi a většími popírají rozdíly v kvalitě. Přeceňují a absolutizují dědičné vlivy, mnohdy zdůvodnili nejrozdílnější rasové teorie. Marxistickoleninská psychologie nepopírá rozdíly mezi lidmi v kvantitě, ale vedle těchto vlivů považuje za rozhodující kvalitativní stránku problému. Osobnost člověka není pouze biologicky podmíněna, ale je především sociálně determinována. Vychází z Marxovy teze, že člověk je tvor společenský. Je pravdou, že na svět přichází jako biologická bytost a teprve životem v konkrétním sociálním prostředí se z bytosti biologické stává bytost společenská. Bez specifických vlivů lidského prostředí nemůže vzniknout lidská psychika. Na její kvalitu má určující vliv kvalita sociálního prostředí, ve kterém člověk žije a vyrůstá.

Proto je pro potřeby mírového doplňování ozbrojených sil a výchovnou činnost velitelů důležité, aby v průběhu poznávání osobnosti branců (později vojáků) byla postižena celá šíře naznačených problémů. Kromě toho je potřebné vzít v úvahu, že v náročných vojenských profesích (např.

ČVO) má na úspěšnost výkonu vedle těchto skutečností velký vliv i způsob přípravy k výkonu dané odbornosti a celková psychická odolnost individua — tzn. schopnost odolávat a zachovávat si praceschopnost psychiky i v zátěžových situacích. Zvláště u nepřipravených jedinců způsobuje psychická zátěž změny v chování, prožívání a v celkové spolehlivosti výkonu, a to v duševní i tělesné oblasti. Z vojenskopraktického hlediska je důležité zjištění, že vlivem zátěžových situací dochází ke snížení kvantity a kvality výkonu a u nepřipravených jedinců je tento pokles obzvlášť významný.

Vojenská psychologie by měla tedy ovlivňovat nejen výběr pro vysoce náročné ČVO (popř. optimalizovat zařazení těch, kteří nemají předpoklady pro výkon určité úzce specializované náročné odbornosti), ale poskytovat i informace ke zkvalitnění metod přípravy vybraných jedinců. Mimoto by příprava vybraných kandidátů na určité speciální činnosti (ČVO popř. ČF) měla zahrnovat i speciální psychologickou přípravu, zaměřenou na zabezpečení funkční spolehlivosti poznávacích procesů u daných jedinců i v těch nejsložitějších situacích a zároveň na utváření a upevňování jejich emocionálně volní stability. Tato činnost se však rovněž neobejde bez konkrétní znalosti osobnosti podřízených, avšak kvalita poznání závisí na mnoha činitelích. K nejvýznamnějším patří posuzovací schopnosti hodnotitele, jeho erudice, nezaujatý přístup, volba adekvátních metod poznávání osobnosti a v neposlední řadě i kvalita a množství informací (poznatků), které o konkrétním jedinci získáme.

Psychologické aspekty systému poznávání osobnosti branců

V duchu ustanovení branného zákona a nařízení NGŠ — 1. ZMNO č. 04/1981 přísluší rozhodující úloha v procesu poznávání branců místním vojenským správám, které mimo jiné zabezpečují realizaci systému mírového doplňování ozbrojených sil. Tento systém zahrnuje souhrn organizačních opatření, pravidel, nástrojů a vztahů, s jejichž pomocí realizují zásady branné povinnosti. Jeho základním cílem je při spěch k procesu upevňování nepřetržité bojové a mobilizační pohotovosti vojsk cestou kvantitativního i kvalitativního rozmístění branců do útvarů a funkcí ozbrojených sil. Tento systém v sobě zahrnuje

relativně samostatné, avšak vnitřně propojené oblasti: evidenci, poznávání a hodnocení branců, jejichž výběr, rozmístování, povolávání a zařazování do útvarů a funkcí v armádě a oblast úlev ve výkonu vojenské služby.

Všechny oblasti systému mírového doplňování jsou závislé na množství, kvalitě a úrovni zpracování získaných informací o brancích. Za tím účelem doplňovací oddělení místních vojenských správ shromažďují, evidují a analyzují veškeré informace o brancích, a to od doby jejich vzetí do evidence až do odeslání jejich osobních spisů k útvarům ozbrojených sil.

Úloha a místo místních vojenských správ v procesu poznávání osobnosti branců

Uvedené nařízení NGŠ ČSLA stanoví, že poznávání branců je „... trvalý proces, jehož cílem je získat co nejvíce poznatků o třídních, politických, morálních a charakterových vlastnostech... o jejich zdravotních, vzdělanostních a civilních profesních hodnotách, o jejich zájmech a skloních, o sociálních a rodinných poměrech a podmínkách a o jiných vlivech, jež na brance v průběhu dosavadního vývoje působily.“ (Směrnice pro hodnocení branců a vojáků v záloze a pro jejich zařazování k útvarům ozbrojených sil. Nařízení NGŠ ČSLA — 1. ZMNO č. 04. Praha 1981, s. 2.) Dále vymezuje zdroje informací k zabezpečení poznávacího procesu o brancích. Jsou jimi: „... písemné charakteristiky od národních výborů, socialistických organizací, škol a společenských a masových organizací, výsledky pohovorů s branci, poznatky z osobního průzkumu prováděného

pracovníky místních vojenských správ v průběhu předvojenské přípravy a branné výchovy ve výcvikových střediscích Svazarmu, údaje od útvarů SNB, soudů, prokuratury, zdravotnických zařízení apod.“ (Tamtéž, s. 3—4.)

Problematickou poznávání osobnosti branců nelze vidět samoúčelně a odtrženě od života armády, nýbrž v celém komplexu vzájemně spjatých problémů, počínaje přípravou občana na vojenskou službu, jejím výkonem a konče jeho zařazením do zálohy. Kvalitní informace o brancích potřebují:

1. **Místní vojenské správy** k optimálnímu výběru branců do odborného výcviku ve Svazarmu a jejich zařazení do ozbrojených sil, neboť zaváděním moderní bojové techniky a zbraňových systémů do armády nesmírně stoupají nároky na způsobilost

branců a později vojáků k výkonu určitých vojenských odborností. V této souvislosti je důležité si uvědomit i tu skutečnost, že úroveň informací o brancích (dostanou-li se včas k jejich budoucím velitelům) a jejich optimální zařazení do ozbrojených sil ovlivňuje:

— **efektivnost výcviku**, tj. v jaké době, s jakým vynaložením sil a prostředků a na jaké úrovni se dosáhne plné sladění a bojovnosti jednotlivců, osádek a jednotek,

— **úroveň sociálního mikroklimatu** u jednotek, který je jedním z nejvýznamnějších faktorů působících na ukázněné nebo neukázněné jednání příslušníků dané jednotky; charakterizuje celkovou strukturu a kvalitu vztahů mezi vojáky, jakož i celkovou možnost vnitřního stmelení osádek a jednotek vytvořením pevných vojenských kolektivů,

— **účinnost výchovného působení velitelů** rot a čet při dotváření návyku ukázněného chování podřízených, při cílevědomém formování osobnosti obránce socialistické vlasti,

— **vnitřní spokojenost nebo nespokojenost** každého vojáka s jeho funkčním zařazením; tato skutečnost výrazně ovlivňuje jeho postoje ke jednotce a k vojenské službě jako celku a tím ovlivňuje jeho celkový přístup k plnění služebních povinností; působí tedy jako významný motivační činitel. Výzkumy potvrzují, že otázka zařazení vojáka do konkrétní jednotky na určitou funkci je vzhledem k formování jeho osobnosti a ke kvalitě plnění jeho vojenských povinností dosti významná.

2. Velitelé jednotek a političtí pracovníci k účinnému výchovnému působení na podřízené, k systematickému ovlivňování probíhajících sociálních procesů. Rozbor závažných kázeňských přestupků a mimořádných událostí ukazují, že velitelé čet a rot ve většině případů neznají dobře své podřízené, nevědí často ani o jejich pijáckých nebo toxikomanických zvyklostech a jiných závažných skutečnostech sociálně psychologického charakteru. Nemohou potom reálně předvídat jejich neukázněné chování a přijímat účinná opatření k zabránění těmto protispoločenským jevům. Mezi základní příčiny, které umožňují vznik mimořádných událostí a závažných kázeňských přestupků můžeme vedle nízké organizovanosti života a nedodržování přísného vojenského režimu podle základních řádů zařadit i neznalost podřízených a úroveň vztahů v jednotce.

Zvlášť aktuální je otázka množství a kvality informací o brancích soudně trestaných nebo jiným způsobem morálně poli-

tický narušených, neboť ti představují tu skupinu osob, u nichž je zvýšená pravděpodobnost neukázněného chování v průběhu základní služby. Patří tam především branci se špatnou pověstí, se sklony k absenci, fluktuaci, neukázněnému chování na veřejnosti, nadměrnému požívání alkoholu a návykových látek, náboženští fanatici apod. Z dosavadního vývoje a praktických zkušeností mírového doplňování útvarů ozbrojených sil můžeme konstatovat, že zejména branci soudně trestaní představují skupinu osob, které se zvláště obtížně přizpůsobují podmínkám, jež na ně klade vojenská služba. Nízká míra společenské přizpůsobivosti části branců soudně trestaných je jednou ze základních příčin závažných problémů při jejich zařazování do útvarů a funkcí ČSLA.

V materiálu 258. zasedání Kolegia ministra národní obrany je mimo jiné poukázáno i na skutečnost, že někteří velitelé a političtí pracovníci nedostatečně poznávají podřízené vojáky a problémy v jednotkách, nevěnují dostatek pozornosti agresivním a egoistickým jedincům a recidivistům. Za základní příčiny tohoto stavu je možné považovat dvě skutečnosti:

— osobní spisy neposkytují velitelům v potřebné míře podstatné informace,

— někteří velitelé a političtí pracovníci nevědí jak těchto informací využít ve své výchovné práci s podřízenými.

Obsah osobního spisu by měl informovat o tom, zda jde o osobu páchající úmyslnou trestní činností, recidivistu nebo o osobu soudně netrestanou, avšak s projevy alkoholismu, drogové závislosti, popřípadě výtržnictví, absentérství nebo byla-li její předcházející výchova narušena vážnou rodinnou disharmonií nebo jejím rozpadem, či životem mimo rodinu apod. Tyto skutečnosti nemusí, ale mohou mít podstatný vliv na chování vojáka a každý vychovatel by o nich měl vědět.

Důležitost kvalitních informací o osobnosti branců potvrzují i výsledky výzkumů, které ukazují, že příčinami vzniku problémového jednání vojáků jsou i deformace v jejich socializačním procesu před nástupem vojenské činné služby.

V systému poznávání osobnosti vojáka je tedy nutné z metodického hlediska rozlišovat dvě spolu úzce souvislé období, a to branecké a vojenské. Cílem prvního je shromáždění informací o kvalitách branců k jejich optimálnímu zařazení do ozbrojených sil a zároveň k poskytnutí nutných vstupních informací velitelům jednotek, ke kterým budou tito branci zařazeni. Těžší práce spojené s poznáváním osobnosti

branců spočívá na pracovních doplňovacích oddělení místních vojenských správ. Cílem vojenského období je hlubší poznání osobnosti podřízených k účinnějšímu výchovnému působení v celém procesu bojové a politické přípravy.

Toto odlišení dvou etap v systému poznávání osobnosti vojáka je podmíněno za prvé rozdílností sociálních prostředí a

z nich plynoucích odlišných výchovných metod, za druhé některými zvláštnostmi objektu výchovného působení a za třetí vychází i z ustanovení braného zákona, jenž vymezuje, že: "... vojáky se rozumějí osoby, které byly odvedeny (§ 15) a mají služební povinnost (§ 20)". (Branný zákon. Praha, MNO 1979, § 2, odst. 2.)

(Pokračování v příštím čísle)

ZÁSADY PŘÍPRAVY VELITELŮ, ŠTÁBŮ A VOJSK K PLNĚNÍ ÚKOLŮ BOJOVÉ POHOTOVOSTI

Bojová pohotovost má v každé jednotce a útvaru, v každém vojenském kolektivu zcela konkrétní obsah. Zahrnuje řadu prvků, mezi které především patří vycvičenost k dovedné a aktivní činnosti v jakékoli situaci, mistrné ovládání a efektivní využívání zbraní a bojové techniky, umění velet, vysoká disciplinovanost a pevné morálně politické a bojové vlastnosti.

Zkušenosti z přípravy a výcviku potvrzují, že základním předpokladem zabezpečení vysoké bojové pohotovosti a připravenosti orgánů velení i vojsk je jejich promyšlená příprava, vyšší organizovanost a efektivní využití času na plánované zaměstnání. Jedině tak je možné vytvářet pevné návyky, prohlubovat znalosti a dosahovat trvalých výsledků v zabezpečení úkolů bojové a mobilizační pohotovosti.

To zároveň vyžaduje věnovat nepřetržitou pozornost zdokonalování politické, vojenskoodborné, pedagogické a metodické úrovni těch, kteří vedou každodenní

výcvik. Na jejich připravenosti, politických a odborných znalostech, ale také na odpovědném vztahu k plnění povinností závisí, zda vojáci budou při výcviku získávat potřebné návyky, dovednosti a zdokonalovat vojenské mistrovství.

K základním prvkům bojové pohotovosti patří vysoké morálně bojové vlastnosti všech příslušníků armády, jejich vycvičenost, kázeň, organizovanost a fyzická zdatnost, vyzbrojení armády soudobými zbraněmi a bojovou technikou, udržování těchto zbraní a techniky v provozuschopném stavu, vysoká úroveň vojenské a speciální přípravy velitelského sboru, jeho způsobilost velet vojskům, dovedně řídit jejich činnost, organizovat a zabezpečit nepřetržitě zásobování materiálními prostředky, připravenost politických orgánů stranických organizací všech komunistů slovem a osobním příkladem nadchnout vojáky k plnění bojových úkolů. Tyto prvky bojové pohotovosti spolu souvisejí a musí být hodnoceny vždy komplexně.

Z toho vyplývá, že **bojová pohotovost zahrnuje všechny stránky činnosti ČSLA**. Její úroveň se projevuje ve výsledcích dosahovaných ve všech druzích příprav, výchovy a výcviku, v úrovni materiálně technického zabezpečení vojsk a v bojové sladěnosti jednotek, útvarů a svazků. Je to nepřetržitý, stále se rozvíjející proces, v němž není místa pro zastaralé formy a metody výcviku a výchovy vojsk.

Vysoké bojové pohotovosti dosahujeme usilovnou a houževnatou každodenní prací, cílevědomým výcvikem vojáků a neustálým zdokonalováním velitelů a štábů. Čím intenzivněji a organizovaněji jsou vojska cvičena, čím více se výcvik přibližuje reálným podmínkám skutečného boje a čím kvalitnějších výsledků je dosahováno, tím vyšší je bojová pohotovost vojsk.

V souvislosti s jejím zdokonalováním vyvstávají požadavky na rychlé uvedení jednotky nebo útvaru do bojové pohotovosti. Jde o to, v časové normě, organizovaně vyvést vojska z kasáren, zaujmout stanovený prostor a být připraveni plnit další úkoly. Praxe potvrzuje, že tato činnost je velmi náročná. Klade vysoké požadavky na řídicí práci velitelů a štábů a neobejde se bez iniciativní činnosti každého vojáka, který plní dílčí, velmi odpovědný úkol a zvláště v počátečním období, kdy po vyhlášení bojového poplachu jedná samostatně.

Zkušenosti svědčí o tom, že úspěšnost počátečního období závisí na dokonalejších a promyšlenějších plánech, kvalitě bojového rozdělení, přípravě dozorcích orgánů a hotovostní služby všeho druhu, systému vyzbrojení, na přípravě bojové techniky a materiálu k vyvezení, zabezpečení bojové činnosti, znalosti funkčních povinností stanovených prostorů atd. Všechny úkony, vysoce organizovaná a sladěná činnost družstev, osádek, obsluh, čet, rot, praporů a útvarů vyžadují cílevědomé a metodické nácviky. Nepostačí pouhé splnění časové normy. Jde především o to, abychom v maximálně krátkém čase splnili všechny plánované činnosti a zabezpečili, aby jednotka nebo útvar byly schopny organizovaně plnit bojový úkol i v nejsložitějších podmínkách.

Nelze proto odřezávat jednotlivé činnosti, ale vždy vidět základní cíl vysoké bojové pohotovosti — aby jednotka nebo útvar v maximálně krátkém čase po jejím dosažení byly schopny vést aktivní bojovou činnost a zničit nepřítel.

Jedním z předpokladů všestranné **připravenosti velitelů, štábů a vojsk** k plnění úkolů bojové a mobilizační pohotovosti je jejich metodicky správná, organizovaná a materiálně zabezpečovaná činnost, která zahrnuje přípravu:

- jednotlivce (vojáků základní služby, velitelů jednotek, náčelníků zvláštních skupin),
- jednotek (praporů, rot, samostatných čet) a zvláštních skupin (vyčleňovaných při uvádění vojsk do bojové pohotovosti),
- útvaru.

Důležitou stránkou kvalitního splnění úkolů bojové pohotovosti je dokonalá **odborná připravenost velitelských kádřů a určených vykonavatelů z řad vojáků z povolání, základní služby i povolávaných ze zálohy**. Proto je nezbytným požadavkem, aby všichni velitelé a štáby přesně zvládli své funkční povinnosti, normy, způsoby a postupy prováděných opatření bojové pohotovosti a určili jim v potřebném rozsahu i příslušné vykonavatele.

Těžiště odborné přípravy je nutné soustředit u útvaru. Především jde o to, aby se předurčení funkcionáři útvarů a jednotek podrobně seznámili se svými úkoly a potřebnou dokumentací, důkladně ji prostudovali a naučili se ji prakticky využívat. Velitele jednotek, příslušníků štábů, náčelníky zvláštních skupin, výkonné praporčíky atd. je zapotřebí připravovat na velitelských zaměstnáních, instruktivně metodických cvičeních, ukázkových cvičeních před začátkem každého výcvikového roku a plánovaných nácvičích. Přípravu je třeba organizovat diferencovaně v rozsahu úkolů funkčního zařazení při uvádění do bojové pohotovosti (např. v rozsahu úkolů náčelníka zvláštní skupiny).

Jednotlivec (voják základní služby) je po nástupu vojenské základní služby připravován k plnění osobních úkonů bojové pohotovosti v základním výcviku nováčků a v dalším období společného výcviku.

Jedním z hlavních požadavků bojové pohotovosti je její nepřetržitost. Proto základní úkony k plnění bojových úkolů by měly být zvládnuty a zabezpečeny po dobu celého výcvikového roku. Nejsložitější situace je v období odchodu vojáků 2. ročníku základní služby do zálohy a příchodu žáků poddůstojnických škol a zejména povolanců k útvaru.

Z toho důvodu je nezbytné, aby velitelé a štáby věnovali zabezpečení bojové pohotovosti a přípravě nových příslušníků útvaru na začátku každého výcvikového období zvýšenou pozornost. V praxi se jeví jako nejvhodnější seznámit je na začátku výcvikového období s hlavními úkoly bojové pohotovosti (včetně úkolů v prostorech soustředění) a teprve po tomto celkovém nácvičku přistoupit k procvičování dílčích činností v metodické posloupnosti.

Základní (obecné) učební úkoly v prvních nácvičích je účelné procvičovat se všemi příslušníky jednotky s cílem připravit činnost jednotlivce od vyhlášení bojového poplachu až po dosažení plné bojové pohotovosti v prostoru soustředění. Při opakovaných nácvičích jsou jednotlivci připravováni k plnění konkrétních úkolů bojové pohotovosti u jednotky (ve zvláštních skupinách apod.).

U útvarů se sníženými a s rámcovými počty jsou podle konkrétních podmínek základními ty úkony, kterými se realizují opatření mobilizační pohotovosti.

Samostatně, podle podmínek můžeme nacvičovat činnost těch zvláštních skupin, které jednotka podle plánu velitele útvaru vyčleňuje dlouhodobě (příprava je zabezpečována se všemi vojáky, kteří přicházejí v úvahu pro zařazování do zvláštních skupin denním bojovým rozdělením). Příprava konkrétně zařazených

vojáků do vyčleňovaných zvláštních skupin pokračuje při dalších plánovaných nácvicích a mimo plán vždy tenkrát, když dojde k podstatné změně v zařazení jednotlivců do těchto skupin.

Přípravu uskutečňujeme už přísně diferencovaně, její řízení po nástupu skupiny na určeném stanovišti přebírá stanovený náčelník.

Ke zdokonalování připravenosti jednotlivců a jednotek k plnění opatření bojové pohotovosti je nutné využívat všech ostatních příprav. Každého plánovaného nástupu záloh je zapotřebí spojit s komplexní praktickou přípravou vykonavatelů mobilizačních činností.

Některé speciální úkoly bojové pohotovosti jsou přímo obsahem odborného předmětu (např. příprava vozidla k provozu v zimě, příprava a rektifikace zbraň, organizace OPZH, PVO, maskování apod.). Tyto úkoly je nutné v přípravě zvlášť zdůraznit z hlediska aplikace při uvádění do bojové pohotovosti.

Základní formou přípravy jednotek k zvládnutí úkolů při přechodu do vyšších stupňů bojové pohotovosti jsou **dílčí nácviky bojové pohotovosti**, které je nutné organizovat tak, aby byly dodrženy zásady posloupnosti a návaznosti na předchozí zaměstnání s rotami a prapory jednou měsíčně (kromě měsíců, kdy je komplexní nácvik útvaru a v posádce) za řízení jejich velitelů a jednou za výcvikové období s každým praporem za řízení přímých nadřízených velitelů.

Tyto nácviky plánujeme v závislosti na úrovni vycvičenosti jednotlivců, počítaje nácvikem činnosti v ubytovacích rajónech až po působení v prostorech soustředění s technikou a materiálem. K efektivnímu využití výcvikové techniky je vhodné jednotlivé úkoly v praporu (rotě) procvičovat po rotách (četách) na určených pracovištích, kdy jedna rota (četa) může procvičovat metodicky činnost v ubytovacím prostoru, druhá v parku techniky s výcvikovou technikou a třetí jeho opuštění pěšky jako s vozidly. Obdobnou formou je možné připravit i další zaměstnání, kde lze na různých pracovištích nacvičovat i další činnosti s využitím techniky a materiálu, které by samostatně v rotě (četě) nebylo efektivní uskutečňovat. Po zvládnutí základních úkonů a postupů je zapotřebí v dalších nácvicích přistoupit k sladění činnosti (s metodickou posloupností) v celé jednotce. Každého dílčího nácviku se musí účastnit všichni příslušníci jednotky. K nácvikům výjezdu jednotek z parku i k nácvikům činnosti ve shromaždišti nebo v prostoru soustředění je nutné plánovat využití veškeré techniky (včetně uložené), a o před nebo po taktických cvičeních, ev. soustředění provozní techniky k cvičící jednotce.

Dílčí nácviky jednotek řídí orgániční velitelé za účinné pomoci nadřízených velitelů (náčelníků). Pomoc těchto velitelů (náčelníků) je nutné zaměřit na přesné a kvalitní plnění součinnostních úkolů a opatření, které přesahují rámec jednotky. V dalších nácvicích je již nezbytné, aby činnost byla sladována v celém praporu (oddílu) a aby zaměstnání řídil velitel praporu (oddílu) osobně. Jednou za období řídí dílčí nácviky bojové pohotovosti (zpravidla na nejsložitější problematiku) s každým praporem (oddílem) přímí nadřízení velitelé. Tato zaměstnání musí bezprostředně předcházet komplexnímu nácviku bojové pohotovosti.

Vyvrcholením metodického sledu dílčích nácviků s útvary jsou **komplexní nácviky bojové pohotovosti** (jednou za výcvikové období) za řízení nadřízených velitelů. Jejich cílem je sladit činnost jednotek při uvádění do bojové pohoto-

vosti v kasárnách, ve shromaždištích a v prostorech soustředění. Návěk proto **nesmí být prověřkou**, ale zaměstnáním, kde je sladována činnost a upevňovány návyky velitelů, štábů a jednotek získané při dílčích návěcích.

Metodou komplexních návěků bojové pohotovosti připravujeme útvar k uvedení do zvýšené bojové pohotovosti, bojové pohotovosti válečného nebezpečí a plné bojové pohotovosti. Protože komplexní návěky jsou vyvrcholením přípravy k plnění úkolů, musí být předem zvládnuty úkoly při dílčích návěcích jednotek a štábů. Komplexní návěky je nutné spojovat s akcemi, při nichž se používá maximálních počtů uložené techniky útvarů, to znamená především před plukovními a divizními taktickými (odbornými) cvičeními.

Komplexní návěky útvarů řídí velitelé svazků. U útvarů přímo podřízených svazům příslušní náčelníci správ a oddělení. Náčelníci KVS řídí komplexní návěky u okresních vojenských správ. Termín tohoto návěku stanoví ten stupeň, který jej řídí. Ke splnění cílů je zapotřebí již při jejich plánování a přípravě věnovat pozornost lhůtě provedení, a to jak z hlediska návaznosti na další zaměstnání, využití techniky a dodržení metodické posloupnosti přípravy jednotek i jednotlivců, tak z hlediska vytvoření podmínek pro všestrannou přípravu řídicí skupiny a útvarů.

Při komplexních návěcích je nutné se zaměřit na zvládnutí všech činností od vyhlášení vyššího stupně bojové pohotovosti až po dosažení pohotovosti v prostorech soustředění a rozvinutí mobilizačních pracovišť.

V posádkách, kde je dislokováno více útvarů, uskutečňujeme jednou za výcvikový rok **komplexní celoposádkové návěky**, které řídí velitelé posádek. Při plánování těchto návěků je zapotřebí, aby velitelé posádek dodrželi zásadu, že návěku musí předcházet komplexní návěky bojové pohotovosti útvarů dislokovaných v posádce.

Komplexní celoposádkový návěk připravuje a řídí velitel posádky v součinnosti s příslušnými veliteli útvarů. Jeho cílem je sladit činnost útvarů při plnění celoposádkových opatření, výjezdu z kasáren a odběru materiálu z posádkových zařízení, regulaci, vyvezení dalších koloběhů techniky, materiálu apod. Termín celoposádkového návěku stanoví velitel posádky na základě dohovoru s veliteli útvarů. Je nutné, aby byl stanoven na dobu, kdy jsou v posádce hlavní útvary (např. msp, tp). K vykonání celoposádkového návěku musí být zabezpečen maximální počet osob a techniky s cílem získat reálný přehled o sladění činnosti všech útvarů, dislokovaných v posádce.

Pro komplexní i dílčí návěky je zapotřebí dokonale promyslet činnost osádek a obsluh, které cvičí bez techniky. Musí být vytvořen čas, kdy se k technice dostanou, např. v záložním prostoru soustředění k procvičení uvedení techniky do plné bojové pohotovosti apod.

Je nutné, aby snahou všech velitelů, náčelníků a politických pracovníků bylo neustálé zkvalitňování a zdokonalování forem a metod přípravy velitelů, štábů a jednotek, promyšlené plánování výcviku a výchovy s cílem zabezpečit jejich všestrannost k plnění bojových úkolů.

Bojová pohotovost zahrnuje široký rozsah činnosti příslušníků armády, které souvisí s jejich přípravou na úspěšný boj s nepřítelem. Dosahuje se celým komplexem opatření a činností v systému bojové a politické přípravy. Mezi tato opatření patří i všechny formy přípravy velitelů, štábů a jednotek k plnění úkolů bojové a mobilizační pohotovosti. Jejich všestranná a kvalitní příprava, organizované uskutečnění a úplné materiální zabezpečení jsou jedním ze základních předpokladů dalšího růstu úrovně bojové pohotovosti a připravenosti ČSLA.

UVÁDĚNÍ VOJSK DO PLNÉ BOJOVÉ POHOTOVOSTI V MÍSTECH STÁLÉ DISLOKACE

Velení NATO v úzké součinnosti s vládami členských států tohoto paktu systematicky zvyšuje bojovou pohotovost svých ozbrojených sil, zdokonaluje plány jejich převedení z mírového stavu na válečný a rychlého zasazení v podmínkách evropského válčiště s cílem předejít vojska členských států Varšavské smlouvy v mobilizačním a operačním rozvinutí a hned na počátku války dosáhnout převahy. V posledních letech neustále stupňují požadavky nejen na zabezpečení nepřetržité bojové pohotovosti, ale také na utajení uskutečňovaných opatření. Prověrky orgánů velení, spojovacích systémů a vojsk NATO, zejména USA, svědčí o tom, že směřují nejen k zjištění současného stavu, ale také k získání zkušeností z přechodu vojsk do **plné bojové pohotovosti**, uskutečňovaného v místech stálé dislokace, která umožňují utajit některá opatření nebo rozsah jejich provádění. K utajení přechodu orgánů velení a vojsk NATO z mírového stavu na válečný zamýšlejí využít i předem plánovaných cvičení, která vyváděným počtem vojsk, techniky a zbraní dosahují takového rozsahu, jenž by umožnil zahájit vedení prvních operací kdykoli bez přípravného období.

Zkušenosti, získané ze zahájení 2. světové války i z ozbrojených útoků imperialistických států proti rozvojovým zemím, potvrzují, že agresor se snaží své vojenskopolitické cíle do posledního okamžiku utajit nebo vykonávat dezinformační činnost k oklamání nepřítele. Např. při zahájení války proti Sovětskému svazu se podařilo fašistickému Německu utajit cíl operačního rozvinutí především tím, že jeho armáda byla postupně zmobilizována a její přítomnost na území Polska a jiných porobených států nebyla ničím neobvyklým.

Poučením je rovněž barbarský letecký útok USA proti Libyi, který se podařilo, i když celý svět věděl o jeho hrozbě, dovedným manévrem utajit a oklamat protivzdušnou obranu libyjské armády.

Pro nás je důležité všechny tyto zkušenosti analyzovat a vyvozovat z nich odpovídající závěry pro činnost orgánů velení a vojsk ČSLA.

V souladu s požadavky základních plánovacích dokumentů na tento výcvikový rok je nezbytné podrobně rozpracovat **způsoby uvádění vojsk do vyšších stupňů bojové pohotovosti, utajeně, v místech stálé dislokace**. Připravit nezbytnou dokumentaci a organizačně tento úkol zabezpečit. Metoda uskutečnění může být různá v závislosti na charakteru svazků a útvarů. Přitom nesmíme zapomínat, že tato varianta může být realizována současně se zaujímáním prostorů soustředění (rozptýlení, postavení nebo letišť) určenými vojsky, a to především rozhodujícími svazky, případně posilovými útvary.

Rozpracování konkrétních opatření v dokumentaci musí zabezpečit plánovité a organizované uvedení orgánů velení a vojsk postupně do vyšších stupňů i přímo do **plné** bojové pohotovosti v místech stálé dislokace.

Dokumentace by měla obsahovat základní opatření, jejichž postupné uskutečnění se předpokládá provést do doby možného zahájení agrese nepřítel. K zabezpečení utajení bude nezbytné zvyšovat bojovou pohotovost v časovém období 14 dnů až jednoho měsíce. Úkoly je nutné rozpracovat na velitelství svazů, svazků a útvarů a podle podřízenosti je sladit, technicky a materiálně zabezpečit. Bude účelné, aby kromě textové části byly rovněž zpracovány nezbytné grafy se stanovením činnosti a lhůt svazků (útvary).

Získané zkušenosti a některé současné názory na způsob řešení tohoto úkolu potvrzují, že při rozpracování základní dokumentace bude vhodné vycházet z této **posloupnosti**:

1. Stanovení opatření ke zvýšení bojové pohotovosti (bez uvádění orgánů velení a vojsk do jednotlivých stupňů bojové pohotovosti) u vševojskových svazků (útvary), útvarů letectva a PVOS k dosažení jejich vyšší připravenosti k odrazení nenadálého napadení nepřítel s důrazem na:

- zabezpečení vyššího procenta dosažitelnosti velitelského sboru v posádce,
- povolání jednotek z odvelení,
- zvýšení počtu sil a prostředků průzkumu,
- zesílení bojové služby u útvarů a jednotek REB ke sledování radioelektronické situace,
- zvýšení počtu vyčleněných sil v pohotovostním systému PVO, letectva a PVOS,
- navázání součinnosti s jednotkami pohraniční stráže,
- prověření připravenosti objektů polní obrany a jejich rekognoskace,
- nácviky mobilizačních činností u svazků a útvarů na snížených počtech a nově vytvářených,
- kontrolu připravenosti materiálu k naložení a vyvezení a další opatření.

2. Doplnění některých vševojskových svazků stálé pohotovosti, případně jejich vyvedení na taktická cvičení.

3. Uskutečnění dalších opatření, která zvyšují bojovou a mobilizační pohotovost vojsk a jejich připravenost k odražení nenadálého napadení nepřítel.

Všechna tato opatření je nutné plánovat s využitím prostředků PVO s důrazem na obranu míst stálé dislokace, letišť, prostorů vyvedení vojsk a organizovaně všestranné zabezpečení bojové činnosti.

Na **operačním** stupni bude nezbytné zaměřit pozornost na přijetí účinných opatření operačního maskování. Půjde zejména o budování klamných VS, rádiových vysílacích středisek, letišť, palebných postavení raketových a protiletadlových raketových prostředků.

Myslíme, že v operační přípravě státního území je účelné plánovat činnost, která by zabezpečovala bojovou pohotovost vojsk. Jde především o přípravu vyčleněných komunikací, převzetí různých zařízení, náhradních přemostění a o další opatření, zejména z oblasti spojení, dopravy a ženijních prací.

Na **taktickém** stupni je zapotřebí, aby dokumentace vycházela z úkolů nadřízeného stupně (dále konkretizovaných a rozpracovaných). V případě, že půjde o doplnění na válečné počty nebo úplné mobilizační rozvinutí, musí být (po organizační stránce) podrobně rozpracována činnost útvaru, rozdělení ubytovacího prostoru a vyřešeno všestranné materiální zabezpečení. Kvalita připravenosti vojsk bude záviset také na stavu výcvikové základny útvaru a jejím využití. Při odkonzervování techniky je zapotřebí stanovit metodický postup, práci organizovat ve směnách a promyslet způsob přijetí záloh v kasárnách, případně zorganizovat vývoz techniky koloběhy do určených prostorů.

Pozornost musí být věnována opatřením proti vizuálnímu pozorování (případně proti diverzní činnosti), přímému strážnímu zajištění kasáren a prostorů scustředění.

Při plnění těchto úkolů je nutné mít na zřeteli morální stav vojsk, schopnost jejich řešení v podmínkách nedostatku času a značné psychické zátěže, pečlivé sledování a využívání faktorů, které bojovou pohotovost zkvalitňují — zejména vojenskou kázeň a organizovanost života vojsk.

Zpracovanou dokumentaci nelze považovat za definitivní, ale naopak, v souladu s konkrétní situací je nutné neustále ji obsahově i časově upřesňovat a doplňovat.

Tak jako nepřetržitě zdokonalujeme bojovou pohotovost, tak musíme zdokonalovat i způsob uvádění vojsk do vyšších stupňů bojové pohotovosti i způsob uvádění vojsk do vyšších stupňů bojové pohotovosti v kasárnách. Přitom je třeba vycházet z toho, že některá opatření můžeme utajit, když v nezbytném rozsahu a vhodně volíme jejich krytí jinou hodnověrnou činností. Je důležité si uvědomit, že jediné sladěnou činností svazů, svazků a útvarů, uskutečňováním potřebných organizačních opatření, využitím technických i materiálních možností a cílevědomým maskováním lze dosáhnout utajeného přechodu orgánů velení a vojsk z mírového na válečný stav a v případě zahájení války snížit možné ztráty. Rozhodně musíme vyloučit z jednání orgánů velení a vojsk živelnost, neorganizovanost a bezstarostnost.

Opatření je zapotřebí více promýšlet, zejména jejich účinek u vojsk, včas zjišťovat nedostatky, jejich příčiny a přijímat odpovídající rozhodnutí k nápravě.

V článku jsme chtěli objasnit některé zásady přechodu z mírového stavu na válečný v místech stálé dislokace a zdůraznit, že je nezbytné, aby se těmito otázkami velitelé a štáby vážně zabývali a při všech opatřeních přípravy velitelů a štábů je pravidelně procvičovali.

NĚKTERÉ ZKUŠENOSTI Z PŘÍPRAVY ZÁLOH V MÍRU

Obrana ČSSR v současných podmínkách vyžaduje, aby vojska ČSLA byla schopna v co nejkratší době po rozvinutí na válečné počty plnit bojové úkoly a odvrátit ozbrojenou silou napadení nebo ohrožení ČSSR vnějším nepřítelem. To vyžaduje cílevědomě zdokonalovat bojovou a mobilizační pohotovost a bojeschopnost ve všech druzích vojsk a týlu.

Jedním z rozhodujících opatření k zabezpečení bojeschopnosti ČSSR po zmobilizování je promyšlená, vysoce kvalitní a efektivní příprava vojáků v záloze. Jejím cílem je zajistit dostatečný počet vojáků v záloze s vysokými morálně politickými kvalitami, trvale připravených k vykonávání předpokládaných funkcí v rozvinuté armádě. Proto je připravenost záloh důležitou a neoddělitelnou součástí bojové a politické přípravy vojsk.

Přípravu vojáků v záloze v době míru uskutečňujeme na vojenských cvičeních s cílem:

- poznat skutečné třídně politické a vojenskoodborné kvality předurčených vojáků a ověřit jejich schopnosti k zastávání plánovaných funkcí,
- obnovit i prohloubit jejich znalosti a návyky získané v základní službě,
- naučit je ovládat bojovou techniku a připravit je k plnění funkčních povinností s použitím této techniky ve všech druzích vedení bojové činnosti,
- perspektivně přecvičit část vojáků v záloze na nově zaváděnou bojovou techniku a na vojenské odbornosti i funkce, kterých se nedostává při mobilizačním doplnění svazků a útvarů,
- připravit vybrané poddůstojníky a praporčíky v záloze k zastávání praporčických a důstojnických funkcí k naplnění záložního důstojnického a praporčíkého sboru ozbrojených sil na jednotlivých stupních velení.

Vojenských cvičení dále využíváme k objasňování vojenské politiky KSČ, zásad proletářského internacionalismu, k boji proti pacifistickým názorům, zejména proti názorům o snižování agresivity imperialismu, k upevňování spojení se Sovětským svazem a ostatními armádami Varšavské smlouvy, systematickému zvyšování kvality doplňování svazků a útvarů, stmelování v organických jednotkách a vzájemnému poznávání vojáků v záloze, nácvikům a k získání praktických návyků při rozvíjení mobilizačních pracovišť.

Proto připravenost vojáků v záloze je třeba chápat v souvislosti s potřebami zabezpečení bojeschopnosti ČSLA. Podíl na plnění tohoto úkolu mají velitelé a štáby jednotlivých stupňů velení v úzké součinnosti s náčelníky místních vojenských správ. Je realizován v praktickém výcviku na vojenských cvičeních v různých jeho formách. Na celarmádním stranickém aktivu k rozpracování a realizaci závěrů XVII. sjezdu KSČ v ČSLA náčelník HPS ČSLA ve svém referátu vyzdvihl myšlenku, že základním prostředkem zvyšování bojové pohotovosti a formování morálně bojových vlastností velitelů a vojáků je proces bojové přípravy, polní a letecký výcvik, promyšlenost a sladěnost plánování a politického působení, připravenost velitelů a techniky na zaměstnání. V realizaci úkolů, které sjezd stanovil armádě to znamená, že je nutné dále zvyšovat bojovou a mobilizační pohotovost armády, důsledně uplatňovat poznatky socialistické vojenské vědy, výsledky vědeckotechnického rozvoje. Zdokonalit řídicí a organizační práci a podstatně upevnit kázeň. Tyto úkoly se plně vztahují i na přípravu vojáků v záloze, kteří jsou povoláni k výkonu vojenského cvičení. Proto ministr národní obrany ČSSR ve svém vystoupení na tomto aktivu zdůraznil, že za vážný politický úkol považujeme **zkvalitnění výchovy a výcviku záloh**, které za branné pohotovosti státu tvoří nejpočetnější kategorii ČSLA. Jsou aktivní složkou spojení armády s lidem. V duchu výkonu cvičení jsou vyjmuti z výrobního procesu a nedostatky v jejich výcviku mají politické důsledky, které se promítají negativně v jejich vědomí i ve vztahu k armádě.

Výcvik vojáků v záloze je z těchto důvodů považován za důležitou a neoddelitelnou součást bojové a politické přípravy vojsk. Proto velitelé a náčelníci druhů vojsk i služeb na všech stupních velení mají za úkol zabezpečit soulad povolávání vojáků v záloze na vojenské cvičení s plánem bojové a politické

přípravy svazů, svazků a útvarů, aktivně využívat učebně výcvikové základny a uskutečňovat náročný výcvik vojáků v záloze v polních podmínkách.

Požadavky na zabezpečení přípravy vojáků v záloze vycházejí ze zásad schválených Radou obrany státu a z ustanovení branného zákona. Ve smyslu tohoto zákona a vládního nařízení, jímž se provádí branný zákon, jsou vojáci v záloze povolávání na tři druhy vojenských cvičení, a to na **pravidelná, dobrovolná a výjimečná**. Základním druhem jsou pravidelná cvičení, která jsou uskutečňována ve formě stmelovacích cvičení organických jednotek týlových útvarů a zařízení, zdokonalovacích cvičení, přecvičení a kursů. Každá z těchto forem má své zvláštnosti a vychází z potřeb ČSLA, které jsou konkrétně stanoveny ministerstvem národní obrany pro daný výcvikový rok.

V RMNO ČSSR na výcvikový rok 1986—1987 je pro přípravu záloh stanoveno zaměřit jejich výcvik na všestranné zvládnutí zaváděné techniky a výzbroje, na velitelskou činnost v terénu, praktické osvojení zásad bojových řádů a získání hlubších metodických návyků. U všech druhů vojsk se zaměřit na polní přípravu záloh a jednotlivé etapy bojového stmelení jednotek. Výcvik plánovat a uskutečňovat k dalšímu zkvalitnění bojové a mobilizační pohotovosti vojsk. Vojáky v záloze cvičit ve výkonu funkcí a na technice, na kterou jsou zařazeni, aby vyvrcholem jejich přípravy byla taktická, odborná taktická a velitelsko-štabní cvičení. Při nich plně využívat noční doby k provádění skrytého manévru a vedení boje. Pozornost věnovat správné organizaci a metodice jednotlivých forem přípravy, všestrannému materiálnímu, zdravotnickému a technickému zabezpečení výcviku. Na splnění těchto cílů je soustředěna pozornost velení ČSLA. Je nutné, aby na ně bylo zaměřeno i hlavní úsilí velitelského sboru, politických orgánů, stranických a svazáckých organizací. Zkušenosti z této oblasti svědčí o tom, že tam, kde přípravě vojáků v záloze je věnována náležitá pozornost, uplatňována vysoká náročnost při výcviku, důsledně vyžadována kázeň a přísné plnění vojenských řádů a předpisů, je dosahováno výtečných a dobrých výsledků a tím i zvyšování bojeschopnosti jednotek a útvarů.

Nejefektivnější formou jsou **stmelovací cvičení a cvičení organických jednotek týlových útvarů a zařízení**. V této formě je dosahováno převážně výtečných a dobrých výsledků. To je docíleno tím, že cvičení organických jednotek je věnována pozornost všech stupňů velení. Velitelé útvarů v těsné součinnosti s náčelníky místních vojenských správ řeší otázky naplnění předepsaných odborností a funkcí, kterými jsou doplněny jednotky. Vojáci v záloze jsou cvičeni v organických celcích s předurčenými veliteli a na technice podle zařazení. Plně jsou uplatňovány zásady poslušnosti v jednotlivých etapách bojového stmelení a jsou tímto vytvořeny podmínky pro skloubení osádek a jednotek. Vyvrcholem jejich přípravy je závěrečné taktické nebo odborné taktické cvičení na stupni praporu (oddílu). Po stmelení je důležité věnovat pozornost zachování jeho stability a organizačních struktur jednotek. Změny v zařazení uskutečňujeme zpravidla před novým stmelením. Rozsah těchto jednotek je stanoven a rozpracován ministerstvem národní obrany pro jednotlivé výcvikové roky tak, aby cyklus jejich přípravy byl prováděn v rozmezí 3—4 let.

K zabezpečení přípravy vojáků v záloze, kteří nejsou povolávání na stmelovací cvičení, je v souladu s branným zákonem organizováno **zdokonalovací cvičení** pravidelných ročníků, které jsou v daném roce plánovány povolávat. Ke splnění stanovených cílů programů bojové a politické přípravy je nezbytné, aby velitelé útvarů a náčelníci příslušných místních vojenských správ volili struk-

turu odborností a funkcí tak, aby byla zabezpečena organizační struktura výcvikové jednotky. K tomu je vyčleňována potřebná bojová technika a výzbroj (v souladu s posloupností výcviku a stmelení). Tuto formu přípravy je zapotřebí plánovat v návaznosti na plnění hlavních opatření výcvikového roku, převážně k naplnění jednotek, jejichž vyvrcholením je účast na taktických, odborných taktických nebo velitelsko-štabních cvičeních.

Náročnost obsluhy jednotlivých typů bojové techniky a nově zaváděných zbraní vyžaduje rozšíření funkcí, včetně vzniku nových odborností, které však mírová tvorba není schopna plně zabezpečit, nebo získání potřebného počtu by trvalo několik let. Proto tato situace je řešena **formou přecvičení** vojáků v záloze z jiných odborností, z nichž lze vojáka v záloze podle platných předpisů přecvičit na základě rozhodnutí náčelníka příslušné místní vojenské správy a souhlasu velitele útvaru k zabezpečení potřeb doplnění rozvinuté ČSLA a zvýšení bojeschopnosti jednotek.

Při zavádění nové bojové techniky jsou organizovány **kursy** k zvládnutí funkčních povinností a praktickému využití této techniky v průběhu vedení boje. Tato forma přípravy je nezbytná z hlediska modernizace bojové techniky a výzbroje vojsk. Vyžaduje její mistrné ovládání a dokonalou připravenost vedoucího zaměstnání a instruktorů.

Všechny formy přípravy pravidelných cvičení mají za cíl zkvalitnit přípravu vojáků v záloze a jejich efektivní využití po bojovém stmelení v rozvinuté armádě. Jsou základem zvyšování bojeschopnosti vojsk a předpokladem k dosažení vyšší úrovně bojové a mobilizační pohotovosti ČSLA.

Dobrovolná cvičení jsou doplňkem zvyšování vojenskoodborných kvalit vojáků v záloze. Vykonávají se na jejich vlastní žádost se souhlasem příslušného zaměstnavatele. Rozhodnutí o vykonání dobrovolného cvičení je v pravomoci náčelníka krajské vojenské správy. Do úhrnné délky pravidelných cvičení nejsou započítávána.

V souladu s branným zákonem je v pravomoci ministerstva národní obrany při zavádění nové bojové techniky, nebo vyžadují-li to výcvikové důvody, povolati vojáky v záloze k výkonu **výjimečného cvičení**. Tato cvičení jsou započítávána do úhrnné délky pravidelných cvičení (pokud není již vyčerpána).

Důležitou složkou přípravy záloh je **výcvik záložního důstojnického a poručického sboru**. Tito vojáci v rámci velitelské přípravy si rozšiřují vojenskoodborné znalosti nezbytné k velení jednotkám při plnění bojových úkolů. V praktické části výcviku získávají zkušenosti ze zpracování a vedení polní dokumentace, z plánování, řízení a velení jednotkám v soudobých podmínkách vedení boje. Jejich přípravě je nutné věnovat zvláštní pozornost, protože na odborné připravenosti a schopnosti velet jednotkám a řídit jejich činnost i ve složitých situacích závisí splnění celého úkolu.

Dosažené výsledky ve výcvikovém roce 1985—1986 svědčí o tom, že se zvýšila úroveň výcviku zvláště u stmelovacích cvičení, v materiálním zabezpečení i v plánovací činnosti. Myslím, že bude zapotřebí více pozornosti věnovat zdokonalovacím cvičením, u kterých se projevily nedostatky, zvláště v nesprávném pochopení této formy přípravy záloh, nedůsledném organizování výcviku, nedostatečném materiálním zabezpečení a pozdním vyčlenění učebně výcvikové základny.

Výsledky uskutečněných taktických cvičení jsou praktickou prověrkou připravenosti vojsk, jichž se vojáci v záloze zúčastňují. V jejich průběhu tito vojáci prokazují vysoký morální stav, odbornou připravenost a fyzickou i psychickou odolnost, které se projevují při plnění náročných úkolů v polních podmínkách. To se plně potvrzuje zvláště při spojeneckých cvičeních armád Varšavské smlouvy.

Stává se samozřejmostí, že řada velitelů využívá dobrých morálně politických a odborných vlastností vojáků v záloze, především vynikajících pracovníků závodů, stranických funkcionářů a poslanců národních výborů k politicko-výchovné práci mezi vojáky základní služby.

Mimořádný politický význam a morální podporu mají setkání vedoucích stranických a státních orgánů krajů a okresů s příslušníky záloh. Jsem toho názoru, že by bylo vhodné dále rozšířit tuto praxi a zapojit do ní jak velitele útvarů, tak i náčelníky místních vojenských správ.

Myslím, že i přes pozitivní výsledky se nepodařilo dosáhnout v přípravě záloh stejné úrovně u všech útvarů. Různé problémy se vyskytují především tam, kde velitelé a štáby i náčelníci místních vojenských správ dosud plně nedoceňují vliv přípravy záloh na bojeschopnost vojsk a tím i zvyšování bojové a mobilizační pohotovosti, podceňují organizační a kádrovou přípravu výcviku, jeho materiální zabezpečení, jsou málo nároční, nedostatečně prosazují upevňování kázně, plnění základních řádů a ustanovení předpisů v životě jednotek.

Podceňování přípravy vojáků v záloze by se v případě mimořádných opatření zvláště negativně projevilo u těch útvarů, kde dosažení bojové pohotovosti úzce souvisí s přípravou vojáků v záloze, zvláště však na jejich odborné připravenosti a schopnosti plnit úkoly podle funkčního zařazení ihned po nástupu k jednotce.

V některých případech útvary plánují v průběhu roku značné množství turnusů výcviku záloh, na něž povolávají nízký počet vojáků v záloze s různou skladbou odborností. To prakticky neumožňuje vytvořit odpovídající skladbu výcvikové jednotky a vede k tomu, že štáby útvarů nevěnují zabezpečení výcviku v těchto málo početných turnusech dostatečnou pozornost, vzhledem k tomu, že příprava je velmi složitá, neboť nelze vytvořit obsluhy (osádky) k příslušné technice. Výcvik jednotlivců různých odborností je neefektivní a zaměstnává řadu velitelů na úkor plnění jejich funkčních povinností. Vynaložené náklady provozu techniky neodpovídají výsledku přípravy. Stávají se případy, že vojáci v záloze jsou využíváni k plnění jiných než výcvikových úkolů, což předpis Plánování a zabezpečení přípravy záloh v ČSLA výslovně zakazuje a je v rozporu s úkoly stanovenými v hlavních dokumentech na výcvikový rok.

Podle mého názoru lze pozitivně hodnotit, že povolané zálohy v rámci všech forem přípravy v minulém výcvikovém roce splnily předepsané ostré školní střelby včetně střelby z děl a lafetových zbraní. Nedostatkem bylo, že u některých jednotek nebyly házeny ostré ruční granáty. Proto organizační metodická směrnice pro přípravu pozemního vojska i speciálních útvarů pro výcvikový rok 1986—1987 tento úkol zvláště zdůrazňuje.

Přesto, že ve výcvikovém roce 1985—1986 došlo k podstatnému zlepšení nástupové kázně, stává se, že někteří vojáci v záloze přicházejí k útvaru opožděně. Proto vůči nim byla přijata opatření ve formě finančních postihů a u těch,

kteří nastupují opožděně o více než 5 hodin není jim tento den započítáván a jsou povinni zameškanou dobu nasloužit. I když tyto případy jsou ojedinělé, uvedená opatření slouží k zvýšení nástupové kázně a mají za cíl splnit plánované úkoly v nástupový den včetně provedení první etapy bojového stmelení.

Zkušenosti získané z plánování přípravy záloh nám umožňují vyvodit **závěry** pro další práci.

Naprostá většina vojáků v záloze povolávaných na vojenské cvičení přistupuje k plnění úkolů odpovědně a uvědoměle, má zájem o zvyšování své vojenské odbornosti, rychle si obnovuje znalosti získané v činné službě a v celkové přípravě dosahuje výtečných a dobrých výsledků. Vojáci v záloze jsou rovnocennými partnery vojákům v základní službě a mnohdy dosahují i lepších výsledků. To potvrzují i zkušenosti z průběhu taktických cvičení včetně cvičení součinnostních, uskutečňovaných v rámci Varšavské smlouvy.

Výtečných a dobrých výsledků je dosahováno tam, kde plánovaný výcvik je nedílnou součástí přípravy vojsk, je sklouben s hlavními opatřeními výcvikového roku u útvarů, kde velitelé, štáby, politické orgány, stranické i svazácké organizace věnují vojákům v záloze maximální pozornost po celou dobu jejich pobytu u svazků a útvarů.

Aby byly splněny cíle přípravy záloh, je zapotřebí dokonalé zplánování výcviku podle programů bojové a politické přípravy, jeho materiální zabezpečení, odborná připravenost velitelů a náčelníků, kteří řídí výcvik nebo se podílejí na jednotlivých zaměstnáních, včetně přidělení učebně výcvikové základny.

Nedílnou součástí je pravidelné a objektivní hodnocení přípravy záloh v každém turnusu a v něm osobní hodnocení každého vojáka v záloze — jak splnil stanovený úkol, zda v zařazené funkci se osvědčil nebo je nutné ho zařadit na jinou funkci. Tento úkol není samoučelný, pokud útvary objektivně zhodnotí každého jednotlivce (včetně záznamů do jeho dokladů). Vytvoří tím pro příslušné místní vojenské správy podklady k odpovědnému rozhodování při mobilizačním doplnění útvaru kvalitními zálohami. Pokud však toto hodnocení (ze strany útvaru) je uskutečňováno pouze administrativně, jeho důsledky mají vliv na kvalitu doplnění a tím i na snižování bojové i mobilizační pohotovosti jednotek (útvarů). To může v dalším ovlivnit upevňování vztahů vojáků v záloze k vojenské službě a k velitelskému sboru. Zároveň se vojáci v záloze přesvědčují o tom, že se ctí splnili stanovené úkoly, svým odpovědným přístupem přispěli ke zvýšení bojeschopnosti jednotky, což podstatně ovlivňuje bojovou a mobilizační pohotovost svazků (útvarů) a místních vojenských správ.

V souvislosti s plněním náročných úkolů v přípravě záloh má své opodstatnění i kontrolní činnost. Tuto je zapotřebí vykonávat komplexně za účasti odborných funkcionářů. Jejím cílem je prověřit v přípravném období zplánování cvičení, jeho organizaci, počty vyčleněné techniky, materiální zabezpečení, jeho organizaci, počty vyčleněné techniky, materiální zabezpečení a zámysl závěrečného taktického cvičení. V dalším je nutné, aby kontrola postihla nástup záloh s využitím rozvinutých mobilizačních pracovišť, první etapu bojového stmelení a praktický výcvik. V závěrečném období pak kontrola zaměří pozornost na taktické cvičení, vyhodnocení přípravy záloh a jejich propuštění z vojenského cvičení. Cílem takto organizované kontroly kromě zjištění stavu je odstranění (na místě) nedostatků, docílení jednotnosti v přípravě záloh a poskytnutí praktické pomoci mladým a nově ustanoveným velitelům.

Tyto zkušenosti potvrzují význam výcviku záloh, jeho náročnost a efektivnost plánované doby vojenského cvičení. Aby bylo možné splnit náročné úkoly, které vyplývají z RMNO ČSSR na výcvikový rok 1986—1987 v oblasti přípravy záloh, zvyšování bojové a mobilizační pohotovosti, je nezbytné v družném úsilí velitelského sboru, důsledně dodržovat uvedené zásady, zvýšenou pozornost věnovat bojové a mobilizační pohotovosti a splnění cílů stanovených pro přípravu vojáků v záloze. Vyžadovat plnění základních ustanovení předpisů a vojenských řádů, upevňovat vojenskou kázeň a věnovat potřebnou pozornost zdokonalovacím cvičením.

ZA VYŠŠÍ KVALITU PŘIPRAVENOSTI VOJÁKŮ V ZÁLOZE

Vojáci v záloze jsou nedílnou součástí Československé lidové armády. Jejich cvičenost a připravenost podstatně ovlivňuje celkovou úroveň bojové a mobilizační pohotovosti svazků a útvarů. Ministr národní obrany ČSSR armádní generál Milán Václavík na celoarmádním stranickém aktivu k rozpracování a realizaci závěrů XVII. spezzu KSČ v ČSLA zdůraznil, že: „Vojenskopolitická situace nás nutí rychleji a účinněji reagovat na činnost nepřítelů. Maximální pozornost je nutno věnovat zjišťování příznaků příprav k nenadálému napadení. Na základě toho včas přijímat adekvátní opatření ke zvýšení stále bojové pohotovosti vlastních vojsk s důrazem na pohotovost přihraničních svazků a hotovostních sil. Nadále musíme zkvalitňovat mobilizační plánování, účinněji prosazovat zásady mobilizačních norem do praxe vojsk a místních vojenských správ.“ (Příloha Obrany lidu z 29. 5. 1986.)

Rozkaz ministra národní obrany ČSSR a příslušné předpisy i další dokumenty upřesňují metodické a organizační otázky výcviku vojáků v záloze.

Z toho vyplývá, že příprava vojáků v záloze se musí stát jedním z hlavních úkolů velitelů, příslušníků štábů a politických orgánů na všech velitelských stupních. Kvalitní splnění náročných úkolů od nich vyžaduje, aby: při plánování, organizaci

a uskutečňování výcviku věnovali především pozornost zabezpečování bojové i mobilizační pohotovosti a dosahování vysoké úrovně polního výcviku, pokračovali v cílevědomé výchově vojáků v záloze v duchu marxisticko-leninského učení, seznamovali je s aktuálními vojenskopolitickými otázkami a s úkoly vojenské politiky KSČ, zabezpečovali dokonalé zvládnutí nových hlavních druhů výzbroje a ostatní techniky, kterou je útvar (jednotka) vyzbrojen a vybaven, jejich udržování v dobrém technickém stavu a dovedné používání v boji.

Přípravu vojáků v záloze plánujeme, organizujeme a uskutečňujeme ve smyslu Rozkazu ministra národní obrany ČSSR pro přípravu vojsk ČSLA, Směrnic ministra národní obrany ČSSR a náčelníka HPS pro politickou a ideovou výchovnou práci, Nařízení NGŠ ČSLA 1. zástupce ministra národní obrany pro povolávání vojáků v záloze na vojenské cvičení a podle Programů bojové přípravy jednotlivých druhů vojsk. Prvním a základním předpokladem pro úspěšné splnění úkolů výcviku vojáků v záloze je, aby příslušní funkcionáři znali dokonale ustanovení těchto dokumentů a výcvik záloh podle nich náročně řídit.

Při plánování, organizování a praktické přípravě záloh je nutné dodržovat zásadu,

že rozhodující formou jejich přípravy je **polní výcvik**, podstatou tohoto výcviku je **taktická příprava** a že takticko-pořadová cvičení jsou **základní metodou taktického výcviku** a bojového sladování jednotek. Zvláštní pozornost je zapotřebí věnovat zvládnutí nových otázek vedení souborého boje a aktivní, rozhodné a vysoce manévrové činnosti vedené s použitím jaderných zbraní i bez nich, ve dne i v noci a za složitých situací. Přitom přihlížet k požadavkům předurčených funkcí a k odstupu od posledního vojenského cvičení nebo základní služby.

V přípravě důstojníků a praporčíků v záloze je nutné, aby se tyto naučili organizovat a vést boj za použití jaderných zbraní i bez nich, získali návyky potřebné k nepřetržitému vedení jednotek, k rychlému a smělému rozhodování v průběhu boje, k udržování vzájemné součinnosti a ve vydávání krátkých, přesných a jasných bojových úkolů. Zdokonaľovali své znalosti způsobů ochrany proti účinkům zbraní hromadného ničení a v odstraňování následků po napadení. Důstojníky a praporčíky v záloze, kteří vytvářejí nebo doplňují organickou jednotku nebo štáb, je zapotřebí dokonale naučit sladění činnosti při plnění funkčních povinností. Jde zejména o nepřetržitou součinnost i všestranné zabezpečování boje, organizaci a uskutečňování technického materiálního a zdravotnického zabezpečení.

Povolání důstojníků a praporčíků v záloze na vojenská cvičení je účelné plánovat tak, aby vyvrcholením jejich přípravy byla účast na velitelsko-štabních nebo taktických, odborných taktických cvičeních v předurčených nebo stanovených funkcích. Dále dosahovat toho, aby výcvik vytvářených štábů nebo štábů převážně doplňovaných důstojníky a praporčíky v záloze byl zaměřen na dosažení vysoké sladění v práci a plnění úkolů v krátkých časových lhůtách. Myslím, že k tomu je vhodné uskutečnit v průběhu vojenského cvičení jeden štabní nácvik nebo jedno velitelsko-štabní (taktické, odborné taktické) cvičení.

V přípravě poddůstojníků v záloze je žádoucí se zaměřit na praktické plnění funkčních povinností při velení družstvu (osádce, obsluhy) v sestavě čtyři za boje ve složitých podmínkách, učít je rychle a správně hodnotit situaci z jejich stupně, iniciativně a směle se rozhodovat. Vést je k udržení přidělených zbraní a ostatní techniky v dobrém stavu a prohlubovat jejich návyky v ovládnutí přidělených zbraní a techniky v boji.

U poddůstojníků a vojáků v záloze povolaných na vojenská cvičení je nutné zabezpečit cílevědomé využívání doby cvičení ke zdokonaľování připravenosti a k prohloubení návyků převážně formou polního výcviku s obsahem diferencovaným podle jejich předchozí výcvičnosti. Veliteli a politickými orgány v průběhu cvičení u každého zjistit jeho morální vlastnosti a vojenskoodborné znalosti a na základě těchto poznatků zabezpečit v součinnosti s místními vojenskými správami soustavné kádrové zlepšování kvality doplňování jednotek a útvarů za mimořádných opatření.

V přípravě všech vojáků v záloze povolaných na vojenská cvičení je žádoucí věnovat pozornost zvýšení jejich psychické odolnosti s cílem úspěšného plnění bojových úkolů ve složitých podmínkách souborého boje. Ve všech druhích příprav se zaměřit na praktická zaměstnání a teoretické výklady omezit na minimum. Při výcviku intenzivně využívat výcvikové zařízení a zaměstnání všestranné zabezpečovat technikou, materiálem a výcvikovými pomůckami. Velmi důležité je, aby výcvik vojáků v záloze v jednotkách a útvech organizovali a vedli nejzkušenější důstojníci, praporčíci a poddůstojníci.

Ke zvýšení úrovně a zkvalitnění přípravy vojáků v záloze je nutné využívat jejich iniciativy a aktivity, rozvíjet socialistické soutěžení, které usměrňovat na hlavní a nejtěžší úkoly výcviku.

K úspěšnému splnění cílů výchovy a výcviku vojáků v záloze povolaných na cvičení je důležité plně docenit jejich **samostatnou přípravu**, kterou organizovat nejbližšími nadřízenými po celou dobu vojenského cvičení. Při stanovení obsahu samostatné přípravy musíme věnovat pozornost vymezení konkrétních úkolů s přihlédnutím k dosavadním znalostem. Myslím, že se osvědčilo a zkušenosti to potvrdily, že pro samostatnou přípravu je účelné vyhradit denně 2 hodiny (odpoledne) a uskutěčňovat ji za pomoci nejschopnějších důstojníků, praporčíků a poddůstojníků útvaru.

Poznátky od vojsk svědčí o tom, že další zkvalitnění připravenosti záloh vyžaduje, aby byla prováděna v úzké návaznosti na rozhodující úkoly bojové a politické přípravy. Myslím, že pozornost je třeba zaměřit na dosažení lepší organizovanosti a obsahového zaměření přípravy jednotek povolávaných na stmelovací a zdokonaľovací cvičení, zvyšovat osobní podíl náčelníků druhů vojsk a služeb na výcviku záloh, zabezpečovat jej bojovou technikou, materiálem a přidělovaným učebním a vý-

cvikové základny. U svazků a útvarů je třeba náležitou pozornost věnovat součinnostním dohodám, velitelské přípravě důstojníků a praporčíků, výběru do kursů, sládování povolání záloh na vojenská cvičení s taktickými cvičeními útvarů, do-
držování programů bojové přípravy a ze strany místních vojenských správ plnit vyžadované počty záloh. V řídicí a organiza-
torské práci všech velitelských stupňů se zaměřit na zvýšení účinnosti kontrolní činnosti.

Z přípravy záloh jsme získali značné poznatky. Např. u raketového vojska a dělostřelectva se osvědčil tříletý cyklus stmelovacích cvičení v organických jednotkách. Tyto zálohy jsou připravovány ve zdokonalovacích cvičeních formou odborných taktických zaměstnání a řízení palby s bojovou střelbou; u vojska PVO jsou stmelovací cvičení organických jednotek záloh využívána k současnému přeskolení na novou techniku; u ženijního vojska je výcvik v organických jednotkách zaměřen na zdokonalování obsluh a osádek ženijní techniky a jednotek k plnění úkolů ženijního zabezpečení podle předurčení; u chemického vojska je věnována pozornost zdokonalování znalostí použití soudobých ZHN, způsobů ochrany proti účinkům ZHN, zvládnutí techniky používané ke speciální čistě, odmořování terénu a na dobrou přípravu závěrečných odborných taktických cvičení.

Další zvýšení kvality připravenosti záloh vyžaduje, aby velitelé, příslušníci štábů, odborní náčelníci a političtí pracovníci na všech velitelských stupních přistupovali k plánování, organizaci a řízení výcviku záloh jako k jednomu z rozhodujících opatření k zabezpečení vysoké bojové a mobilizační pohotovosti, aby se zaměřili na hlavní otázky potřebné ke kvalitnímu plnění úkolů jednotlivých druhů vojsk a služeb a aby dostatečnou pozornost věnovali poznávání předurčených záloh.

Myslím, že je nutné dále zdokonalovat všechny formy přípravy záloh. Při zvyšování kvality jejich připravenosti věnovat prořady zájem stmelovacím a zdokonalovacím cvičením a přípravě specialistů. Výcvik vojáků v záloze pravidelně sledovat, výsledky náročně hodnotit, zkušenosti včas vyhodnocovat i zevšeobecňovat a systematicky řešit neefektivnější využití doby stanovené pro jejich přípravu. Výsledky dosažené v přípravě vojáků v záloze zahrnovat jako nedílnou součást hodnocení bojové a politické přípravy.

Splnění těchto úkolů je možné, podle mého názoru, dosáhnout soustavným pro-

hlubováním politického přesvědčení vojáků v záloze na zásadách marxismu-leninismu, objasňováním vojenské politiky KSČ, zdokonalováním jejich vojenskoodborných znalostí a dovedností (v meziodboji vojenských cvičení nebo po jejich skončení), udržováním návyků v ovládání zbraní a bojové techniky, pěstováním jejich vědomí příslušnosti k ozbrojeným silám a jejich zapojováním do aktivní práce v branné výchově.

Získané zkušenosti potvrzují, že je nutné náležitou pozornost věnovat **branné výchově vojáků v záloze**, která je uskutečňována na základě dobrovolnosti a je doplňkovou formou přípravy vojáků v záloze u vojsk. Dosažení uspokojivých výsledků je podmíněno vysokou účinností masové politické práce při náboru vojáků v záloze do zdokonalovací přípravy a při zabezpečování jejich docházky na výcvik. Dále je nutné, aby **výcviková střediska** zřizovaná u vojenských útvarů, vojenských škol, místních vojenských správ, Svazarmu, Československých aerolinií, Slovaíru a dopravních jednotek ČSAD v plném rozsahu plnila své poslání. Kromě těchto opatření to také vyžaduje věnovat pozornost výběru a přípravě vhodných cvičitelů a učitelů z řad vojáků z povolání. Protože jejich vysoká politická uvědomělost i odborné znalosti a metodické schopnosti, umění pracovat s lidmi a správné vojenské vystupování jsou jedním ze základních předpokladů dosahování dobrých výsledků a tím i získání zájmu vojáků v záloze o výcvik.

Ve zdokonalovací přípravě vojáků v záloze se osvědčuje způsob jejího provádění formou **krátkodobých soustředění** u útvarů a svazků, která jsou organizována ve volných dnech (nebo s využitím pracovní doby) v rozsahu až do 4 dnů v měsíci. Vyžaduje to však vytvořit všechny potřebné předpoklady, především všestranné technické i materiální zabezpečení (zejména nejmodernějšími zbraněmi a vojenskou technikou) a těsnou spolupráci útvarů s místními vojenskými správami, zvláště při zabezpečování účasti.

Při organizování a uskutečňování zdokonalovací přípravy vojáků v záloze je **nutné zabezpečit základní požadavek, aby tato důsledně vycházela z potřeb armády a byla přesně organizována podle příslušných vojenských předpisů.**

Zkvalitňování výchovy a výcviku záloh ve všech formách jejich přípravy vyžaduje věnovat náležitou pozornost **politické přípravě**. Přesvědčivě vysvětlovat hlavní směry branné politiky KSČ s důrazem na

uplatňování její vedoucí úlohy při budování armády, objasňovat místo a úlohu ozbrojených sil při zabezpečování obrany CSSR, států Varšavské smlouvy a úlohu armád těchto států v boji za zachování míru ve světě, prohlubovat znalosti otázek socialistického vlastnictví, proletářského internacionalismu, přátelství národů socialistických zemí a jejich armád, seznamovat je s úkoly jednotného systému branné výchovy obyvatelstva a

objasňovat úlohu záložního velitelského sboru při realizaci stanovených úkolů. Stále mít na zřeteli jeden z hlavních cílů přípravy vojáků v záloze — **sblížit navzájem vojáky v záloze** tak, aby již v míru bylo dosaženo pevného organického a bojového stmelení válečných jednotek. Na splnění tohoto cíle musí být po celou dobu vojenského cvičení soustředěno úsilí velitelů, příslušníků štábů a politických pracovníků všech velitelských stupňů.

PRŮZKUM VE STRATEGICKÉ OPERACI

Průzkum vždy v minulosti měl velkou úlohu k dosažení vítězství v boji a operaci. V soudobých podmínkách ozbrojeného zápasu v souvislosti se zavedenými prostředky jaderného napadení a ostatními zbraněmi hromadného ničení, vysoce přesnými konvenčními palebními systémy a prostředky velení, jejich soustavným zdokonalováním, úloha a význam průzkumu značně vzrostly.

To vše klade na průzkum řadu nových požadavků, z nichž vystupují do popředí především aktivnost, cílevědomost a včas-

nost získání průzkumových zpráv, včetně jejich předání příslušnému velitelskému stupni v nejkratší možné době, která se blíží reálnému času, při bezpodmínečném dodržení hodnověrnosti. Naplnění těchto požadavků v soudobých podmínkách je zvláště důležité především proto, že pravděpodobný nepřítel předpokládá při přípravě a vedení bojové činnosti realizovat široký okruh opatření operačního maskování a dezinformace, což potvrdila větší na lokálních ozbrojených střetnutí v nedávné minulosti.

Charakteristické rysy a podmínky vedení strategické operace na kontinentálním válečnickém a jejich vliv na organizaci a vedení průzkumu

Strategická operace na kontinentálním válečnickém je souhrnem prostorově i časově sladěných a vzájemně spojených současných i postupných operací, úderů a bojové činnosti několika frontů, flotil, svazů a svazků ostatních druhů ozbrojených sil, uskutečňovaných podle jednotného zámyslu a za řízení vrchního velení ozbrojených sil na válečnickém k dosažení stanoveného strategického cíle.

Soudobá strategická operace je tedy složitým systémem vzájemně spjatých operací a bojové činnosti svazů a svazků různých druhů ozbrojených sil a bude mít **koaliční charakter**. Tato operace má řadu charakteristických rysů, které budou zákonitě ovlivňovat organizaci a vedení průzkumu. Půjde především o velký prostorový rozmach. Bojová činnost bude rozvíjena na velkých prostorech jak na souši, na moři nebo oceánu, tak i ve vzduchu a v kosmickém prostoru. To vyžaduje, aby průzkum byl veden nejen do celé hloubky válečnické, ale i za jeho hranicemi, protože na průběh a konečný výsledek operace mohou mít podstatný vliv síly a prostřed-

ky rozmístěné jak na daném, tak i jiném válečnickém. Tak např. při strategické operaci na západním válečnickém bude nutné vést průzkum ne jen na tomto válečnickém, ale i v Atlantickém oceánu a dokonce i na zaoceánských územích.

Ve strategické operaci bude třeba vykonávat průzkum velkého množství objektů nepřítelů, a to s použitím značných sil i prostředků. Přitom úsilí a umění průzkumu je nutné zaměřit na zjištění nejdůležitějších objektů, jejichž zničení přispěje k celkovému úspěchu operace.

Strategická operace na válečnickém je společnou operací prováděnou spojeným úsilím svazů a svazků různých druhů ozbrojených sil, kdy kromě několika frontů se jí zúčastní raketové vojska strategického určení, síly námořnictva, včetně atomových ponorek, dálkové letectvo a svazy jiných druhů letectva, výsadkové vojsko a vojsko PVOS.

V takové operaci bude průzkum veden **silami a prostředky strategického průzkumu**, ale i různorodými silami a prostředky svazů všech druhů ozbrojených sil, které

se operace zúčastní. V souvislosti s tím nabývají otázky jeho pečlivé organizace, včetně plánování a sladění úsilí jeho sil a prostředků v rámci daného válčiště, na zvlášť velkém významu.

Účast raketového vojska strategického určení, vyzbrojeného raketami středního dosahu, dálkového letectva a atomových raketových ponorek z naší strany a obdobných ponorek, balistických raket středního doletu, letectva, letadlových lodí, strategického letectva a raket s plochou dráhou letu ze strany nepřítelů v operaci vedené za použití jaderných zbraní jí dodává zvláštního charakteru.

Před průzkumem tak vystávají mimořádně důležité úkoly k zabezpečení velitelů a štábů údaji, které jim umožní přijmout opatření k vyloučení nenadálosti vlastních jaderných zbraní strategického určení.

Současné ničení uskupení ozbrojených sil a objektů válečné ekonomiky nepřítelů v celé hloubce válčiště nebo na jeho větší části, jakož i nutnost získat hodnověrné průzkumové zprávy o nich, si vyžadá velké úsilí všech sil a prostředků průzkumu, přesné plánování a pečlivou koordinaci.

Považují za nutné zdůraznit, že charakteristické rysy strategické operace jako celku a samotného průzkumu v ní budou ve značné míře určovány konkrétním válčištěm, jeho důležitostí, sestavou ozbrojených sil, počtem a charakterem nepřátelských objektů, terénními podmínkami, politickými, ekonomickými a národními zvláštnostmi. Např. podmínky organizace a vedení průzkumu na západním válčišti budou odlišné od podmínek na jihozápadním válčišti nebo v prostoru Blízkého východu, kde jsou rozmístěny ozbrojené síly nepřítelů, jež se od sebe liší charakterem i složením uskupení, což vytváří různé objekty průzkumu. Také naše ozbrojené síly budou mít určité odlišnosti v uskupení, a to zpětně ovlivní složení sil a prostředků, které se budou na vedení průzkumu podílet. Dále je třeba vzít v úvahu odlišné prostorové podmínky, ráz terénu a výrazné rozdílné politické a národní zvláštnosti. Zásadním způsobem však může být plánování a vykonání průzkumu ovlivněno především cílem strategické operace, který bude pro daný druh válčiště různý.

Strategická operace může být zahájena a vedena v různých podmínkách, a to: válka od samého počátku bude mít charakter světové jaderné války, nebo začne za použití konvenčních prostředků s následným přechodem k použití jaderných

zbraní. Nelze však vyloučit ani variantu, kdy strategická operace bude od začátku do konce vedena za použití pouze konvenčních prostředků ničení.

V jaderné válce k dosažení cíle strategické operace mají rozhodující úlohu údery strategických jaderných prostředků a prostředků operačně taktického určení na objekty a uskupení ozbrojených sil nepřítelů na válčišti. V takové válce je zapotřebí mít na zřeteli, že nepřítel bude klást důraz hlavně na překvapivý jaderný úder.

Za těchto podmínek je nutné, aby průzkum řešil úkoly zaměřené z jedné strany na zabezpečení zmaření překvapivého jaderného útoku nepřítelů a z druhé strany na úspěšné zabezpečení vlastního prvního jaderného úderu strategickými jadernými silami a jadernými silami frontů a flotil na válčišti.

Organizace a vedení průzkumu budou v tomto případě uskutečňovány za zvlášť složitých podmínek, protože do zahájení bojové činnosti nebudou schopny všechny síly a prostředky průzkumu svazů a svazků určených k účasti ve strategické operaci provádět průzkum. Protože v podmínkách jaderné války bude úsilí vojsk soustředěno na současné ničení jak hlavních uskupení ozbrojených sil do celé hloubky jejich sestavy, tak i na ničení objektů válečného průmyslu, státní správy atd., bude třeba, aby průzkum v krátkých lhůtách zabezpečil velitelům a štábům potřebné údaje, které umožní přijmout opatření k zmaření jaderného útoku nepřítelů a k efektivnímu použití vlastních jaderných zbraní.

V podmínkách, kdy bude strategická operace zahájena za použití pouze konvenčních zbraní, bude rozhodující úloha v porážce nepřítelů patřit vojskům frontů, které vedou bojovou činnost společně se svazy a svazky letectva, vojska PVOS, a na přímořských směrech i silami flotily.

Průzkum ve strategické operaci vedené v těchto podmínkách musí zabezpečit potřebnými průzkumovými zprávami především svazy a svazky frontů, které vedou bojovou činnost v počátečním období operace na hlavním směru. V tomto období se nepřítel bude rovněž snažit zasadit překvapivý úder, a to především svým taktickým a námořním letectvem. S přihlédnutím k této skutečnosti je nutné, aby průzkum získal pro velitele a štáby údaje potřebné k zmaření překvapivého útoku nepřítelů.

Nejdůležitějším cílem průzkumu i ve strategické operaci vedené pouze konvenčními prostředky (s ohledem na trvalé ne-

bezpečí jaderného napadení) bude včas zjistit bezprostřední přípravy nepřitele k použití jaderných zbraní a ostatních prostředků hromadného ničení, dobu a jejich rozsah.

Za daných podmínek může být dosažení tohoto cíle usnadněno tím, že určené síly a prostředky mohou bez jakéhokoli omezení vést průzkum. Na druhé straně je však třeba zdůraznit, že právě velké množství různých prostředků jaderného

napadení nepřitele, které jsou ve vysokém stupni bojové pohotovosti, plnění tohoto cíle ztíží.

Průzkum ve strategické operaci, která bude zahajována za použití pouze konvenčních zbraní, musí zajistit pro raketové vojsko strategického určení, fronty, námořnictvo a svazky dálkového letectva průzkumové údaje, které umožní uskutečnění jaderného úderu v jakékoli situaci.

Organizace průzkumu ve strategické operaci na kontinentálním válečném

Cíl a hlavní úkoly průzkumu v první strategické operaci jsou určovány na základě vojenskopolitické situace ve světě, v souladu s cílem strategické operace a těmi úkoly, jejichž součástí i následující plnění je zaměřeno k dosažení všeobecného cíle operace, na zhodnocení pravděpodobného nebo působícího nepřitele a na možnostech sil a prostředků vlastního průzkumu.

Znalost vojenskopolitické situace, nepřetržité a hluboké studium nepřitele má její prvotní význam. Konkrétní analýza jeho uskupení v mírové době, možné změny sil při zahájení bojové činnosti, hodnocení ekonomického i morálního potenciálu je základem ke stanovení cíle a hlavních úkolů průzkumu.

Současné jsou hodnoceny možnosti vlastních sil a prostředků průzkumu, především svazů a svazků druhů ozbrojených sil, které se účastní strategické operace, ale i těch, které jsou podle nařízení Hlavního velení vyčleněny na válečné. Cíl a nejdůležitější úkoly průzkumu musí být v plném souladu s možnostmi jeho sil a prostředků.

Operace a bojové činnosti, o kterých jsem psal v první části článku, je zapotřebí všestranně zabezpečit, a to včetně průzkumu.

K plnění bojových úkolů svazky raketového vojska strategického určení je třeba, aby průzkum zjistil nebo potvrdil rozmístění, složení a ráz činnosti nepřátelských objektů plánovaných ke zničení, a v dalším upřesnil i výsledky jaderných úderů vlastních vojsk.

Ve prospěch vzdušné operace může průzkum zjišťovat nebo upřesňovat složení a rozmístění prostředků jaderného napadení, uskupení letectva, pozemních vojsk, loďstva nepřitele, jeho prostředků protivzdušné obrany, pohyblivé a stálé objekty (cíle) plánované ke zničení letectvem a raketovými vojsky (včetně určení jejich souřadnic) operační a strategické přepravy, provádět kontrolu výsledků raketových a leteckých úderů, zjišťovat stupeň radio-

aktivního a chemického zamoření na trati letu a v prostorech bojové činnosti letectva.

V zájmu protivzdušných operací je, podle mého názoru, hlavním úkolem průzkumu včas stanovit začátek bezprostředních příprav vzdušného a kosmického napadení nepřitele k vedení úderu, zjistit jejich rozmístění, bojovou sestavu, uskupení, zámysl a možný ráz činnosti, dobu a prostory vzletů letounů a křídlatých raket a včas je zjistit ve vzduchu, získat zprávy o operační sestavě sil a prostředků vzdušného napadení nepřitele, směr hlavního úderu, způsob průlomu (překonání) protivzdušné obrany a vedení úderů na obranné objekty, upřesňovat takticko-technická data a umístění navigačních systémů a systémů velení letectva, raketovým vojskům a technickým prostředkům.

K zabezpečení frontových operací patří mezi nejdůležitější úkoly průzkumu zjišťování:

- bojové a operační sestavy, rozmístění a uskupení vojsk nepřitele s důrazem na prostředky jaderného napadení na příslušných strategických (operačních) směrech, jejich bojovou pohotovost, bojeschopnost, ráz činnosti a možnosti,
- objektů a cílů k použití vlastních prostředků ničení (včetně souřadnic),
- systému velení vojskům,
- sil a prostředků radioelektronického boje a jejich možnosti,
- ženijního vybudování terénu, systému jaderných mìnových a jiných zářarů.
- znalosti nepřitele o našich vojskách,
- výsledků vlastních jaderných a jiných úderů,
- stavu operační přípravy válečného v prostoru operace,
- nejdůležitějších objektů týlového zabezpečení vojsk nepřitele,
- průchodnosti terénu, stavu komunikací, rázu vodních překážek, prostorů požárů a záplav, zamořených prostorů a možných směrů jejich překonání nebo obejití,
- ekonomické, hygienicko-epidemiologické a veterinární situace,

— nových prostředků a způsobů vedení bojové činnosti,

— morálně politického stavu vojsk a obyvatelstva nepřítele.

Průzkum plní ještě řadu **obecných úkolů** v zájmu celého uskupení strategického svazu ozbrojených sil na válčisti, ke kterým můžeme zařadit:

— zjišťování změn ve vojenskopolitické situaci a bezprostřední přípravy nepříteli k napadení, jeho záměry a možný zámysl činnosti,

— sledování strategických jaderných sil nepřítele, které mohou být použity na válčisti nebo ve vzdušném a kosmickém prostoru,

— zjišťování přepravy sil a prostředků z jiných válčistí (prostorů),

— získávání zpráv o důležitých objektech a cílech, které mohou být ničeny strategickými jadernými silami,

— upřesňování mobilizačních možností kapitalistických států na válčisti, doby, rozsahu a způsobu rozvinování,

— zjišťování systému vojenského a státního velení a řízení, důležitých opatření vojenskopolitického vedení v rámci jednotlivých států, válčistí a celého bloku.

V **období ohrožení** je nutné, aby průzkum zesílil sledování prostředků jaderného napadení nepřítele a především zjistil: zahájení vydávání jaderné munice útvarům nosičů jaderných zbraní, rozvinování raketových útvarů operačně taktického určení v prostorech bojového rozmístění, vypnutí atomových raketových ponorek ze základen, rozvinování letadlových a hladinových raketových lodí, rozptýlení strategického a taktického letectva na válčisti, zavážení jaderné i konvenční munice pod letouny, vzlety strategického a taktického letectva, změny v rázu působení atomových raketových ponorek v prostorech bojového hlídkování.

Dále je nezbytné, aby průzkum zjistil změny v činnosti prostředků velení a řízení letectva a raketových kompletů nepřítele, zejména uvedení do chodu systému přesné radionavigace zahájení funkce radiotechnického průzkumu, rozvinutí a uvedení do aktivity systému navádění letounů na pozemní cíle.

V souvislosti s rostoucí úlohou a významem průzkumu v soudobých podmínkách a vzrůstajícími požadavky, které jsou na něj kladeny, je třeba, abychom pochopili, že organizace průzkumu je povinností velitelů a štábů všech stupňů, náčelníků druhů vojsk a speciálních vojsk. Proto k zajištění správné a efektivní organizace průzkumu je nutné prohlubovat znalosti o charakteru soudobé operace a boje, cílevědomě studovat názory pravděpodobného nepřítele na vedení bojové činnosti, změny v organizační struktuře a ve výzbroji jeho vojsk, přesně znát možnosti vlastních sil i prostředků průzkumu a dovedně je využívat, pracovat tvůrčím způsobem, iniciativně, vynalézávě a s vojenskou důmyslností.

Neméně důležité je včas zjistit změny v uskupení a rázu činnosti svazů a svazků pozemních vojsk, vojenského letectva a vojenských námořních sil, v práci štábů všech stupňů, v organizaci protivzdušné obrany a obrany proti vylodění námořních výsadků. Je nutné rovněž upřesnit polohy nepřátelských objektů určených k ničení jadernými i konvenčními zbraněmi.

Po zahájení bojové činnosti a v průběhu operace bude hlavním úkolem všech druhů průzkumu nepřetržitě sledovat dříve zjištěné jaderné prostředky nepřítele, včas zjistit nové a další důležité objekty, především objekty prvního pořadí ničení, výsledky vlastního prvního jaderného úderu a úderů konvenčními prostředky ničení a upřesnit změny v sestavě i složení prostředků jednotlivých druhů vojsk.

Více jak polovina nepřátelských objektů je pohyblivá, přičemž jde hlavně o objekty, které patří ozbrojeným silám. Takový velký počet pohyblivých objektů bude ztěžovat organizaci a vedení průzkumu. Proto jedním z rozhodujících úkolů bude na základě analýzy jejich důležitosti a významu správné stanovení pořadí zjišťování a sledování.

Pro organizaci a vedení průzkumu je velmi důležité znát hloubku rozmístění nepřátelských objektů, tzn. na jakou vzdálenost od státní hranice nebo od čáry dotyku se nacházejí. Na předpokládaném válčisti je v jednotlivých hloubkách přibližně rozmístěno toto množství nepřátelských objektů: do 500 km kolem 65 %, od 500 do 1000 km asi 20 %, od 1000 do 2000 km okolo 10 % a nad 2000 km přibližně 5 %. Uvedené rozmístění objektů může být zjištěno silami a prostředky průzkumu operačních svazů, které se zúčastňují strategické operace. Současně však je nutné mít na zřeteli, že značné jejich množství se nachází ve velké vzdálenosti, mimo dosah sil a prostředků průzkumu frontů a na jejich zjištění je vhodné usměrňovat síly a prostředky průzkumu dálkového letectva, loďstva a dalších strategických prostředků. To vše vyžaduje sladit úsilí různých sil a prostředků průzkumu, a to nejen z hlediska doby, ale i z hlediska hloubky.

VYUŽÍVÁNÍ ZKUŠENOSTÍ Z DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY A VELKÉ VLASTENECKÉ VÁLKY

Zájem o Velkou vlasteneckou válku není motivován jen snahou čerpat zkušenosti pro dnešní praktickou činnost, ale proto, aby poskytl materiál k tvůrčímu myšlení, což je atribut, vlastní každému příslušníku socialistických ozbrojených sil.

Druhá světová válka a Velká vlastenecká válka měly převážně manévrový charakter. Jeho představiteli bylo zejména letectvo, tanková a mechanizovaná vojska. V soudobých podmínkách jsou nositeli nové kvality manévrového charakteru ozbrojeného zápasu raketové jaderné zbraně. Z konvenčních druhů zbraní, pochoptelně kvalitativně odlišných od svých předchůdců, můžeme opět jmenovat letectvo a tanky, jakož i motostřelecká vojska a vzdušné výsadky.

Pouze znalost nedávné minulosti a z ní vyplývající poučení umožňuje správně chápat soudobé vojenství a předvídat tendence jeho vývoje. Každé vědecké prognózování je vázáno na znalost zákonitostí a tu lze nabýt pečlivou analýzou dosavadního vývoje. Proto je studium vojenských dějin tak důležitým předpokladem pro předpověď dalšího vývoje. Na prognostický význam historického bádání poukázal V.

I. Lenin, když objasnil, že marxisté staví všechny otázky na historickou základnu, a to nejen ve smyslu pouhého vysvětlování minulosti, ale i smělému pohledu do budoucnosti a smělé praktické činnosti při uskutečňování této budoucnosti.

Studium historie Velké vlastenecké války má mimořádný význam pro formování velitelských, morálních a politických vlastností vojáků z povolání. Kromě toho příslušníky velitelského sboru seznamuje s dosaženým stupněm rozvoje vojenského umění a umožňuje jim vyhnout se pracovnímu hledání a ověřování toho, čeho již bylo dosaženo, vytváří podmínky a předpoklady k rozvoji tvořivého vojenskoteoretického myšlení. Vždyť sama skutečnost Velké vlastenecké války je více než názorným příkladem tvořivého přístupu k plnění úkolů, je vzorem tvůrčí práce velitelů a štábů. Stačí např. porovnat operace, které ve třetím období této války vedla sovětská vojska na hlavním strategickém směru. V podstatě tyto operace uskutečňovala jedna a táž vojska a stejné štáby. A přitom každá z operací — její příprava a průběh — představuje významný přínos k rozvoji vojenskoteore-

tického myšlení i konkrétní válečné praxe. V každé operaci bylo zapotřebí řešit zcela novým způsobem otázky průlomu fašistické obrany a rozvíjení dosaženého úspěchu do velké operační hloubky a na to navazující otázky bojového a materiálně technického zabezpečení vojsk, práce štábů a problémy velení, stranickopolitickou práci apod. Tyto a další operace, činnost štábů v jejich přípravě a provedení jsou názorným příkladem, jak přistupovat k plnění stanovených úkolů.

Studium dějin válek a vojenského umění, zejména pak studium příčin vzniku druhé světové války, jejího průběhu a výsledku, místa a úlohy SSSR v této válce, jeho osvoboditelské mise — to vše má velký význam i pro pochopení současné mezinárodně politické situace.

Dějiny Velké vlastenecké války představují nesmírnou hodnotu jako prostředek ideologické výchovy vojenských kádřů socialistických armád, napomáhají popularizovat hrdinské činy lidu, vysvětlovat převahu socialistického zřízení nad kapitalistickým, ukazují na přednosti v oblasti vojenství i socialistické ideologie nad buržoazní a demaskují falzifikátory dějin. Velká vlastenecká válka dává dostatek argumentů pro výchovu příslušníků socialistických armád v duchu proletářského a socialistického internacionalismu.

Historie druhé světové války, zejména pak Velké vlastenecké války, zaujímá důležité místo ve výuce dějin válek a vojenského umění na vojenských akademích a školách, která je nedělitelnou součástí ideologické práce a významnou složkou komunistické výchovy posluchačů i vojáků.

V duchu úkolů vytyčených XVII. sjezdem KSČ je třeba přistupovat k přípravě a výchově posluchačů v celém složitém procesu, v němž se dotváří jejich třídně politické vědomí a krystalizují se názorové a morální kvality. V tomto procesu mají významnou úlohu zvláště oblasti, které bezprostředně ovlivňují ideově teoretickou a politickovýchovnou úroveň školy. Jednou z těchto oblastí jsou dějiny válek a vojenského umění, kde významnou část výuky tvoří historie druhé světové války a Velké vlastenecké války. Do vědomí posluchačů transformují vědecké informace ze sféry politiky a války, války a ozbrojeného zápasu, forem a způsobů bojové činnosti, informace o otázkách výstavby a organizace ozbrojených sil a o materiálně technických podmínkách ozbrojeného zápasu.

V učebně výchovném procesu je nutné usilovat o to, abychom dali do souladu

vztah mezi vojenskou vědou a vojenskou historií. Jde o problém, který ve svém dopadu velmi výrazně formuje postoje velitelského sboru k vojenské historii, k jejímu konkrétnímu poznání a využívání jako prostředku dialektického a vojenskodborného myšlení a významného činitele v ideologické přípravě vojáků z povolání.

Správné řešení vztahu vojenské vědy a vojenské historie, zejména pak historie výstavby a bojové činnosti Sovětské armády z průběhu Velké vlastenecké války zůstává i dnes aktuálním problémem v praktické činnosti zejména vědeckých a vědeckopedagogických pracovníků.

Přístup posluchačů k vojenské historii je často poznamenán nutností osvojit si, někdy i mechanicky reprodukovat řadu faktů, dat, čísel a událostí popisného charakteru. Vyvrátit tuto nesprávnou představu a překonat uvedené tendence musí zabezpečovat nejenom výuka v předmětu dějiny válek a vojenského umění, ale i v dalších — v marxisticko-leninské filozofii a především v operačně taktických předmětech. Praktické vyučování těchto předmětů velmi často přímo vyžaduje demonstrovat na vhodně volených příkladech z Velké vlastenecké války pohyb problémů ve vojenství, zkoumat jevy soudobého boje, operace, ozbrojeného zápasu, nalézat dominující tendence, zobecňovat podmičky jejich rozvoje, možnosti praktického využití v současné i budoucí praxi vojenství.

Osvojování si znalostí vojenské historie touto cestou může velmi rychle a účinně změnit vztah posluchačů k vojenské historii a zkušenostem. Na příkladech je možné ukazovat tvůrčí anebo i mechanické aplikování teoretických zásad vojenského umění v různé situaci, učit dialektickému myšlení a vědeckému předvídaní.

Vztah učitele k vojenské historii má rozhodující význam pro postoje posluchačů k této disciplíně nejen po dobu studia, ale velmi často ještě dlouho po jeho ukončení. Je zapotřebí chápat, že vojenská historie má široké možnosti v rozvoji poznávací činnosti budoucích velitelů a pracovníků štábů, v jejich výchově k dialektickému myšlení, k vědeckému předvídaní, tvořivé aplikaci teorie většiny operačně taktických, ale i jiných vojenských předmětů.

Je účelné a praxe to potvrzuje, aby posluchači konfrontovali problémy, které řeší, se zkušenostmi Sovětské armády z Velké vlastenecké války. Přitom si nejen osvojují historické znalosti, ale chápou i příčiny změn, jež nastaly v orga-

nizační výstavbě vojsk, vojenském umění, materiálním a technickém zabezpečení. Sami se pak učí nacházet v historických zkušenostech Sovětské armády racionální poznatky a naopak se přesvědčují, že není možné jen mechanické kopírování zkušeností z minulosti, či jejich přeceňování.

Rovněž praktická zaměstnání z taktiky v terénu mohou být využívána k tomu, aby přiblížila posluchačům bojovou činnost Sovětské armády. Je výhodné spojit odbornou výuku s historií osvobození naší vlasti a tím naplňovat jak vojensko-odborné cíle zaměstnání, tak i politicko-výchovnou stránku výuky a přispívat k naplňování úkolů komunistické výchovy.

Protože v armádě slouží převážná část mladé generace důstojnického sboru, která se narodila a vyrůstala až po druhé světové válce, je účelné využívat racionálních i emocionálních prostředků a faktů při objasňování historie druhé světové války a Velké vlastenecké války. Při výuce je vhodné v široké míře používat dokumentární filmy a na přesvědčivých, autentických dokumentech názorně přibližovat významné historické události.

Při organizování vojenskovoeděckých konferencí je výhodné, aby materiály zpracované pro jejich jednání vycházely vždy z historického vývoje dané problematiky a byly v nich zobecňovány zkušenosti Sovětské armády, které tvoří vojenskopolitická východiska ke zkoumání daných problémů.

K seznamování velitelského sboru, zejména jeho mladých příslušníků, se zkušenostmi z Velké vlastenecké války je zapotřebí rovněž plně využívat publikační činnosti, a to v kontextu se současným stavem vojenského umění a taktiky.

Jsmo toho názoru, že naznačenými formami a způsoby lze dospět k tomu, aby velitelský sbor získal trvalé návyky využívat vojenské historie, zejména zkušeností Sovětské armády z průběhu Velké vlastenecké války jako zdroje poznání k řešení aktuálních otázek vojenské teorie a praxe. Tyto zkušenosti mají nezastupitelné místo nejen v přípravě kádrů na vojenských školách, při taktickém výcviku vojsk, ale i v přípravě a práci velitelů i štábů.

V přípravě vojsk jde o využívání zkušeností z Velké vlastenecké války především v práci s důstojníky a vojáky. Vždyť o výsledku války rozhodovali především lidé, jejich připravenost, uvědomění, morální stav a kázeň. Tyto požadavky je třeba pěstovat již v míru. Proto i zkušenosti ze stranickopolitické práce z období

války i mírové výstavby Sovětské armády dávají řadu podnětů a přispívají k přípravě příslušníků naší armády.

Dále jsou cenné pro přípravu štábů i vojsk zkušenosti a poznatky z použití rychlých skupin za Velké vlastenecké války, jež vyžadují tvůrčí aplikaci na novém materiálním základě.

Cenné zejména pro štáby jsou zkušenosti z palebného ničení nepřítele, které lze do značné míry aplikovat i v soudobých podmínkách.

Zkušenosti rovněž svědčí o tom, že je zapotřebí konkrétně a podrobně připravovat součinnost. K tomu využívat makety terénů, plastické stoly, tak jak to bylo realizováno zejména v operacích 3. období Velké vlastenecké války.

Velmi podnětnou činností je využívání zkušeností Sovětské armády, kdy u divizí byli návodci od leteckých útvarů a svazků, kteří naváděli letouny na konkrétní cíle v závislosti na vývoji vševojskové bojové situace.

Na významu rovněž nabývá utajenost příprav operací a operačního maskování. Existence průzkumných palebných systémů vyžaduje věnovat válečným zkušenostem plnou pozornost a využívat pozitivních zkušeností.

Osvědčuje se příprava pečlivých kalkulací a propočtů jako např. poměru sil a prostředků, přesunů apod., což bylo aplikováno ve Velké vlastenecké válce a plně se potvrzuje i v současné době jako prostředek k dosažení úspěchu.

Před zahájením operací štáby sovětských vojsk uskutečňovaly různé roze hry a nácvičky. V praxi ČSLA před cvičeními rovněž prováděly nácvičky, což vytváří dobré podmínky pro splnění úkolů v jejich průběhu.

Ale i spojenecká cvičení v podstatě navazují na zkušenosti Sovětské armády z Velké vlastenecké války a rozvíjejí je v soudobých podmínkách.

K přebírání zkušeností Sovětské armády přispívají i různá historická výročí, kde jsou zdůrazňovány a aplikovány příklady z bojové činnosti.

K přenášení poznatků a zkušeností z Velké vlastenecké války přispívají rovněž významnou měrou představitelé Hlavního velitele Spojených ozbrojených sil v ČSLA. Zkušení soudruzi, mnozí účastníci této války, spojují válečné zkušenosti se soudobými požadavky vojenské vědy.

Důležitou otázkou za Velké vlastenecké války na všech stupních bylo velení a řízení. Zkušenosti nejednokrát potvrdily, že

čím včasněji bylo přijato rozhodnutí, tím pružnější a reálnější bylo plánování a tím i větší naděje na úspěch.

Mění se prostředky a způsoby vedení války, zavádění nových druhů zbraní a bojové techniky se odrážejí ve formách a metodách velení vojskům a vyžadují kriticky zhodnotit nahromaděné zkušenosti a dovedně jich využívat v praktické přípravě vojsk. Poznatky z Velké vlastenecké války si udržují i v tomto směru svou životnost a je nutné s nimi počítat i v sou-

dobých podmínkách stejně jako s mnoha dalšími faktory.

Sovětská vojenská teorie zaměřuje úsilí na řešení nových otázek způsobených prudkým vědeckotechnickým rozvojem. V neustálém vyhledávání nového, při dialektickém spojování požadavků současnosti se zkušenostmi z minulosti je sovětské vojenskoteoretické myšlení povoláno zabezpečit další rozvoj sovětských ozbrojených sil a přispět i k budování našich armád.

Studium zkušeností z minulé války umožňuje poznat procesy, které probíhají ve vojenství. Vnáší do teoretických úvah prvky praktických poznatků a poskytuje bohatý materiál pro teoretické závěry.

Zkušenosti jsou důležitým předmětem zdokonalování vojenského myšlení a rozšiřování rozhledu důstojníků. Zkoumají metody, jimiž bylo dosahováno vítězství, příčiny neúspěchů a porážek, pomáhají chápat chyby minulosti. Předstávají významný prostředek výchovy socialistického vlasteneckého a internacionálního.

Z těchto hledisek je zapotřebí přistupovat k tvůrčí aplikaci zkušeností z druhé světové války a zvláště z Velké vlastenecké války v podmínkách budování ČSLA a rozvíjení její připravenosti v pevném svazku s ostatními bratrskými armádami socialistických zemí.

AUTOMATIZACE VELENÍ RVD NA TAKTICKÉM STUPNI

Jako součást protipatření na horečné zbrojení států NATO se i do ČSLA zavádějí nové technické prostředky velení. Proto nedílnou součástí jednotného systému velení vojskům je velení raketovému vojsku a dělostřelectvu. Jeho úroveň bude mít podstatný vliv na průběh i konečný výsledek boje.

Jedním z nejdůležitějších opatření ke zvýšení efektivity velení je **budování polních automatizovaných systémů velení**. Jejich zavádění, jak na operačním, tak i taktickém stupni vychází z obecných vědeckých principů a operačně taktických principů výstavby automatizovaných systémů velení.

Automatizovaný systém velení (ASV) vojskům na taktickém stupni je tvořen souhrnem kompletů a prostředků automatizace orgánů a míst velení, vzájemně propojených prostředky spojení. V souladu s určením orgánů a míst velení se ASV člení na podsystém:

- vševojskový,
- raketového vojska a dělostřelectva,
- protivzdušné obrany.

Množinu těchto prostředků na stupni vševojskové divize doplňují ještě prvky automatizovaného systému velení letectvu. Jednotlivé prvky se rozmísťují v souladu

s organizační strukturou míst velení svazků, útvarů a jednotek.

Komplet prostředků automatizace velení RVD motostřelecké nebo tankové divize zpravidla zahrnuje:

- prostředky automatizace velení dělostřeleckým útvarům, skupinám, jednotkám a raketovému útvaru,
- automatizované komplety pro řízení raketových úderů,
- automatizované systémy řízení dělostřelecké palby.

Přestože rozdělení respektuje systémový přístup k problematice, má pouze pomocný charakter. Dialektika procesů velení dělostřelectvu neumožňuje stanovit přesnou hranici mezi prostředky velení RVD a prostředky řízení úderů a palby dělostřelectva.

Prostředky automatizace velení

V divizích ČSLA jsou v současné době postupně zaváděny prostředky polního automatizovaného systému velení (např. ASV PASUV).

V podsystému raketového vojska a dělostřelectva tyto prostředky vytvářejí automatizovaná místa velení:

- NRVD motostřelecké nebo tankové divize,
- ND motostřeleckého a tankového pluku,
- dělostřeleckého pluku.

Do sestav příslušných míst velení jsou začleněna automatizovaná pracoviště, která jsou umístěna v pásových (plovoucích, obrněných) velitelsko-štabních vozidlech typu transportéru MTLBu, a jedno obdobné speciální vozidlo s elektronickým výpočetním kompletem BETA-3M.

Výměna informací mezi vozidly probíhá buď v automatizovaném, nebo neautomatizovaném režimu. Přenos utajovaných či neautajovaných zpráv je zabezpečen rádiovými, radioreléovými a linkovými kanály. Základním způsobem výměny informací mezi vozidly jednotlivých funkcí je automatický přenos v síti přenosu dat. Konfigurace podsystému RVD PASUV taktického stupně je znázorněna na **obr. 1**.

Technické prostředky podsystému RVD umožňují racionalizovat následující procesy:

- příjem nařízení, povelů a signálů od nadřízených míst velení,
- předávání hlášení nadřízeným místům velení,
- sběr údajů o nepříteli, vlastní bojové sestavě, terénu, radiační a chemické situaci apod.,
- předávání povelů a nařízení organickým a posilovým útvarům a jednotkám RVD, včetně potvrzení o jejich převzetí či splnění,
- dokumentování přijímané, odeslané a popřípadě retranslované informace,
- zjišťování souřadnic pozemních objektů.

Automatické místo velení NRVD motostřelecké (tankové) divize se obvykle rozmísťuje na VS divize a nahrazuje dosavadní pracoviště štábu RVD. Tvoří je dvě velitelsko-štabní vozidla a jedno speciální vozidlo. Jde o velitelsko-štabní vozidla (VŠV) NRVD divize typu MP 24M, VŠV NS RVD divize typu MP 24 M1. Jednotliví důstojníci štábu RVD se rozmísťují v těchto vozidlech.

Speciální vozidlo s elektronickovýpočetním kompletem má jako základní prostředek číslicový počítač A 40, který zajišťuje automatizované řešení těchto operací:

- sběr informací od podřízených útvarů a jednotek,

— sběr informací o nepříteli a jejich vyhodnocování,

— řešení operačně taktických úloh z oblasti bojového použití raketového vojska a dělostřelectva divize,

— vzájemnou výměnu informací s vševojskovým podsystémem PASUV,

— vzájemnou výměnu informací s počítači podřízených a nadřízených stupňů velení (v případě jejich propojení v síti přenosu dat),

Automatizovaná výměna informací mezi jednotlivými podsystémy je pak možná díky jednotnému programovému, informačnímu a lingvistickému zabezpečení celého PASUV.

Automatizované místo velení ND motostřeleckého (tankového) pluku se umísťuje zpravidla na VS pluku nebo na pozorovatelně. Je tvořeno velitelsko-štabním vozidlem náčelníka dělostřelectva typu MP 24M2. Ve vozidle mohou pracovat zároveň i další důstojníci dělostřelectva.

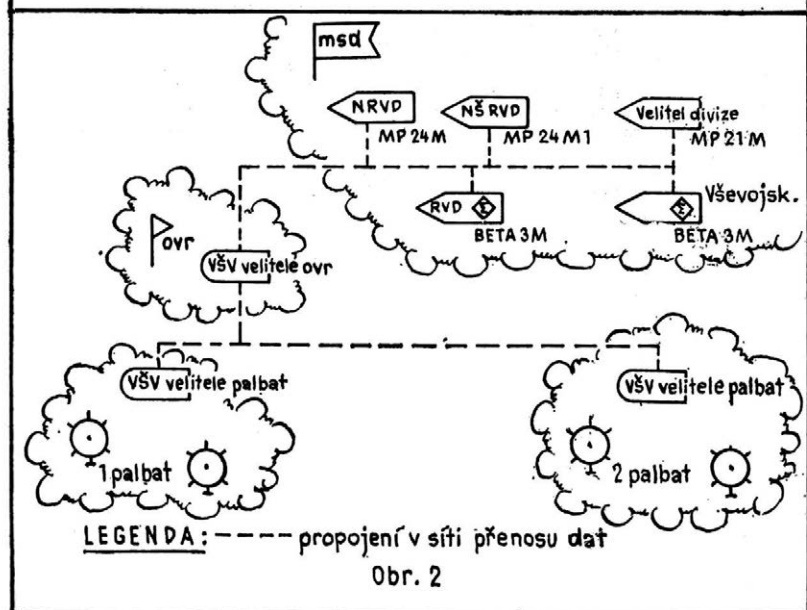
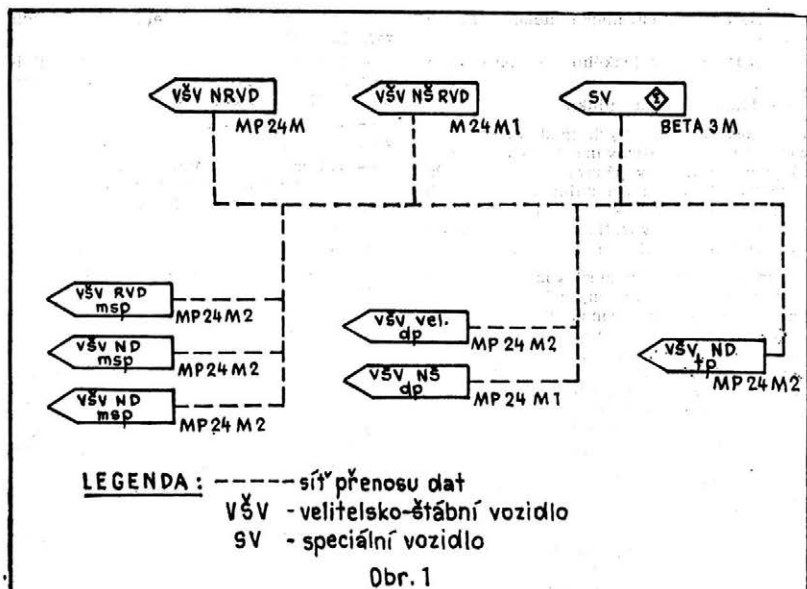
Automatizované místo velení dělostřeleckého pluku se rozvíjí na velitelském stanovišti dělostřeleckého pluku (DDS nebo PDS). Je tvořeno vozidlem velitele pluku typu MP 24M2 a vozidlem náčelníka štábu dělostřeleckého pluku typu MP 24 M1. Podle metodiky práce se na těchto automatizovaných pracovních místech velení rozmísťují i další důstojníci štábu dělostřeleckého pluku.

Jednotlivé typy vozidel řady MP 24 se od sebe podstatným způsobem neliší. Rozdíly jsou pouze ve vybavení prostředky automatizace a spojení.

Prostředky automatizace umístěné ve vozidlech dělostřeleckého pluku zabezpečují automatizaci následujících procesů:

- příjem nařízení, povelů a signálů přicházejících z místa velení NRVD divize a vydání potvrzení o jejich přijetí,
- sestavování a předávání (popřípadě retranslaci) povelů k přípravě a vedení dělostřelecké palby,
- příjem hlášení o rozmístění, sestavě a charakteru činnosti dělostřeleckých oddílů, hlášení o přípravě a splnění bojových úkolů, zevšeobecnění údajů přicházejících od podřízených, sestavení a předání hlášení nadřízenému.

Automatizované komplety pro řízení raketových úderů jsou tvořeny pohyblivými místy velení velitele oddílu vojskových raket a velitelů palebných baterií. Tech-

nické prostředky, jsou zabudovány do skřínkových terénních automobilů.

Patří k nim zejména:

- zařízení pro přenos dat,
- specializovaný číslicový počítač,
- utajovače a spojovací prostředky.

Specializovaný číslicový počítač se používá především k výpočtu prvků pro úder raketou s jadernou i konvenční náplní a k řešení účelových topograficko-geodetických a povětrnostních úloh. Varianta velení oddílu vojskových raket vybaveného prostředky automatizace je znázorněna na obr. 2.

Automatizované systémy řízení dělostřelecké palby

Podle zásad budování polních automatizovaných systémů velení se systémy pro řízení dělostřelecké palby propojují s automatizovanými systémy velení dělostřelectvu divize a tím vytvářejí jednotný systém velení dělostřelectvu v divizi.

Automatizované systémy řízení dělostřelecké palby jsou určeny zejména k:

- řízení dělostřelecké palby oddílů a baterií,
- výpočtu prvků pro palebné jednotky,
- určení způsobu zastřelení cíle,
- sestavení pověi pro palbu a jeho předání palebným jednotkám,
- udržování nepřetržité součinnosti s motostřeleckými a tankovými jednotkami.

Pro řízení palby dělostřeleckých oddílů se vyvíjejí a zavádějí do provozu v podstatě dvě základní varianty automatizovaných pracovních míst:

1. Automatizovaná pracoviště umístěná v obrněných pásových vozidlech. Tato varianty se využívá především u samohybných dělostřeleckých oddílů. Typickým příkladem je souprava 1V 12 Mašina.

2. Automatizovaná pracoviště umístěná v skřínkových terénních automobilech (popřípadě kontejnerech) jsou určena především k velení oddílů taženého dělostřelectva a raketometům. Příkladem je sovětská souprava 1V 17.

Nezávisle na variantě se podstatné prvky automatizovaného systému nacházejí na místě velení (ve vozidle):

- velitele dělostřeleckého oddílu,
- štábu oddílu (NŠ oddílu),
- velitelů palebných baterií,
- starších důstojníků baterií.

K přiblížení této problematiky stručně charakterizují funkce oddílových vozidel ze soupravy 1V 12 Mašina.

Velitelské vozidlo velitele dělostřeleckého oddílu označené 1V 15 (velitele baterie 1V 14) je pohyblivým velitelsko-pozorovacím stanovištěm oddílu (baterie). Technické prostředky, které jsou umístěny ve vozidle, zabezpečují:

- průzkum nepřítelů a terénu,
- určování souřadnic vlastního stanoviště a směrníků orientačních směrů,
- určování souřadnic cílů,
- zastřelení a opravování palby,
- udržování spojení s nadřazeným, veliteli podřízených jednotek a podporovými všeojskovými jednotkami.

Velitelská vozidla působí v bojových sestavách podporovaných motostřeleckých nebo tankových jednotek. Zaujímají stanoviště poblíž pozorovatelných velitelů všeojskové jednotky. Přitom část technických prostředků může být využita i mimo vozidlo. Spojení se uskutečňuje buď klasickými spojovacími prostředky nebo v síti přenosu dat.

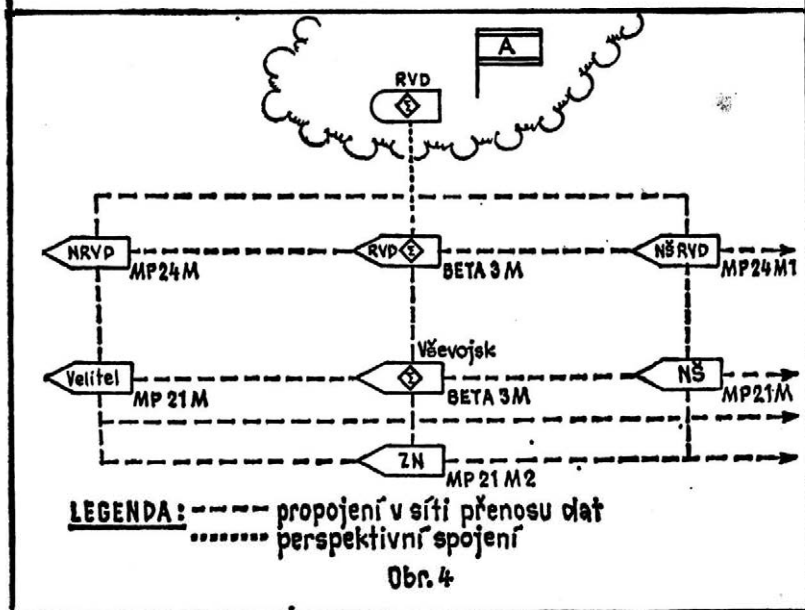
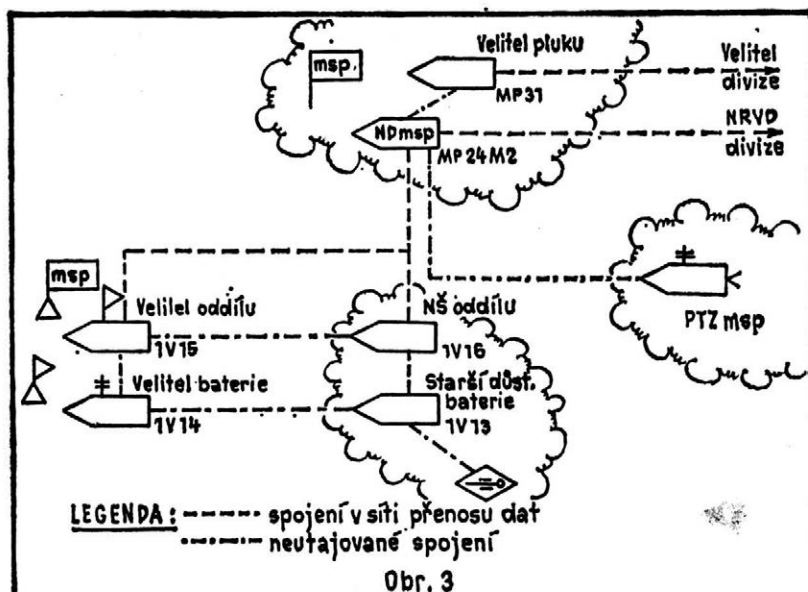
Velitelsko-štábní vozidlo oddílu označené 1V 16 se zpravidla rozmísťuje v prostoru palebných postavení. Technické prostředky tohoto vozidla umožňují:

- výpočet prvků síťelby a určení způsobu postřelování cíle,
- automatizované předávání prvků síťelby do vozidel starších důstojníků baterií,
- řešení topograficko-geodetických úloh dělostřelectva,
- rozkódování meteorologické zprávy a měření přízemních povětrnostních prvků,
- udržování spojení se štábem dělostřelecké skupiny, funkcionáři oddílu a prostředky dělostřeleckého průzkumu.

Varianta sestavy oddílu se soupravou 1V 12 — viz obr. 3.

Spolupráce podsystému RVD PASUV taktického stupně s ostatními podsystémy polního automatizovaného systému velení vojskům

Podsystém RVD na stupni divize je technicky i programově propojen s ostatními podsystémy PASUV. V tomto propojení je rozhodující výměna informací s všeojskovým podsystémem, který představuje základ celého systému a je funkčně nadřazeným podsystémem. Spolupráce mezi

podsystemy se realizuje formou povelů, nařízení, signálů, hlášení a výměny zpráv prostřednictvím technických prostředků velitelsko-štábních a speciálních vozidel. Tento proces může probíhat:

— v síti přenosu dat mezi počítači podsystemů,

— v síti přenosu dat mezi velitelsko-štábními vozidly jednotlivých funkcionářů divize,

— pomocí standardních spojovacích prostředků (v neautomatizovaném režimu) velitelsko-štábních a speciálních vozidel. Tato varianta je znázorněna na **obr. 4**.

Po vybudování polního automatizovaného systému velení operačního stupně dojde k jeho propojení s divizním polním automatizovaným systémem velení. Propo-

jením štábů RVD divize s nadřazeným štábem RVD v síti přenosu dat se zvýší efektivnost velení raketovému vojsku a dělostřelectvu.

K NĚKTERÝM OTÁZKÁM ROZVOJE OPERAČNÍHO UMĚNÍ A TAKTIKY PVOS

Velmi rychlý pokrok ve všech oblastech lidského poznání a bytí přináší sebou i nebývalé změny ve vedení války jako průvodního jevu antagonisticky rozdělené společnosti. Rozporuplnost současné doby je dána především válečnou hrozbou ze strany světového imperialismu v čele s USA, namířenou proti zemím socialismu. V důsledku toho se zákonitý trend stále užšího spojování vědy s praxí v zájmu uspokojování potřeb lidstva na jedné straně, paralelně prosazuje se stejnou, ne-li vyšší intenzitou i ve vojenství, na straně druhé. Z našeho hlediska je jednou z rozhodujících podmínek udržení vojenskostrategické rovnováhy a tím i zachování světového míru.

Vývojové tendence ve vojenské vědě a vševojskovém operačním umění

Jedním z nejdůležitějších činitelů, ovlivňujících připravenost ozbrojených sil socialistických států k obraně socialismu a společenského pokroku je marxisticko-leninská vojenská věda. Vliv vojenské vědy na průběh a výsledek války je tím vyšší a pronikavější, čím složitější a rozmanitější jsou metody a prostředky vedení ozbrojeného zápasu a čím větší jsou rozměry bojové činnosti ozbrojených sil a vojsk.

V obecnějším smyslu na rozvoj vojenské vědy a teorie vojenského umění, které tvoří její jádro, má nejvýraznější vliv stále větší diferenciacce a integrace v ostatních vědách, tak či onak zapojených do přípravy na válku. Výsledkem těchto vývojových procesů jsou mezi jiným pronikavé změny ve vojenské technice, v narůstání její různorodosti, složitosti, ale zejména účinnosti, a to v záj-

mu jediného cíle, tj. dosažení vítězství nad nepřítelem. Vedle čistě technických věd se prohlubují vztahy vojenské vědy se společenskými, přírodními a tzv. hraničními vědami, zvětšuje se objem informací různého druhu, vynucující si strojové zpracování a vyhodnocování, řada procesů se automatizuje, narůstající problémy ekonomického, morálně politického a psychologického charakteru.

To všechno jsou skutečnosti, které mají vliv na prohlubující se diferenciaci a integraci v samotné vojenské vědě. Dialektickou jednotu uvedeného rozporu je třeba vidět v tom, že další specializace a rozčleňování komponentů, ovlivňujících vedení ozbrojeného zápasu nikterak nevylučuje, ale naopak podmiňuje, ba co víc prohlubuje sjednocující procesy. Čím kvalifikovaněji bude tento rozpor řešen, tzn. čím hlouběji pronikne vojenská věda do podstaty moderních vojenských operací a usměrní praxi jejich přípravy a uskutečnění, tím je naděje na úspěch v příští možné válce větší. Proto také v souladu s tímto charakteristickým rysem soudobé teorie vojenského umění a praktického vedení ozbrojeného zápasu jsou stále zřetelnější integrační tendence, dané nutností vést velké operace spojeným úsilím různých druhů ozbrojených sil a vojsk. Jen tak lze dosáhnout splnění strategických cílů. Namísto dřívější relativní samostatnosti každého z druhů ozbrojených sil nastupuje těsnější jejich spojení a součinnost ve všech formách ozbrojeného zápasu.

Jinak řečeno: Žádný z druhů ozbrojených sil nemůže už plnit strategické cíle samostatně. Tím se rozšiřuje obsah vševojskového operačního umění, které je určujícím a principiálním základem pro všechny druhy ozbrojených sil. Tendence rozšiřování vševojskového charakteru bojové činnosti se neprojevuje pouze v operačním umění, ale zákonitě proniká i do taktiky druhů vojsk.

Při tom je třeba neustále si uvědomovat už zmíněný vliv rozvoje vojenské techniky na taktiku a tím i na operační umění, neboť možnosti a způsoby vedení bojové činnosti jsou dány především vlastnostmi bojové techniky. Historie ukazuje, že planost či neplatnost jednotlivých zásad operačního umění, jejich větší či menší změny, případně vznik zásad nových, byl vždy spjat s těmi bojovými prostředky, které v dané době nejvíce ovlivňovaly vojenské operace. V současné době, vedle problematického použití jaderných zbraní, na které poukazují mírové iniciativy SSSR, jsou to především vysoce přesné zbraně a nové průzkumné palebné systémy. Ty umožňují vedení úderů do celé operační i strategické hloubky s cílem současného rozbití hlavních uskupení nepřítele a vyřazení nebo ochromení podstatných částí politickoadministrativních a vojenskoekonomických středisek protistojících států a jejich vojenských seskupení. S tím souvisí hromadné použití vzdušných kosmických sil a vedení úderů na objekty prvního pořadí na podkladě údajů integrovaného průzkumu. Vysoká elektronizace těchto systémů dále stupňuje problém radioelektronického boje, a to ve všech jeho součástech. Charakteristické může být hromadné vysazování taktických, operačních a operačně taktických vzdušných výsadků s rozsáhlým zasazením vzduchem přepravovaných vojsk. Vzhledem k možnostem nepřítele připravit v krátké době agresi a uskutečnit překvapivý úder na celou hloubku válčiště, bez předchozího rozvinování, přichází v úvahu příprava a vedení prvních obranných operací bez souvislé fronty a rozpracování otázek přechodu do útočné operace z míst stálé dislokace a prostorů cvičení vojsk. V této souvislosti se do popředí pozornosti dostává

v nové podobě problém dalšího zdokonalování bojové a mobilizační pohotovosti vojsk. Vedle manévrovosti, vysoké dynamiky, ničivosti a prostorového rozmachu soudobých operací mohou připomenout ještě nepřetržitost bojové činnosti velkými uskupeními ozbrojených sil, popřípadě další otázky, které mají přímý i nepřímý vliv na operační umění a taktiku vojska PVOS.

Obecně platná východiska předurčující další rozvoj operačního umění a taktiky vojska PVOS

Předmětem teorie operačního umění vojska PVOS jsou zákonitosti boje ve vzdušném kosmickém prostoru, tj. organizace protivzdušné obrany a přípravy operačních svazů PVOS k vedení bojové činnosti při odražení úderů letectva nepřítele a zmaření jeho operací. Hlavním obsahem operačního umění vojska PVOS je teorie a praxe přípravy a vedení protivzdušných operací společně s dalšími druhy ozbrojených sil, teorie a praxe bojové činnosti a použití vojska PVOS ve vševojskových a samostatných operacích. Operační umění vojska PVOS zkoumá zákonitosti bojového použití různých sil a prostředků PVO, rozpracovává základní principy použití operačních svazů a organizací vedení bojové činnosti vzhledem k podmínkám daného válčiště resp. vzdušného operačního směru, vypracovává teoretické poznatky a praktické závěry pro tvorbu uskupení a bojových sestav vojska PVOS. Dále rozvíjí základní formy bojové činnosti vojska PVOS (účast v protivzdušných a vzdušných operacích a vedení tzv. systematické bojové činnosti), zkoumá a realizuje nejvýhodnější způsoby vedení manévru silami a prostředky PVO, zabývá se otázkami operačního zabezpečení, organizací velení a součinnosti, řeší problémy obnovy bojeschopnosti vojsk po uskutečněných úderech, popřípadě rozšíření prostoru bojové činnosti, ovlivňuje operační přípravu velitelů a štábů a usměrňuje rozvoj taktiky druhů vojsk a svazků PVOS.

To znamená, že operační umění PVOS rozpracovává a realizuje zámysly a doporučení strategie, a to prostřednictvím taktiky druhů vojsk. Operační umění tudíž zaujímá vedoucí postavení vůči taktice vojska PVOS, jejímž základem je rozpracování otázek organizace vedení bojové činnosti svazků PVOS, bojů svazky a útvary druhů vojsk PVOS (PLRV, SL, RTV a speciálních útvarů). Pro taktiku určuje směry vývoje druhů zbraní a způsobů bojového použití druhů zbraní a způsobů bojového použití svazků, útvarů i jednotek druhů vojska PVOS při řešení konkrétních úkolů PVO objektů a prostorů, nebo při přehrazování důležitých náletových směrů. Souběžně s tím řeší otázky bojového, speciálního a týlového zabezpečení.

Operační umění vojska PVOS vychází ze stejných principů, kterými se řídí vševojskové operační umění, jako je vysoká aktivnost a rozhodnost činnosti, stálá bojová pohotovost, vedení bojové činnosti společným úsilím a v těsné součinnosti druhů ozbrojených sil a vojsk, princip soustředění úsilí na nejdůležitější směry, prostory a objekty v rozhodujícím okamžiku, princip nepřetržitosti bojové činnosti, pružnosti manévru, vytváření a obnovy záloh, překvapení a utajení i všestranného zabezpečení bojové činnosti. Způsob realizace těchto principů má v podmínkách PVO své zvláštnosti, jejichž rozpracování je otázkou operačního umění PVOS. Mnohé z uvedených principů se navzájem prostupují a ovlivňují. Je to zcela logické, neboť jejich realizace se povětšinou děje v jednotě a spojitosti. Na tom nemění nic skutečnost, že některé z nich se případ od případu uplatňují s větší či menší intenzitou. Míra

jejich uplatnění bude rozdílná podle situace a bude se lišit v různých operacích, ale zejména pak v různých obdobích těchto operací. V každém případě je však třeba mít neustále na paměti, že opomenutím některého z nich se zpravidla snižuje nebo i anuluje účinnost všech ostatních. Přes dlouhodobější platnost těchto principů nelze tvrdit, že jsou neměnné. Mění se a upřesňují s vývojem bojové techniky a zbraní, na základě změn v organizační struktuře vojsk, se zásadami vojenské doktríny a strategických názorů na charakter a způsob vedení války a operací. Dokumentuje to řada zkušeností z předchozích válek, kde můžeme sledovat, že některé principy operačního umění a taktiky platily pro více válek, některé pouze pro jednu válku. Určitou proměnlivost či relativní platnost některých principů můžeme vidět i v hloubce nebo rozsahu jejich uplatnění, což je limitováno především možnostmi bojových prostředků. Není vyloučeno, že zvětšování prostorových dimenzí ozbrojeného zápasu a předpokládaný posun vojenství do kosmického prostoru poznamená i principy operačního umění PVOS, a to zejména ve smyslu jejich dalšího rozšíření. Spolu s dalšími činiteli zcela určitě ovlivní realizaci těchto principů a rozšíří celkový obsah operačního umění i taktiky vojska PVOS.

Rozšíření obsahu operačního umění PVOS a některé změny v taktice druhů vojsk

Obsah a směry rozvoje operačního umění v současné době jsou dány novými úkoly PVOS, které vyplývají z úrovně a perspektiv dalšího vývoje nepřátelských prostředků vzdušného kosmického napadení a z rozvoje prostředků PVO.

Nejreakčnější kruhy USA a NATO ve své agresivní politice přisuzují hlavní úlohu činnosti kosmických zbraní a strategických jaderných sil, tj. mezikontinentálních raketám, ponorkám s jaderným pohonem a strategickému letectvu. Na evropském válečnickém poli pak operačně taktickým raketám a taktickému letectvu. Charakteristickým rysem výstavby letectva nepřítele je to, že do jeho složení vstupuje více kvalitativně nových typů prostředků vzdušného napadení (se zvýšenými letovými a bojovými vlastnostmi) a že frekvence obměny a zdokonalování této výzbroje se neustále zvyšuje. Většina pilotovaných i bezpilotních prostředků nepřítele včetně řízených střel s plochou dráhou letu, bude pravděpodobně působit z malých a přízemních výšek a ve velkých náletových hustotách. To vyžaduje komplexní zasazení všech vhodných prostředků PVO, které by zabezpečily včasné zjištění, sledování a ničení těchto vzdušných cílů. Zvláštní význam přitom má organizační a technické sjednocování systému průzkumu vzdušného nepřítele, který by umožnil další snížení spodní hladiny souvislého radiolokačního pole, dále použití protiletadlových raketových kompletů vícekanalového typu i užití některých doplňkových, pasivních prostředků protivzdušné obrany. Mimořádnou úlohu v systému PVO zaujímá boj s tzv. speciálními vzdušnými cíli, jakými jsou např. strategické průzkumné letouny SR-71, retranslační letouny průzkumných palebných systémů typu TR-1 a E-3 A(C), letouny REB a tzv. radiolokačně neviditelné letouny, vyráběné podle nové technologie „Stealth“. Úspěšně čelit těmto prostředkům znamená neustále sledovat a přehodnocovat důležitost jednotlivých vzdušných cílů, dosáhnout vyšší mobility systému PVO jako celku, zvýšit radioelektronickou odolnost stacionárních prvků PVO, vhodně technicky skloubit kombinované použití prostředků pasivní a aktivní radiolokace, efektivně využívat stáva-

jičí systémy PVO a zavést do výzbroje nové, účinnější prostředky průzkumu a ničení. Na celkovém zvýšení efektivity PVO se významnou měrou podílejí automatizované systémy velení, jejichž rozvíjení formou určité modernizace a nástavby je dalším závažným úkolem PVOS.

Vzhledem k různorodosti prostředků letectva nepřítel a prostředků PVO se rovněž do operačního umění PVOS stále více promítají už naznačené integrační tendence, a to zhruba ve dvou směrech. Jednak v tom, že operační umění PVOS se více přimyká k vševojskovému operačnímu umění a dále se projevují uvnitř svazů a svazků PVOS samotných, zejména pak v rámci jednotného systému PVO členských států Varšavské smlouvy. Současně to znamená, že vševojskové operační umění daleko důsledněji vychází z možnosti a způsobů bojové činnosti vojska PVOS. Tyto tendence se prosazují v dialektické jednotě s prostorovým rozmachem a velmi rychlým časovým sledem soudobých vzdušných a protivzdušných operací. Ve svých důsledcích znamenají další propojení operační a taktické součinnosti vojsk zúčastněných na odražení úderů vzdušného nepřítel a prohloubení spojenecké součinnosti včetně účasti svazů a svazků spojeneckého složení na PVO teritoria různých států koalice. A to vše s cílem sladění bojové činnosti vojsk a maximálního využití jejich bojových možností.

Plánovanou modernizací letectva nepřítel se zvyšují i možnosti nenadálého vzdušného napadení států socialistického společenství. Vyplývá to z koncepce přípravy imperialistických států na agresivní válku. Její překvapivé zahájení je možné po déletrvajícím vyostřeném mezinárodním napětí, v situaci operačně taktických nebo strategicko-operačních cvičení, při využití rozsáhlejší odpoutávací činnosti nepřítel a nebo v rámci probíhajících lokálních válek. Z toho důvodu také pravděpodobný vzdušný nepřítel modeluje svou činnost v době míru tak, aby mohl zastřít okamžik zahájení nenadálého vzdušného napadení. Z těchto podmínek se zvyšují nároky na další zdokonalení systému bojové pohotovosti vojska PVOS s využitím všech dostupných materiálových, energetických a lidských zdrojů.

Přes relativní samostatnost specifických zvláštností bojové pohotovosti jednotlivých druhů ozbrojených sil a vojsk je nutné mít na zřeteli její společný základ a z něho vyplývající vzájemné podmíněnosti. To znamená, že otázky bojové pohotovosti jednoho druhu ozbrojených sil či vojsk nelze řešit nezávisle. Neopak soudobý trend neustálého sblížování a propojování různých druhů operací na počátku války tyto oboustranně působící vlivy jen zvýrazňuje. Proto je nutné vycházet ze společných cílů, přihlížet k určitým sjednocujícím činitelům, respektovat a řešit vzájemné a někdy i protichůdné nároky a požadavky na zabezpečení vysoké bojové pohotovosti vojsk v tom nejširším slova smyslu. Patří sem i promyšlená modernizace a další výstavba systému PVOS, která je předpokladem postupného plnění uvedených úkolů. Včasné vytváření uskupení sil a prostředků PVO, odpovídající činnosti vzdušného nepřítel, zahrnuje v současném období řešení otázek plynulého přezbrojování novou technikou a plného využití techniky zavedené, připravenost lidského potenciálu a potřebného množství materiálně technických prostředků, dodržení příslušných norem utajení a celou řadu dalších otázek, které s touto výstavbou souvisí. Přes možnost obrany rozsáhlejších územních celků, která je dána použitím novějších prostředků PVO, zůstávají základem optimálního uskupení a organizace PVO určité kombinace zonální, pásmové a přímé objek-

tové obrany. V této souvislosti je třeba poznamenat, že s postupným růstem ekonomické síly státu vzniká nutnost a současně i možnost organizace PVO dalších důležitých průmyslových středisek a mohutnějších energetických zdrojů. A to je další z významnějších otázek, která stojí před operačním uměním PVOS a svým způsobem jeho náplň rozšiřuje.

Cílem mého článku bylo pouze ukázat na některé vybrané otázky, které souvisí s rozvojem operačního umění a taktiky vojska PVOS. Jejich okruh zdaleka není a ani nemůže být uzavřen. Zřejmě tyto problémy narostou, prosadí-li se militarizace kosmu, která nepochybně silně ovlivní dnešní i budoucí organizaci PVO. V každém případě je však třeba počítat s tím, že tempo nazačených změn se bude neustále zrychlovat a že řešení otázek efektivní PVO bude stále složitější.

ORGANIZACE ÚDERŮ NA OBJEKTY PRVNÍHO POŘADÍ V PÁSMU FRONTU

Bojové možnosti letectva NATO se v devadesátých letech zvýšil přezbrojením na nové letouny typu F-15, F-16, F-18, F-20 Tornado, Mirage 2000 i jiné, které mají možnost nést palubní vysoce přesné zbraně, využít systému navedení AWACS a průzkumných palebných systémů. Je možné říci, že bojové možnosti letectva západoevropských států vzrostou do konce roku 1990 více jak 1,5krát.

Toto použití vysoce přesných zbraní dovoluje letectvu nepříteli:

- ničit konkrétně určený cíl prvním výstřelem s pravděpodobností nejméně 0,5,
- snížit počet sil a prostředků nutných pro splnění bojového úkolu,
- snížit ztráty na živé síle a technice vlastních vojsk.

Pro nás je důležité poznat silné a slabé stránky vysoce přesných zbraní nepříteli.

K silným stránkám patří:

1. Vysoká přesnost ničení a rychlost navedení na cíl. Vyhledání cíle, předání souřadnic cíle prostředkem ničení a jeho zničení se prakticky slévají v jeden proces, který trvá od několika sekund do několika minut.

2. Možnost působení na různé vzdálenosti, to je možnost ničit cíle prakticky na libovolném místě v pásmu frontu. Přitom je možné jednou raketou ničit více cílů.

3. Použití těchto zbraní nezávisí na ročním období, povětrnostních podmínkách, je-li den či noc. Nový fyzikální samonaváděcí princip snižuje naše možnosti ve využití prostředků maskování a vytváření klamných cílů.

4. Vzhledem k tomu, že u stálých objektů jsou prakticky známy souřadnice již v době míru, pro použití těchto zbraní není třeba uskutečňovat doplňkový průzkum. Souřadnice se již v míru zavádějí do těchto zbraní, což zabezpečuje zničení cíle se zahájením bojové činnosti s vysokou pravděpodobností.

Ke slabým stránkám patří:

1. Nové fyzikální principy samonavádění umožňují nalézt efektivní opatření proti těmto zbraním. Aby bylo možné objekt zničit, je nutný přesný energetický nebo optický kontakt s cílem. Rušení nebo přerušování kontaktů je příčinou i narušení navedení těchto zbraní. To nám pak umožňuje skrýt, ukrýt nebo imitovat objekty.

2. Protože země je koule a má na sobě nerovnosti terénu, vytváří pro prostředky zabezpečující použití uvedených zbraní zóny, kam tyto „nevidí“, což dává možnost některé objekty skrýt (např. mosty atd.).

3. Radiometrické samonaváděcí hlavice průzkumných palebných systémů Assault Breaker kopírují terén v zóně diametrálně 120 metrů. Jestliže se v této zóně nachází více objektů, tanků, hlavice je bere jako jeden cíl.

4. Slabou stránkou se jeví i to, že je-li rychlost cíle menší než 8 km.h⁻¹, pak hlavice jej fixují jako nepohyblivý cíl a úder na něj neuskutečňuje.

Organizace úderů na objekty prvního pořadí v pásmu fronty

První frontové útočné a obranné operace v počátečním období války budou zahajovány hromadným palebným úderem, především úderem na nejdůležitější objekty — objekty prvního pořadí s hlavním cílem dezorganizovat velení a oslabit nebo znemožnit vedení palebných úderů nepřítelem, zejména použití jeho vysoce přesných zbraní na uskupení vojsk a týl fronty.

Rozbor možností uskupení pravděpodobného nepřítele na západním válečném území ukazuje, že při 70% rozpoznání jeho sestavy z celkového počtu asi 1000 důležitých objektů v pásmu fronty je 80 až 100 zvláště důležitých, které je třeba ničit v prvním pořadí. Jsou to především velitelská stanoviště a nejdůležitější prostředky ničení:

- střediska bojového velení VS a PVS skupiny armád a spojeneckého taktického leteckého velitelství,
- rádiová vysílací střediska VS a PVS armádních sborů,
- velitelská stanoviště divizí průzkumných útvarů a útvarů REB,
- střediska a stanoviště řízení a uvědomování letectva,
- pozemní střediska řízení průzkumných palebných systémů PLSS a Assault Breaker,
- baterie Lance (T-22), Patriot (T-16), oddíly (palebné čety) Pershing, letky bezpilotních úderných prostředků Pave Tiger nebo Brave-200,
- startovací (přistávací) dráhy na před-sunutých letištích,
- letouny E-3A a TR-1 na letištích,
- roty protitankových vrtulníků,
- baterie (modernizovaných) PLRS Hawk při rozvíjení nepřítele před státní hranicí, raketometné baterie, baterie (čety) protiletadlových prostředků a další důležité objekty.

Do 40 objektů prvního pořadí může být určeno pro letectvo frontu. Z těchto 40 objektů je letectvo schopné ničit:

- 2 střediska bojového velení VS a PVS, SKA, STLV; počet letounů nutných k ničení 12, k zabezpečení 4, celkem 16 letounů,
 - 3 střediska bojového velení VS a PVS armádních sborů; k ničení je zapotřebí 18 letounů, k zabezpečení 6, celkem 24 letounů,
 - 2 VS průzkumných útvarů a REB; k ničení je nutné použít 8 letounů,
 - 3 střediska a stanoviště navedení letectva; k ničení je třeba 12 letounů, k zabezpečení 4, celkem 16 letounů,
 - 5 RL prostředků a palebných postavení Lars; k ničení je nutné vyčlenit 10 vrtulníků typu Mi-24D, V,
 - 2 pozemní střediska velení systému Assault Breaker; k ničení je zapotřebí 8 letounů — na tento objekt se zdvojují prostředky ničení,
 - 2 baterie Lance (T-22); ničení bude uskutečňovat 8 letounů — zdvojené prostředky ničení,
 - 2 baterie Patriot (T-16); k ničení je třeba 8 letounů — zdvojené prostředky ničení,
 - 6 křidel Pave Tiger; k ničení je zapotřebí 24 letounů,
 - letouny E-3C, TR-1 na letištích (jeden objekt); ke zničení je třeba 8 letounů — zdvojené prostředky ničení,
 - roty protitankových vrtulníků — 7 objektů; k ničení je nutné použít 28 letounů, k zabezpečení 6 letounů, celkem 34 letounů,
 - 3 baterie PLRS Hawk; k ničení je třeba 12 letounů.
- Splnění tohoto úkolu se zúčastní letecké svazky a útvary frontového a vojskového letectva (celkem asi do 180 letounů a do 20 vrtulníků a letecké jednotky REB).

Tyto síly a prostředky letectva fronty, určené k ničení nejdůležitějších 10 až 12 objektů, je nutné vyčleňovat již v době míru. Vzlet stanovit v souladu s normami bojové pohotovosti — jednotlivých stupňů bojové pohotovosti. Ke splnění takto stanoveného úkolu je třeba vést průzkum těchto 10 až 12 cílů v době míru a zabezpečit souřadnice všemi prostředky průzkumu.

Důležitou úlohu při ničení objektů prvního pořadí budou mít průzkumné palebné komplety, pokud je budou mít armády a front k dispozici. Bojové možnosti fronty mohou v tomto pořadí vzrůst dvakrát až třikrát.

Síly a prostředky letectva fronty, určené k ničení objektů prvního pořadí, musí být schopny rychlého uvedení do pohotovosti

k plnění úkolů, zabezpečovat vysokou spolehlivost výkonu hotovostní služby vyčleněných sil, současně s možností narůstání úsilí při dalším zostření situace, zejména v době zahájení bojové činnosti. K vedení úderu letectva frontu na objekty prvního pořadí, které představují největší nebezpečí pro naše vojska a mají rozhodující vliv na úspěšné vedení operace, musí být vyčleněn dostatečný počet sil a prostředků do stálé hotovostní služby a další s možností rychlého uvedení do pohotovosti k plnění úkolů v období ohrožení.

Úder letectva frontu na objekty prvního pořadí, vedený v součinnosti s RVD a prostředky REB, může zahrnovat:

- jedno až dvě odpálení raket s konvenčními hlavicemi,
- jeden vzlet vyčleněného letectva frontu,
- několik palebných přepadů dělostřelectva,
- hromadné použití prostředků REB,
- činnost průzkumných skupin (odřadů) speciálního určení.

Doba vedení úderu na objekty prvního pořadí by činila asi 1 až 1,5 hodiny.

Do systému hotovostní služby u letectva frontu se vyčleňují tyto síly a prostředky:

- po jednom roji z pluků SBoL,
- z frontového a armádních pluků bojových vrtulníků po dvojici bojových vrtulníků,
- z útvarů stíhacího, průzkumného a speciálního (REB) letectva potřebný počet letounů (vrtulníků) k zabezpečení palebných a úderných prostředků.

V době zvýšeného nebezpečí se počet hotovostních sil a prostředků úměrně zvyšuje.

Uskutečnění úderu ve stanovené době může být následující:

Úder se zahájí ve stanovené době „P“ prvním odpálením operačně taktických raket. Toto období může trvat do 20 minut, včetně 10 minut na ničení protiletadlových raketových baterií nepřítele v jeho závěru.

Cílem prvního odpálení je zničit nejdůležitější objekty nepřítele:

- systémy velení vojskům a řízení zbraní,
- stanoviště řízení průzkumu a REB,
- střediska řízení prostředků jaderného napadení,
- objekty systémů vysoce přesných zbraní — pozemní střediska řízení průzkumných palebných systémů Assault Breaker,
- baterie raket T-16 a T-22,
- letouny TR-1 na letištích,

— letky bezpilotních úderných prostředků Pave Tiger,

— objekty PVO v pásmech průletu našeho letectva a na křídlech a další objekty.

Současně s odpálením raket nebo s nevelkým předstihem před ním, odstartuje co největší možný počet průzkumných bezpilotních prostředků a zahájí činnost i pozemní i vzdušné prostředky radioelektronického rušení systémů navádění protiiletadlovým a protiraketovým prostředkům nepřítele.

Zároveň s odpálením operačně taktických a taktických raket se uskuteční vzlet letectva, jehož úder do hloubky 100 až 250 km může trvat 20 až 40 minut. Koná se s cílem ničit zbraně hromadného ničení nepřítele, vysoce přesné zbraně, místa velení vojskům a střediska řízení zbraňových systémů, objekty REB a PVO, roty protitankových vrtulníků na letištích (startovacích plochách). Současně s tím uskutečňuje letectvo doplňkový průzkum objektů ve prospěch RVD.

Po úderu letectva v době P + 50 až P + 60 následuje druhé odpálení raket k ničení plánovaných objektů a první odpálení raket k ničení objektů zjištěných doplňkovým průzkumem. Tento úder může trvat do 30 minut:

- dělostřelectvo v průběhu úderu vedení uskuteční dva až tři palebné přepady a ničí raketometné a protiletadlové baterie, místa velení divizí a jiné objekty,
- jsou-li v sestavě frontu průzkumné úderné komplety, využívají se v prvním pořadí k ničení plánovaných objektů a dále vedou průzkum a ničí objekty v určených prostorech činnosti.

Letectvo frontu, zvláště pak stíhací letectvo, v součinnosti s PVO frontu, v souladu se svým hlavním úkolem — odrážet prvním úderu prostředků vzdušného napadení — plní i druhý důležitý úkol, ničení objektů vysoce přesných zbraní (letounů E-3C, TR-1), balistických raket a raket s plochou dráhou letu.

Vycházejí z tohoto důležitého úkolu rozzeberu některé možnosti boje frontového letectva s letounem E-3C Sentry a s řízenými střelami s plochou dráhou letu.

Možnosti boje stíhacího letectva s letounem E-3C Sentry

Působení stíhacího letectva proti letounům E-3C ve vzduchu bude patřit k základním způsobům boje se systémem NAEW. Ničení těchto letounů se bude zúčastňovat frontové letectvo, prostředky vojska PVO a PVOS. Rozhodujícím prostředkem, schopným plnit tento úkol, je především stíhací

letectvo a protiletadlové raketové vojsko vyzbrojené komplety dalekého dosahu.

Letoun E-3C je upravený dopravní letoun, který má navíc na trupu umístěnou speciální nástavbu. Svými rozměry [rozpětí 44,4 m, délka 46,6 m, výška 12,9 m] a velikosti nosné plochy křídla 283,4 m² představuje dostatečně velký cíl pro úspěšné působení stíhacího letectva.

K nejzranitelnějším částem letounu patří jeho motory, palivové nádrže, kabina osádky a kormidla. Pro znemožnění bojového použití letounu je nejcitlivější anténa radiolokátoru AN/APY-1 (2), která tvoří hlavní zdroj informací o vzdušné situaci.

Uvedené části letounu nemají žádnou zvláštní ochranu před poškozením a jsou chráněny jen konstrukcí letounu. Proto jsou zranitelné všemi druhy munice. Letoun nemá žádné palebné prostředky proti činnosti stíhacího letectva.

Letoun E-3C má silné turboreaktivní motory (4 × 93,4 kN), které vytvářejí velmi dobrý cíl pro řízené rakety, opatřené infračerveným koordinátorem.

Vzhledem k podstatně většímu dosahu radiolokátoru na letounu E-3C oproti pozemním přehledovým radiolokátorům budou osádky letounů E-3C přednostně navádět stíhací letouny na vzdušné cíle. Vybavení letounu umožňuje zjišťovat souřadnice 1000 vzdušných cílů a současně sledovat až 200 z nich, což dává nepříteli dobrý přehled o vzdušné situaci a dostatek podkladů pro nejúčinnější řízení vzdušného boje ve všech výškách.

Mnohostranné je využití letounu E-3C také ve prospěch stíhacího bombardovacího letectva. Osádky letounů mohou navádět stíhací bombardovací letouny na nepohyblivé pozemní cíle za ztížených povětrnostních podmínek, informovat o pohybu stíhacích letounů protivníka a řídit vzdušné boje stíhacích letounů. Dále mohou zajišťovat bezpečnost letounů vracějících se po splnění úkolu před palbou vlastních prostředků PVO a údaje o vzdušné situaci okamžitě předávat orgánům řízení taktického letectva. Rovněž se mohou podílet na vyhledávání sestřelených osádek letounů a vrtulníků.

Letouny E-3C mohou být také využity ve prospěch pozemního vojska. Jednotky prvního sledu, průzkumné, výsadkové a aeromobilní jednotky obdrží radionavigační prostředek, který vysílá zakódované signály různého významu (např. hlášení o ztrátách, požadavky na shoz materiálu apod.). Na obrazovém zobrazení víceúčelového řídicího pultu se ukáže poloha navigačního

prostředku a vedle číselný kód. Tak lze nepřetržitě sledovat situaci pozemního vojska.

Vzhledem k velké zranitelnosti letounů E-3C lze očekávat, že bude nepřítel přijímat opatření k jejich ochraně. Nejdůležitějším opatřením je správná volba vzdálenosti trati letu od linie fronty zajišťující jak dostatečný dosah palubního radiolokátoru nad územím protivníka, tak ochranu před prostředky REB a zmenšení pravděpodobnosti sestřelu pozemními protiletadlovými řízenými střelami nebo stíhacím letectvem.

Na letounu E-3C se umísťují prostředky REB (výstražný radiolokační přijímač, rušič, zařízení pro shoz dipólových odražečů), jejichž účinné využití podstatně sníží zranitelnost letounů E-3C. Stíhací ochranu budou zabezpečovat čtyři stíhací letouny F-15 (F-16). Jejich navedení na stíhací letouny protivníka bude zabezpečovat osádka letounu E-3C.

V případě, že stíhací letouny proniknou palbou protiletadlových řízených střel a stíhací ochranou, zahájí letoun E-3C rušení pozemních radiolokátorů a udělá účinný obranný manévry s cílem vyletět z dosahu radiolokátorů. Současně se osádka pokusí zamezit ztěm stíhacích letounů vyzbrojených protiletadlovými řízeními střelami s radiolokačním nebo infračerveným naváděcím zařízením shazováním dipólových odražečů a infračervených nástrah. Manévry se uskutečňuje směrem na vlastní území se snížením výšky letu se současným vypnutím všech zdrojů záření na letounu.

Rychlost letounu při hlídkování bývá zpravidla 700–800 km · h⁻¹. Obvyklá operační výška je 9150 m. Maximální doba trvání letu bez doplňování LPH za letu je 10 hodin. Maximální dolet letounu E-3C je 19 000 km + 5 hodin hlídkovacího letu při normálním režimu letu.

Ničení letounů E-3C letectvem bude mít některé zvláštnosti, se kterými se piloti při působení proti jiným vzdušným cílům setkávají, a to:

— Letoun E-3C bude v průběhu bojové činnosti létat pravděpodobně ve vzdálenosti 150 až 200 km od linie fronty. To bude od letectva vyžadovat, aby při působení proti tomuto cíli překonalo silnou, hluboce členěnou nepřátelskou protivzdušnou obranu a aby jejich taktický dolet jim zabezpečil činnost v uvedené hloubce.

— K tomu, aby naše stíhací letouny skutečně ztěl na vzdušné cíle, představované letounem E-3C a stíhací letouny jeho ochrany, je nezbytné, aby nalétaly na přesně určený bod, odkud zahájí manévry

směrem k cíli. K určení poloh jednotlivých bodů zahájení manévru je nezbytné dopředu napočítat předpokládané polohy cíle při nalétnutí stíhacích letounů do jeho prostoru. Je třeba přitom počítat i s různou variantou této polohy.

Zteč z přímého směru — s použitím strmého stoupání — je výhodná jednoduchostí uskutečnění i svou krátkodobostí. Dává pilotovi možnost již v průběhu stoupání vyhledávat vzdušný cíl a po jeho zjištění volit manévry k zahájení zteče. Je ale však nevýhodná malou úhlovou rychlostí vůči nepřátelským stíhacím letounům.

Druhý způsob zteče — s využitím překruť (bojové zatáčky nebo kosého přemetu) — je náročnější na techniku pilota, prodlužuje dobu přebývání stíhacích letounů v prostoru cíle a nutí je snížit rychlost na hodnotu menší než optimální. Je však výhodná svou překvapivostí tím, že se uskutečňuje v podstatě pod cílem, což ztěžuje zteče nepřátelských stíhacích letounů, i tím, že je uskutečňována s velkými úhlovými rychlostmi. V každém případě bude volba způsobu závislá na skutečné situaci a pravděpodobně bude vhodná, je mezi sebou kombinovat.

Rozhodující podmínkou pro uskutečnění zteče bude včasné vyhledávání cíle pilotem. Možné nepřesnosti v nalétnutí bodu zahájení manévru mohou způsobit, že pilot začne vyhledávat cíl v prostoru, kde se již dávno nenachází. Zde musí rozhodující úlohu sehrát naše vzdušné nebo pozemní navigační stanoviště.

Z hlediska jednoduchosti a tím i vyšší přesnosti střelby se jeví jako nejlepší — zteč ze zadní polosféry při $q = 180^\circ$. Její nevýhodou však je, že uskutečnění zteče tímto způsobem je zdlouhavé a pravděpodobně i nejméně účinné. Vzhledem k nižší účinnosti zteče ze zadní polosféry zdá se výhodné uskutečňovat zteč z polosféry přední. Má rychlý průběh (rychlost sblížení je až $1800 \text{ km} \cdot \text{h}^{-1}$), vysokou účinnost i vlivem rychlého průběhu i ztíženost použití stíhací ochrany. Nevýhodou uskutečnění této zteče je, že útočící stíhací letouny mohou být zjištěny stíhacími letouny ochrany a postřelovány dříve, než budou samy schopny zaútočit na letoun E-3C.

Třetí variantu zteče představuje zteč z 90° . Je to poměrně složitý způsob zteče. Má však dostatečně rychlý průběh, velké úhlové rychlosti stíhacích letounů vzhledem k cíli a zabezpečuje poměrně vysokou přesnost střelby. Ukazuje se, že použití stíhací ochrany proti útočícím stíhacím letounům je v této variantě značně ztíženo. Navíc zteče možno uskutečnit z přímého letu bez doplňkového manévru anebo jen

s malým dotočením k cíli. Nutné je ale použít letecké rakety, které jsou schopny snést velké přetížení.

Rozhodující význam pro uskutečnění zteče a tím pro úspěšnost zničení letounu je doba letu stíhacího letounu v prostoru cíle. V každém případě je nutné počítat na vyhledávání, zamíření a odpálení raket s časovou hodnotou 20 až 40 s pro navedení rakety k cíli. K této časové hodnotě je nutné připočítat u čelní zteče a u zteče ze zadní polosféry 20 s na zatáčku do prostoru cíle. Takže při zteči je třeba minimálně:

- ze zadní polosféry 75 až 80 s,
- z přední polosféry 70 až 80 s,
- z boku pod úhlem 90° 50 až 55 s,

Vycházejí z těchto podmínek můžeme stanovit, že:

— k přepadu letounu E-3C s překonáváním nepřátelské stíhací ochrany bude třeba do 10 až 12 stíhacích letounů, přičemž letoun bude ničen s pravděpodobností 0,9; pro určení počtu stíhacích letounů potřebných pro poutání bojem je nutné vycházet z poměru 1:1 až 1:2, tj. jeden útočící stíhací letoun musí poutat bojem 1 až 2 nepřátelské stíhací letouny,

— pro zničení letounu E-3C je nutné počítat se ztrátami a při překonávání nepřátelské PVO s potřebným počtem stíhacích letounů a vyslat skupinu 20 až 40 letounů typu MiG-23MF, MiG-29, SU-22M4,

— při činnosti proti letounu E-3C mimo hromadné údery letectva je třeba uvedený počet stíhacích letounů zvýšit o dalších 12 až 16 letounů k vytvoření skupiny poutání bojem nepřátelských stíhacích letounů, které vzlétly k posílení stíhací ochrany letounů E-3C a dále vyslat klamnou skupinu k zamaskování zámyslu použití úderné skupiny,

— celkem tedy bude ke zničení letounů E-3C nutné vyčlenit do 1 až 2 plukovních vzletů leteckého pluku vyzbrojeného letouny SU-22M4, MiG-23MF nebo MiG-29 působící přímo proti letounu E-3C a jeho stíhací ochraně, v závislosti na podmínkách bojové činnosti.

Velení pilotům při plnění tohoto úkolu musí být zabezpečeno nepřetržitě podle určitých hesel a signálů ze vzdušného velitelského stanoviště anebo přes retranslaci. Ti musí hlásit přelet jednotlivých charakteristických orientačních bodů, vývoj vzdušné situace a postup plnění úkolů.

Velitelská (navigační) stanoviště musí potvrzovat hlášení pilotů, informovat je o vývoji vzdušné situace v prostoru jejich letu a určit jim variantu jejich činnosti podle polohy letounu E-3C na trati. V ko-

nečné fázi letu musí velitelské (naváděcí) stanoviště zabezpečovat navedení stíhacích letounů jak na nepřátelské stíhací letouny ochrany, tak na letoun E-3C.

Všechny tyto skutečnosti se musí již v míru rozebírat, studovat, dále rozpracovávat a hlavně zavádět do výcviku létajícího personálu i obsluh pozemních radioelektronických přístrojů.

Jaké tedy stojí před námi úkoly:

1. Zavedením letounů typu MiG-23MF a SU-22M4 do výzbroje se rozšířily naše možnosti v boji s letouny E-3C mimo svůj dolet i tím, že jsou ve výzbroji i nosiče protiradiolokačních samonaváděcích raket středního dosahu. Použití těchto prostředků, které je možné vypouštět ze vzdálenosti od 2,5 do 45 km od cíle, je vysoce perspektivní. Pomohou úspěšně překonávat řadu předností systémů letounů E-3C, o nichž bylo dříve hovořeno.

2. Do výzbroje je zaveden speciální vrtulník, radiotechnický rušič Mi-8PPA, který svými parametry umožňuje rušit palubní radiolokační letouny E-3C. Podle teoretických výpočtů však vychází, že jeden vrtulník je schopen působit pouze v pásmu 7 km, ale i přesto je třeba ho pokládat za účinný prostředek, který přispěje k zabezpečení plnění bojových úkolů.

3. Z našich dosavadních teoretických i praktických zkušeností se tak do popředí dostávají úkoly, které bude muset letectvo řešit v součinnosti s pozemními vojsky, a to:

— V první řadě je to průzkum, který musí být schopen nejen zjistit, ale i průběžně předávat informace o cíli úderné skupině. Je nutné brát v úvahu i to, že radiolokační průzkum bude uskutečňován za hromadného použití prostředků REB nepřítel. Proto vyvstává daleko více do popředí otázka pasivního radiotechnického průzkumu a zavedení do výzbroje letectva i nových, účinných moderních prostředků (zařízení Ramona).

— Předávání informací o cíli úderné skupině musí být nutně zabezpečeno přes retranslátor, bez něhož nelze počítat s tím, že v podmínkách rádiového rušení bude moci pilot přijmout zprávy.

— Vážným problémem, který bude nutné řešit, je centrální plánování rušení a ničení těchto potřebných sil a prostředků v rámci fronty. S tím musí souviset i vyřešení navádění úderných skupin s využitím radioelektronických prostředků nejen letectva a PVO fronty, ale i PVOS. Jedině tímto komplexním a efektivním využitím všech prostředků bude možné splnit tak náročný úkol, jako je zničení nebo alespoň vyřa-

zení těchto systémů z činnosti třeba i na určitou dobu.

4. Výcvik pilotů je třeba zaměřovat na vyhledávání a ničení radioelektronických prostředků. Bez využívání hodnověrných maket nelze zvyšovat připravenost pilotů vyhledávat a ničit pozemní vyhodnocování a řídicí středisko konkrétních systémů.

5. Je zapotřebí ještě více připravovat útvary na komplexní radioelektronický boj s těmito systémy, tj. nejen je vyhledávat, ničit a rušit jejich radioelektronické prostředky, ale zároveň v rámci možností řešit i ochranu vlastních prostředků efektivním maskováním a dodržováním zásad radioelektronické ochrany. K tomu bude nutné vytvořit materiální podmínky. Dále zabezpečit potřebným množstvím moderní letecké techniky palubní i pozemní prostředky radioelektronického boje.

Možnosti boje frontového letectva s řízenými střelami s plochou dráhou letu

Řízené střely s plochou dráhou letu představují novou generaci řízených střel taktického a strategického určení.

Vyznačují se:

- velkou přesností zásahu,
- schopností pronikat systémem PVO protivníka,
- vysokou pohotovostí k bojovému zasazení,
- malou efektivní radiolokační odrazovou plochou,
- řídicím systémem a kvalitní naváděcí soustavou,
- mohou být vybaveny konvenční i jadernou municí.

Jejich let je uskutečňován v malých výškách s využitím členitosti terénu. Nad málo členěným terénem se může střela pohybovat ve výšce do 20 m, nad zvlněným terénem 50 m a nad hornatým terénem již od 100 m, rychlostí od 700 do 1000 km · h⁻¹. Malé rozměry střely a malá odrazová plocha znesnadňují zjištění střely a možnost jejího sledování. Na základě pohybu střely nelze ani usuzovat na výběr cíle, pro který je určena, vzhledem k tomu, že dráha letu může být měněna.

Řízené střely s plochou dráhou letu jsou určeny k:

- ničení malorozměrných zodolněných cílů v operační hloubce sestavy protivníka, které jsou bráněny silnou PVO,
- napadení tankových a mechanizovaných vojsk v prostorech soustředění.

Reálné posouzení bojových možností a způsob činnosti letectva frontu při ničení řízených střel s plochou dráhou letu vychází z:

— Manévrovací schopnosti těchto prostředků

Jestliže řízená střela s plochou dráhou letu bude mít cestovní rychlost $M = 0,75$, poletí ve výšce $H = 400$ m, potom je schopna uskutečnit ustálenou zatáčku o poloměru 6000 m. Neustálenou zatáčku lze vyloučit z důvodu její složitosti, menší bezpečnosti, vyšší spotřeby paliva. Přitom trať letu je možné určit tak, aby ji řízená střela s plochou dráhou letu mohla dodržet i při použití ustálených zatáček.

— Možnosti navigačního systému řízených střel s plochou dráhou letu je třeba zaměřit na minimální výšky letu

Vycházejí z terénu nad příhraničním územím NSR se výšky letu mohou pohybovat od 50 do 150 m. V prostoru státní hranice se tato výška letu musí obecně řešeno zvyšovat na výšku od 100 do 200 m nad terénem. Nad územím ČSSR tyto řízené střely s plochou dráhou letu mohou letět s využitím minimálních výšek od 20 do 100 m při rychlosti 700 až 1000 km · h⁻¹. To znamená, že maximální výšky nad terénem budou v poměru vyšší než jsou TTD těchto prostředků.

Vzhledem k terénu v našem příhraničním pásmu lze říci, že:

— Řízené střely s plochou dráhou letu budou používat převážně úzká průletišť a lety raket budou uskutečňeny za sebou v proudu.

— Let na široké frontě bude používán hlavně v rovinatých oblastech. V příhraničním prostoru bude používán v menším rozsahu s cílem utajit záměr použití řízených střel s plochou dráhou letu, upoutat pozornost naší PVO, rozptýlit její síly a prostředky a vytvořit tak složitou náletovou situaci.

Vycházíme-li z těchto možností řízených střel s plochou dráhou letu a možností nové výzbroje letounů MiG-23ML, SU-22MA, mohou obecně stanovit následující závěry:

1. Manévrovací schopnosti řízených střel s plochou dráhou letu v našem pohraničním pásmu jsou velmi omezené vzhledem k terénu, kdy nemohou přesně kopírovat terén. Proto budou pravděpodobně posílány za sebou v úzkých průletích a jen částečně poletí na široké frontě.

2. V příhraničním prostoru naše vytvořené radiolokační pole nebude schopné v malých výškách do 220 m zabezpečit kvalitní informace o letu těchto řízených střel.

3. Způsoby bojové činnosti frontového letectva se nebudou podstatně lišit od způsobu boje proti ostatním nízkoleťícím cílům. Nejčastějším způsobem bojové činnosti bude samostatné vyhledávání s částečnou radiolokační informací o jejich letu. Bude-li tato informace kvalitní, pak je možné zasadit stíhací letouny ze střehu ve vzduchu. Způsob bojové činnosti dalších zasazených sledů letectva bude určen zadanými čarami přepadu. Letecké pluky, umístěné v hloubce, budou ve větší míře používat zasazení ze střehu na letišti.

4. Samostatné vyhledávání a ničení řízených střel s plochou dráhou letu je nutné organizovat v prostorech (40 × 20 km), na předpokládaném směru letu a ve vzdálenosti 30 až 40 km od linie fronty. V každém prostoru bude zapotřebí udržovat skupinu do roje v to. Řízené střely s plochou dráhou letu lze vyhledávat a ničit po dvojicích, ve vzdálenosti mezi sebou do 20 km, při výškovém rozložení 500 až 1000 m nad terénem.

5. Řízené střely s plochou dráhou letu bude nutné ničit postupně na několika čarách. Se zahájením bojové činnosti budou prostory samostatného vyhledávání na našem území, pro umlčení PVO nepřítel v určených koridorech je zapotřebí vysunout tyto čáry zasazení nad území nepřítel. Ke zničení PVO nepřítel se budou používat letouny MiG-23, SU-22M4 a dále se využijí letecké rakety V-Z, které jsou určeny k ničení radiolokátorů PVO.

6. Ke zničení řízených střel s plochou dráhou letu je nejlépe používat nejvhodnější varianty výzbroje s využitím letounů MiG-23, SU-25, SU-22M4 a raketové techniky i kanónové výzbroje daných typů. Méně výhodný ke splnění těchto úkolů se mi jeví letoun MiG-21 a jeho výzbroj.

7. Bojovým úsilím jednoho plukovního vzletu při působení skupin do roje v to, je možné zničit průměrně 7 až 9 řízených střel nepřítel v případě, že budou posílány za sebou v úzkých průletích a jen část jich přejde na široké frontě.

Uvedené možnosti organizace úderu na objekty prvního pořadí, boje s letounem E-3C Sentry a řízenými střelami s plochou dráhou letu ukazují, že půjde o složitý proces, vyžadující tvrdé rozpracování v leteckých štábech. Tyto otázky je třeba nejen systematicky rozpracovávat, ale i prakticky procvičovat a učit tak letecké velitele, štáby a létající personál taktice boje s těmito prostředky.

NĚKTERÉ PROBLÉMY ORGANIZACE ODSTRAŇOVÁNÍ NÁSLEDKŮ POUŽITÍ NEPŘÁTELSKÝCH NEUTRONOVÝCH ZBRANÍ

V předcházejícím článku nazvaném **Některá opatření odstraňování následků použití neutronových zbraní v armádní útočné operaci** byly uvedeny možné způsoby průzkumu ohnisek ničení, organizace záchranných prací, léčebně odsunových opatření, zabezpečení odsunu poškozené vojenské techniky a uskutečňování dozimetrické kontroly při odstraňování následků použití neutronových zbraní útvary a svazky vševojskové armády. V návaznosti na tento článek uvedeme, jak by měly být řešeny otázky organizace obnovy bojeschopnosti po použití nepřátelských neutronových zbraní v armádní útočné operaci.

Praviděpodobný nepřítel předpokládá použití neutronové zbraně proti vojskům armády hromadně, na směru hlavního úderu s cílem zničit především hlavní úderní uskupení armády, tanková uskupení a slabě chráněná místa velení. V tabulce 1 jsme uvedli jednu z možných variant po-

užití jaderných neutronových zbraní armádním sborem nepřítele na naše vojska v armádní útočné operaci a jejich předpokládané ztráty živé síly a vojenské techniky.

V důsledku prvního hromadného jaderného úderu, uvedeného v **tabulce 1** mohou ve vševojskové armádě ztratit bojeschopnost dvě prvosledové divize, armádní raketová brigáda a velení v armádě může být i částečně narušeno. V případě včasného zasazení druhých sledů a záměny útvarů, které ztratily v důsledku hromadného jaderného úderu bojeschopnost, je možné zahájit v nejkratším čase odstraňování následků použití ZHN (za vedení zástupce velitele armády). Práce jsou řízeny na základě předem zpracovaného plánu odstraňování následků použití ZHN a obnovy bojeschopnosti armády. Tento plán v obecných rysech zpracovává velitelství a štáb armády za řízení náčelníka štábu již při plánování

Tabulka 1

Charakteristika hromadného jaderného úderu nepřítele s použitím neutronových zbraní	Použitá jaderná munice (kusů)		Ztráty armády			
	štěpná	neutronová	vyřazení živé síly		ztráty vojenské techniky	
			v průběhu 1 h	v průběhu 24 h	od tlakové vlny	vyřazením radioelektronického vybavení
První hromadný jaderný úder na vojska vševojskové armády při jejich rozvinutí k překonání hlavního pásma obrany nepřítele	43	53	14 600	18 600	673	629
Hromadný jaderný úder při zasazení OMS armády	7	21	3 250	5 010	249	126
Hromadný jaderný úder při protizteči druholedovou tankovou divizí	13	27	6 270	8 230	361	217
Hromadný jaderný úder na vojska armády při násilném přechodu vodní překážky	17	29	6 570	9 060	371	364

operace. Po použití ZHN je třeba plán ihned upravit a konkretizovat. Plán je výhodně rozpracovat ve dvou částech.

V první informativní části, která obsahuje údaje o použití ZHN nepřítelem a jeho následcích po divizích a armádních uskupeních se uvádí přehled jaderných úderů, jejich vliv na bojeschopnost divizí a armády a krátké závěry z hodnocení možnosti vedení bojové činnosti nepřítelem i vojsky armády.

Ve druhé části plánu je třeba uvést:

— cíl a hlavní úkoly odstraňování následků použití ZHN a obnovení bojeschopnosti armády,

— opatření k obnovení systému velení vojskům,

— pořadí, způsoby a lhůty záměny útvarů a svazků prvního sledu, které ztratily bojeschopnost, divizemi druhého sledu (vševojskovou zálohou),

— organizaci obnovy bojeschopnosti hlavního úderného uskupení armády, uskupení raketových vojsk, systému PVO, míst velení,

— síly a prostředky vyčleněné ke splnění opatření odstraňování následků a obnovení bojeschopnosti armády.

Opatření k odstraňování následků použití neutronových zbraní nepřítelem je nutné uskutečňovat silami a prostředky armády, zpravidla bez přerušení plnění bojových úkolů. K tomu je vhodné vytvářet odřady odstraňování následků (OON), jako dočasné prvky operační sestavy armády a bojových sestav divizí a pluků. Složení OON není tabulkami počtů určeno, a proto při vyčlenění sil a prostředků pro odstranění následků je nezbytné vycházet z konkrétního obsahu a objemu záchranných prací a časových lhůt na jejich plnění.

Z hlediska organizace práce je možné

OON rozdělit na 3 skupiny:

- pracující v ohnisku ničení,
- plnící úkoly mimo ohnisko,
- velení.

První skupina zabezpečuje průzkum ohniska, uvolnění komunikací, vyproštění a vynesení raněných a evakuaci vojenské techniky z ohniska ničení. Tuto skupinu mohou vytvářet motostřelecké jednotky, síly a prostředky důstojnického, ženijního, radiočíslního a technického průzkumu, zdravotnické a odsunové prostředky.

Druhá skupina uskutečňuje odsun raněných na zdravotnické etapy a některé běžné opravy méně poškozené vojenské techniky. Je složena z prostředků zdravotnického odsunu a opravářských jednotek.

Třetí skupina zabezpečuje velení, spojení, ochranu prostoru činnosti OON a regulaci.

Základ odřadu vytváří motostřelecká (při nevyhnutelnosti i tanková) jednotka, jejíž velitel se zpravidla určuje velitelem odřadu odstraňování následků.

Množství sil a prostředků v OON musí odpovídat obsahu, rozsahu prací a lhůtám splnění základních opatření odstraňování následků, které jsou determinovány rozsahem použití neutronových zbraní nepřítelem, rozsahem ztrát a stupněm ztráty bojeschopnosti napadených jednotek, útvarů a svazků, důležitosti plnění bojových úkolů.

Možný rozsah prací a časové možnosti splnění opatření odstraňování následků výbuchu neutronové nálože mohutnosti 1,7 kt u motostřeleckého praporu a potřebné množství sil a prostředků je uvedeno v **tabulce 2**. Údaje této tabulky mohou posloužit jako východisko pro stanovení možné organizační struktury OON armády. Takový odřad, schopný odstraňovat následky napadení neutronovými zbraněmi ve 2 až 3 ohniscích ničení současně, se může skládat z 2 až 3 motostřeleckých rot, ženijní čety, 2 až 3 družstev radiálního a chemického průzkumu, 2 až 3 družstev technického průzkumu, 1 až 2 ženijních strojních čet, 1 čety tankových tahačů, 1 čety oprav tanků, prostředků pro opravu radiotechnického vybavení tankové techniky a čety odsunových zdravotnických prostředků. V případě potřeby je možné odřad doplnit dalšími specialisty a využít jej i k odstraňování následků napadení jinými druhy ZHN.

OON armády při odstraňování následků použití neutronových zbraní nepřítelem současně ve 2 až 3 ohniscích ničení, vzdálených od sebe do 10 km, může stanovený úkol splnit za 4 až 5 hodin. Splnění vezmeme v úvahu potřebnou dobu na shromáždění odřadu, jeho přesun k ohniskům ničení a také na přesun odřadu do určeného prostoru po splnění záchranných prací, potom na splnění úkolu odstraňování následků je zapotřebí 7 až 9 hodin. Z toho vyplývá, že OON armády je možné postupně použít i dvakrát za 24 hodin.

Po prvním hromadném jaderném úderu nepřítele může u armády vzniknout potřeba odstranit následky u 60 až 100 a někdy i více jednotek typu prapor (oddíl) nebo rota (baterie). K tomu je účelné vytvářet u každého pluku po jednom, u divize a armády zpravidla po dvou OON, schopných plnit záchranné práce v jednom (pluk), nebo 2 až 3 ohniscích ničení (divize, armáda). Jedna z možných va-

Obsah a možný rozsah prací při odstraňování následků výbuchu neutronové nálože	Potřebné síly a prostředky		Doba na splnění
	druh	počet	
Průzkum ohniska výbuchu s průměrem ničení 2,5 km: – důstojnický průzkum – radiační průzkum – ženijní průzkum – technický průzkum	velitelské BVP drrchpz na BRDM-2 rch ženijní družstvo družstvo na OT	1 1 1 1	40 min 30–45 min 45–60 min 60 min
Zabezpečení činnosti, ochrana a regulace	motostřelecké družstvo	2–3	do ukončení prací
Uvolnění komunikací a hašení požárů	ženijní družstvo s DOK, motostřelecké družstvo	1 1	2–3 hod
Léčebně odsunová opatření: V ohnisku ničení se nachází: – mrtvých, raněných a ozářených do 220 – je třeba vyprostit z techniky do 150 – nutné odsunout na zdravotnické etapy (vzdálenost do 5 km) do 180	pro práce v ohnisku: motostřelecká četa s OT zdravotnické automobily Pro práce vně ohniska: nákladní automobily, přizpůsobené pro převoz raněných	1–2 2 6–8	3–4 hod
Odsun poškozené techniky: V ohnisku ničení se nachází: – silně poškozená technika do 4 kusů – technika se středním poškozením od tlakové vlny do 6 kusů – technika s poškozeným radioelektronickým vybave- ním a bez bojeschopných osádek 8 až 12 kusů	pro práce v ohnisku: družstvo technické pomoci vyprošťovací tank autojeřáb pro práce vně ohniska: opravářská skupina s PAD-1 a dalšími opravářskými prostředky	1 2 1	3–4 hod (opravy jen u části slabě poškozené tech- niky)

riant možností odstraňování následků prvního hromadného jaderného úderu silami a prostředky OON vševojskové armády v útočné operaci je uvedena v **tabulce 3**.

Z údajů **tabulky 3** vyplývá, že silami a prostředky OON je možné odstranit následky úderu armády napadené jadernými a neutronovými zbraněmi v průměru u 40 až 60 % a v hlavním úderném uskupení armády u 50 — 70 % jednotek.

Hlavní úsilí armádních OON je třeba především soustředit na poskytnutí pomoci armádní raketové brigádě, místům velení armády, operační manévrovací skupině armády do jejího zasažení a podle možnosti i druhému sledu (vševojskové záloze) armády. Prvosledové prapory, zasažené neutronovými zbraněmi a jadernými údery malé mohutnosti ve většině případů musí odstraňovat následky napadení vlastními silami. K odstraňování následků použití neutronových zbraní na armádní uskupení dělostřelectva je zapotřebí využívat síly a prostředky dělostřeleckých útvarů a svazků, podle možnosti i OON pluků a divízi, v jejichž prospěch plní palebné úkoly.

Opatření odstraňování následků použití neutronových zbraní nepřítelům je nutné uskutečňovat v těsné součinnosti s úkoly obnovení bojovosti armády. V důsledku specifických ničivých účinků neutronových zbraní značný podíl prací při obnovení bojovosti vojsk připadá na doplnění osádek a obsluh, vyřazených pronikavou radiací v obrněné technice. Je třeba vzít v úvahu, že značná část této techniky, u níž došlo k vyřazení osádek, je plně nebo částečně bojovoschopná a po doplnění osádek může být dále využita k plnění bojových úkolů.

Rozsah opatření, spojených s doplněním osádek a obsluh obrněné techniky po úderu neutronovými zbraněmi, a časové možnosti splnění tohoto úkolu jsou podmíněny následujícími faktory:

- množstvím času na uskutečnění opatření k odstraňování následků napadení neutronovými zbraněmi,
- rozsahem a strukturou ztrát armády jak od neutronových zbraní, tak i jiných prostředků ničení,
- počtem osob, schopných dočasně se vrátit k jednotkám po odeznění první reakce organismu na ozáření,
- možnostmi armády v doplnění ztrát,
- množstvím, strukturou technických ztrát a možnostmi armády opravovat poškozenou bojovou techniku,
- rozsahem pomoci, kterou může poskytnout armádě při obnově bojovosti velitel fronty.

Pro orientační operační výpočty při přípravě rozhodnutí velitele k obnově bojovosti je možné zvolit následující postup:

Procento bojovoschopné vojenské techniky (Pos), kterou je nutné v daném čase po hromadném jaderném úderu doplnit osádkami a obsluhami, vzhledem k celkovému množství poškozené vojenské techniky v důsledku daného úderu, je možné určit ze vztahu

$$\text{Pos} = \text{Popr} + \text{Po} \quad (\%),$$

kde: Popr — procento bojovoschopné vojenské techniky, opravené opravárenskými prostředky všech stupňů armády, vzhledem k celkovému množství vojenské techniky, poškozené při HJÚ (%),

Po — procento bojovoschopné vojenské techniky, která zůstala bez osádek v důsledku jejich ozáření pronikavou radiací, vzhledem k celkovému množství vojenské techniky, poškozené při HJÚ (%); po určité době od výbuchu nastává pokles a opětovný vzrůst této hodnoty, je způsoben dalším rozvojem nemoci z ozáření.

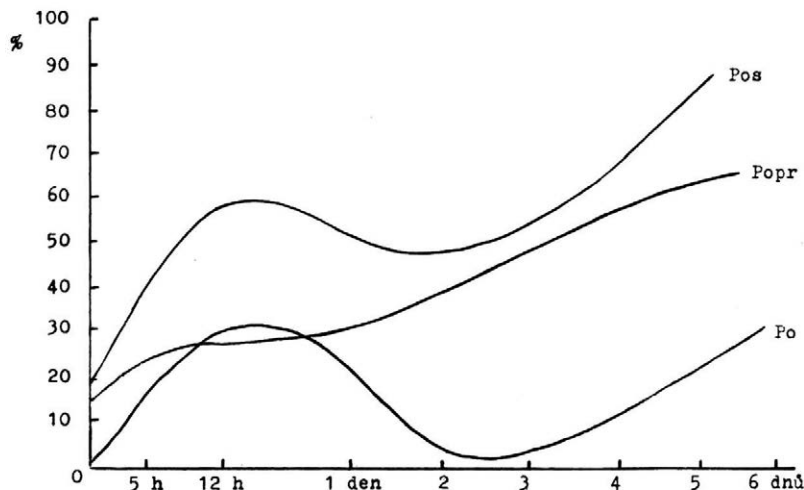
Grafické znázornění potřeby doplnění osádek po prvním hromadném jaderném úderu, jehož následky odpovídají údajům o ztrátách v **tabulce 1**, je uvedeno na **obr. 1** (možná varianta).

Rozbor uvedených závislostí umožňuje štábu armády stanovit orientační množství vojenské techniky, vyžadující doplnění osádkami a obsluhami a zdůvodnit některá doporučení k organizaci a uskutečnění opatření obnovy bojovosti vojsk, které je potřeba dále konkretizovat v rozhodnutí velitele armády.

Výpočty, udělané při cvičeních ukazují, že v průběhu 5 hodin po 1. HJÚ nepřítel s použitím neutronových zbraní je nezbytné přehradit vzniklé mezery v sestavách prvosledových divízi. K tomu se mohou využít bojovoschopné síly a prostředky armády a popřípadě zasadit druhé sledy do boje. Je vhodné využít i vojenskou techniku se slabě poškozeným radioelektronickým vybavením. U divízi prvního sledu množství takto poškozené techniky po hromadném jaderném úderu může dosahovat asi 200 kusů. Tuto techniku je možné obsazovat osádkami, které obdržely dávku pronikavé radiace 2,0 až 6,0 Gy a dočasně zůstaly v sestavě, a osádkami tanků, vyřazených jinými prostředky ni-

Tabulka 3

Uskupení vojsk vševojskové armády	Počet OON v uskupení	Mspr, tpr prvního sledu, odstraňující následky napadení vlastními silami	Ostatní jednotky pluků, divízi a armádních útvarů a svazků, odstraňující následky napadení		Počet použité jaderné a neutronové munice nepřítelem na uskupení vojsk armády
			silami OON	svými silami	
Hlavní úderné uskupení armády (msd-3, td-1)	24	do 12	28–24	0–14	40–50 i více
Motostřelecká divize na druhém směru	6	4–6	8	0–6	12–20
Armádní raketová brigáda a místa velení armády	2	–	6	2–6	8–12
Uskupení armádního dělostřelectva, armádní zálohy druhů vojsk a speciálních vojsk		–	–	7–13 i více	7–18 i více
Celkem v armádě	32	16–18	42–38	9–44	67–100 i více

Obr. 1

čení a v důsledku poruch. V krajním případě je možné i snížit počet členů osádek a využít je k doplnění zbylé techniky.

V průběhu následujících 5 až 7 hodin v důsledku rozvoje nemoci z ozáření osádek a také návratu k jednotkám částí slabě poškozené techniky, která byla opravena odřady odstraňování následků, se množství bojeschopné obrněné techniky bez osádek může zvýšit v rámci armády o dalších přibližně 300 kusů. V tomto období je nutné zaměřit hlavní úsilí na obnovu bojeschopnosti divízi, především doplněním osob ze záložních praporů. V omezené míře je též možné doplnit část chybějících specialistů na úkor útvarů a zabezpečovacích jednotek.

Nicméně v průběhu druhé poloviny dne po prvním hromadném jaderném úderu nemoc z ozáření může vyřadit v rámci armády ještě 250 až 300 osádek. Tyto ztráty je možné doplňovat ze záložních pluků armády. V průběhu druhého a třetího dne je možné využít i osádky a obsluhy, které se vrátí k jednotkám po ustoupení symptomů prvotní reakce organismu na nemoc z ozáření (v armádě

přibližně 100 osádek denně). Je však třeba mít na zřeteli, že návrat těchto osob, pokud obdržely dávku vyšší jak 3 až 4 Gy, je zpravidla dočasný a nástup druhého období nemoci z ozáření s nutností hospitalizace ozářených osob je možné očekávat za 10 až 14 dnů. Nastoupení druhého období nemoci z ozáření a návrat opravěné techniky k jednotkám v průběhu dalších 5 až 6 dnů vyžaduje v rámci armády doplnění asi 300 obsluh a osádek techniky z frontových záloh.

Z uvedeného vyplývá, že obnova bojeschopnosti vojsk po hromadných jaderných úderech s použitím neutronových zbraní bude složitou a časově náročnou činností. V průměru na odstranění následků napadení neutronovými a ostatními jadernými zbraněmi bude zapotřebí u divize 8 až 12 hodin (ve složitých podmínkách až 24 hodin), v rámci armády až 2 dnů.

V případě, že v důsledku použití ZHN dojde ke ztrátě bojeschopnosti celé armády, může obnova bojeschopnosti vojsk pozůstávajících z nově vytvořených smíšených odřadů trvat 3 až 5 i více dnů.

Předstížení nepřítele v odstraňování následků a v obnově bojeschopnosti vojsk po oboustranném hromadném použití ZHN vytváří příznivé podmínky pro další úspěšné rozvíjení armádní útočné operace a splnění plánovaných úkolů.

Proto je třeba štáby i vojska k plnění těchto složitých úkolů soustavně připravovat.

PORUCHOVOST VÝZBROJE, TECHNIKY A OPATŘENÍ KE ZVÝŠENÍ JEJICH PROVOZNÍ SPOLEHLIVOSTI

V průběhu zimního výcvikového období minulého výcvikového roku zpracoval štáb vyzbrojování a technického zabezpečení ČSLA v součinnosti s pracovníky štábů vyzbrojování a technického zabezpečení svazů analýzu poruchovosti výzbroje a techniky.

Zpráva o stavu zvládnutí, ošetřování a příčinách poruchovosti výzbroje a techniky, jako výsledek analýzy byla projednána v kolegiu ministra národní obrany ČSSR. Obsahovala závěry o úrovni zvládnutí techniky velitelským sborem s důrazem na novou výzbroj a techniku i závěry z analýzy příčin poruch a poškození vybraných druhů výzbroje a techniky u útvarů ČSLA.

Cílem analýzy bylo najít a navrhnout účinná opatření k dalšímu zlepšování stavu výzbroje a techniky a tak přímo ovlivnit kvalitu vyzbrojování a technického zabezpečení útvarů a svazků ČSLA.

Současný stav zvládnutí, ošetřování i příčiny poruchovosti a poškození výzbroje a techniky ukazují, že vytvořením nové organizační struktury orgánů vyzbrojování a technického zabezpečení u vševojskových svazků a svazů, vydáním RMNO č. 012/1985 i Rozkazu ministra národní obrany na výcvikový rok 1986—1987 byly vytvořeny základní organizační podmín

ky a prostor pro zkvalitnění péče o výzbroj a techniku. Velitelé, ZVV i další odborní funkcionáři služby RVD a tankové a automobilní služby, svazů i svazků začínají chápat cíle nové jednotné technické politiky v ČSLA. Začali ji prosazovat i u podřízených útvarů. U většiny těchto funkcionářů dochází ke zvýšení odpovědnosti za svěřenou výzbroj a techniku a tím i k postupnému zlepšování technického stavu výzbroje a techniky.

U některých útvarů a jednotek, ale i svazků, tato opatření ještě nevedla ke změně v myšlení a vztahu velitelů i odborných funkcionářů k výzbroji a technice. Zejména velitelé mají často snahu oprostit se od odpovědnosti za výzbroj a techniku stanovenou jim základními řády a přenést vinu za případné nedostatky na své ZVV a odborné funkcionáře.

Moderní výzbroj a technika, kterou je naše armáda vyzbrojena a vyzbrojována, klade na velitele, štáby, odborné funkcionáře, osádky, obsluhy, řidiče i specialisty vysoké nároky na její znalosti, kvalitu ošetřování, rychlé zjištění a odstraňování poruch a poškození i spolehlivě fungující opravárenskou základnu i materiální zabezpečení. To ve svém souhrnu klade vysoké nároky na úroveň řídicí a organizační práce při používání výzbroje

a techniky k plnění úkolů bojové a politické přípravy. Úkoly je nutné sladit s možnostmi a potřebami výzbroje a techniky. Nelze výzbroj a techniku jen používat. Moderní výzbroj a technika vydrží často i hrubší zacházení, ale v žádném případě ji nelze používat nad její takticko-technické možnosti a už vůbec ne bez uskutečnění předepsaných druhů prohlídek, kontrol a ošetření. Do myšlení velitelů všech stupňů se musí dostat zásada, že: „**Cím těžší jsou podmínky provozu a použití výzbroje a techniky, tím kvalitněji a odpovědněji musí být vykonáno ošetření, které následuje bezprostředně po skončení používání výzbroje a techniky.**“ Cílem ošetření je vždy připravit výzbroj a techniku k dalšímu použití. Tato zásada platí jak v míru, tak o to více by platila za války. Výzbroj a technika neošetřená a se závadami podstatně snižuje její využití při plnění úkolů bojové a politické přípravy (BPP) i bojových úkolů za války.

Úrovně znalostí a praktických návyků nutných k zabezpečení bezporuchovosti provozu, popřípadě provozu s minimálním výskytem poruch se u velitelského sboru a ostatních vojáků dosahuje:

- kvalitou přípravy důstojníků, praporčíků ve vojenských vysokých školách a učilištích a vojáků základní služby v poddůstojnických školách a školách pro specialisty,

- vysokou úrovní a všestranným zabezpečením krátkodobých kursů,

- dobrou organizací a kvalitním usku-tečňováním technické přípravy u útvarů, svazků, svazů ČSLA,

- efektivním využíváním učebně výcvikové základny, dokumentace výzbroje a techniky, předpisů, dílenských příruček a ostatních pomůcek.

K neustálému zlepšování znalostí a praktických návyků spojených s ošetřováním a odstraňováním poruch výzbroje a techniky musí jednotlivé stupně velení a řízení účinně ovlivňovat organizaci, plánování a konání velitelské a technické přípravy u podřízených svazků, útvarů a jednotek v duchu zásad nové jednotné technické politiky v rámci systému výzbrojování a technického zabezpečení. Je nutné zamezit planému teoretizování na učebnách, ale prosazovat za všech okolností metodické a technologicky správné vedení především předepsaných praktických prací při uskutečňování jednotlivých druhů ošetření, odstraňování poruch a oprav výzbroje a techniky.

Dalšími důležitými faktory pro zavádění nové výzbroje a techniky, které jsou

dosti často rozhodující, jsou plány technicko-organizačních opatření. Jejich přesné plnění ve stanovených termínech tak vytváří podmínky pro včasnou a kvalitní přípravu vojsk. Tyto plány zůstávají někdy uzavřeny v tresorech pracovníků MNO a kontrola jejich plnění se koná jednou, nejvýše dvakrát ročně. Jednotlivé úkoly těchto plánů se proto musí dostat až na ty stupně, kde se uskutečňuje realizace plánů. Vychovatelé plánů musí znát termíny jejich plnění, ale i kdo za jejich plnění na vyšších stupních odpovídá. Pravidelná kontrola plnění těchto plánů se musí stát nedílnou součástí řídicí a organiza-torské práce velitelů a jejich ZVV na všech, zejména operačních stupních velení. Tlak vyšších stupňů na dodržení plánů i oprávněná kritika jejich plnění zcela musí být významným faktorem k jejich splnění beze zbytku, cestou k odhalování rezerv a tzv. „objektivních“ příčin, proč se jednotlivé úkoly plánu neplní.

Nedostatky ve znalostech a praktických návycích velitelů a funkcionářů výzbrojování a technického zabezpečení mají přesný odraz v organizaci i kvalitě vykonaného ošetřování, odstraňování poruch a oprav výzbroje a techniky. Velká složitost výzbroje a techniky na jedné straně a nižší znalosti na straně druhé vedou k nezdravému respektu před výzbrojí a technikou. To se projevuje především v malém ovlivňování průběhu ošetřování a běžných oprav. Kvalita práce pak většinou zůstává na osádkách, obsluhách, řídicích a dílenských specialistech, kteří často v dobré snaze zapřičiní z neznalosti na výzbroji a technice více škody než užít-ku. Jednou z dosti častých příčin je i to, že velitelé a funkcionáři výzbrojování a technického zabezpečení jsou často zatěžováni značným množstvím funkcí a prací, které s jejich zařazením přímo nesouvisí, a na odbornou činnost jim nezbyvá čas. Nad tímto stavem je nutné se zamyslet a v co nejkratší době s ním skoncovat, neboť jedině tak je možné zajistit vysokou provozní spolehlivost zejména nově zaváděné výzbroje a techniky.

Nasycenost armády výzbrojí a technikou stoupá a jejich složitost se rychle zvyšuje. Výskyt poruch při provozu je jednou z hlavních příčin nebezpečnosti výzbroje a techniky. To ukazují zkušenosti z velkých cvičení spojených s přesuny i z průběžného sledování provozní spolehlivosti především nově zaváděných druhů výzbroje a techniky. U nově zaváděné výzbroje a techniky, zejména po ná-běhu sériové výroby, je poměrně dosti vysoká poruchovost, vzniklá nekvalitní výrobou. Nemůžeme však podceňovat ani

poruchovost, která vzniká nesprávným a bezohledným provozem, neúplným nebo nekvalitním ošetřováním. Tak např. u tanků T-72 se počet poruch zaviněných nekvalitní výrobou pohyboval v letech 1981 až 1985 v průměru kolem 45 % všech poruch a 33 % poruch bylo způsobeno provozem u útvarů. Při dalším sledování v jednotlivých letech dochází ke snižování poruch zaviněných nekvalitní výrobou tak, že v roce 1985 tyto poruchy představovaly 28,6 % všech poruch tohoto typu. Se snižováním poruch výrobního charakteru roste relativní podíl poruch zaviněných provozem, i když absolutní počet poruch se snižuje. U sledovaného útvaru se absolutní počet provozních poruch v roce 1985 ve srovnání s rokem 1984 snížil o 51 %, ale jejich relativní podíl na celkovém počtu poruch vzrostl z 53,7 % na 61 %.

K celkovému snížení poruchovosti u tanku T-72 přispěla především opatření ve výrobě, kde došlo zejména k upřesnění technologických podmínek pro přejímku a technologické kázně ve výrobě, uskutečnily se konstrukční změny a zlepšila kvalita výroby u subdodavatelů.

Např. nejčastější provozní poruchy, závady a poškození u tanku T-72 vznikají u převodovek, ohříváče motoru, spojky ventilátoru chlazení, dále nesprávným seřazením parametrů, stabilizace a elektromotorů předmazávacího čerpadla a hydraulického ovládacího spouštěče dynamu. Příčinou těchto poruch je nedostatečná znalost konstrukce, nesprávná obsluha, zejména u složitých systémů elektrické výzbroje, nedodržování správných postupů obsluhy při výcviku s touto technikou. Nedbalostí i bezohledným zacházením dochází k utržení kabelů, poškození kanónů, deformacím vnějších schránek a nádrží apod. Velitelé jednotek tato poškození neřeší a často je pokládají za samozřejmé. Vyšší stupně velení často tyto jevy přehlížejí, hlavní smysl práce vidí pouze v plnění plánu BPP, ale stav výzbroje je nezajímá; ani se nestarají o škody, které při jeho plnění vznikly. U tanku T-72 dochází v posledním období k většímu počtu předčasně poškozených motorů, a to v důsledku nedodržení stanovených zásad provozu a ošetřování (provoz za vysokých teplot, nízké mazací tlaky, nesprávně seřazené vstřikovací ventily apod.). Došlo také k poškození motorů způsobeným únikem chladicí kapaliny.

Obdobně bych takto mohl vyhodnotit poruchovost i dalších typů výzbroje a techniky. V současné době se projevují i přes přijatá opatření problémy se systé-

mem řízení palby **KLADIVO**, který je montován do tanků typu T-55 A a T-54 AM, kde převažují závady zaviněné výrobou (50—55 %). Provozní závady a poruchy mají příčiny v nedbalém zacházení s tímto elektronickým systémem, v neuskutečnění stanovených kontrol a ošetřování, v nedodržování zásad pro používání laserových dálkoměrů i v tom, že pro nesedání a sesedání osádek zůstaly stejné normy. Vojáci ve snaze tyto normy pinit co nejlépe (nejrychleji) poškozují kabely i bloky systému okopáváním a šlapáním při zaujímání svých míst v tanku.

Na podvozcích tanků ostatních typů (mimo T-72) dochází k poruchám na motorech a jeho soustavách (chlazení, mazání, přívod paliva) ve 30 %, na převodech 22,5 %, na podvozcích 10 % atd. Příčinou je především nekvalitní ošetření po použití tanků, jejich nedostatečná příprava na další výcvik i neuskutečněné kontroly předepsané v průběhu používání. Na těchto nedostatecích se přímo podílejí velitelé a funkcionáři výzbrojování a technického zabezpečení všech stupňů; okruhy a armády především v tom, že ve snaze maximálně využívat přidělené výcvikové základny, zejména ve VVP, omezují čas na ošetření a předání tanků cvičicím jednotkám dalším. To nepříznivě ovlivňuje stav tanků. Další podíl armád a okruhů je v tom, že ve výcvikových prostorech není doposud vytvořena solidní základna pro kvalitní ošetření po použití techniky v těžkých terénních podmínkách, počínaje zabezpečením mytí přes průjezdné technické ošetřovny a dílenské prostory k usku-

tečnění oprav.

Z hlediska poruchovosti je nejméně problémové bojové vozidlo pěchoty BVP-1. Od doby jeho zavedení mohu smle říci, že vozidlo velitelé a rozhodující příslušníci roje (řidič, střelec — operátor) zvládli. Výrobní závady představují pouze 5 % z celkového počtu závad. V provozu dochází nejčastěji k poruchám na podvozkové části, u jezdeckých kol, vahadel, torzních tyčí a blatníků. Vážným problémem je ale poškození a deformace koreb, které stejně jako uvedené poškození vznikají při provozu v terénu, neboť někteří velitelé se domnívají, že BVP-1 (protože má pásový podvozek) je možné používat ve stejných terénních podmínkách jako tanky. BVP-1 je sice pancéřované, ale síla a tuhost tohoto pancíře je podstatně slabší než u tanků a tomu je třeba přizpůsobit i jeho namáhání v provozu.

U dalších typů techniky (OT-64, OT-65 a Tatra-815), jejichž spolehlivost byla

předmětem analýzy příčin poruchovosti, jsou zkušenosti bohužel obdobné. Rozdíl je zatím u nákladních terénních automobilů Tatra-815 VNV 6x6 a 8x8, kde převládají poruchy výrobního charakteru a vzhledem k tomu, že vozidla jsou zatím většinou v záruce, jsou tyto závady odstraňovány v reklamčním řízení. V provozu je ale nutné věnovat zvýšenou pozornost správnému nastavení geometrie řídicích náprav, zejména u typu T-815 VNV 8x8, spouštěčím, motorové brzdě i stavu a huštění pneumatik.

Pro kvalitní ošetřování výzbroje a techniky a rychlé odstraňování poruch vzniklých při provozu u útvarů a svazků ČSLA je nutné zabezpečovat vytváření vhodných podmínek pro práci obsluh a specialistů při plném respektování zásad bezpečnosti práce a ochrany zdraví při práci. V průběhu 7. pětiletky byla uskutečněna u některých útvarů výstavba parků, krytých umývár, technických ošetřoven i dílen-ských prostorů pro zabezpečení oprav výzbroje a techniky. Přesto je celkové vybavení útvarů, zejména krytými umývár-nami, dosud na nízkém stupni. Většina útvarů má sice mycí zařízení; to však z hlediska potřebných kapacit nevyhovuje a převážná část se v zimních měsících nedá používat. Soudobé vyvíječe páry jsou zastaralé a nevyhovují potřebám. To vede k situaci, kdy se neúměrně prodlužuje u útvarů doba na čištění a mytí výzbroje a techniky, a to na úkor času vyhrazeného k uskutečnění kontrolních a seřizova-cích prací, k odstranění zásad a ukládání techniky. Je třeba si uvědomit, že mytí středně znečištěné techniky na mycím můstku trvá přibližně 30 minut. Vrátili-li se vševojskový útvar z plukovního nebo divizního taktického cvičení, trvá čištění a mytí techniky asi 110 až 120 hodin, to je 5 dní nepřetržitého provozu mycího můstku. V kryté umývárně trvá mytí 6 až 7 minut, to znamená, že už druhý až třetí den je celý útvar očištěn.

U vševojskového útvaru s mycím můstkem pak na další ošetření, odstranění zá-vad a uložení výzbroje a techniky zbývá pouze 5 dní, zatím co u útvaru s krytou umývárnu 7 až 8 dní. To se plně odráží v kvalitě techniky po uplynutí vyhra-zených deseti dnů na ošetření i v bojové připravenosti výzbroje a techniky útvaru.

Je sice pravda, že na léta 8. pětiletky je plánována výstavba a dostavba dalších parků, několika krytých umývár a my-cích zařízení, garáží a přístřešků, ale pou-ze v omezeném rozsahu. Podmínky pro ošetřování se sice zlepšují, ale toto zlep-

šení nebude výrazné. V tomto směru mu-sí vojenské okruhy i vševojskové armády důsledně trvat na splnění plánované výstavby a na další pětiletku v rámci fi-nančních a kapacitních možností pláno-vat větší rozsah výstavby parků, parko-vých zařízení k zabezpečení ošetřování a oprav výzbroje a techniky. Současnou zá-kladnu zařízení pro ošetřování a opravy v parcích je nutné udržovat v plné pro-vozuschopném stavu a podle možností ji postupně i modernizovat.

Pro ošetřování výzbroje a techniky jsou vytvořeny vydáním RMNO č. 012/1985 a RMNO na výcvikový rok 1986—87 dobré organizační předpoklady i potřebný časo-vý prostor pro uskutečňování parkových dnů i ošetřování po plukovních a diviz-ních taktických cvičeních. Zásady, stano-vené v těchto rozkazech, jsou však v pra-xi u útvarů často hrubě narušovány a ně-kdy i vyššími stupni velení (armáda, vo-jenský okruh). Ty musí důsledně trvat a v praxi, zejména při kontrolní činnosti, prosazovat dodržování všech zásad, po-pularizovat dobré výsledky a vyvozovat přísná opatření vůči těm, kteří tyto po-žadavky nerespektují nebo tolerují jejich neplnění.

Rozborová činnost v oblasti provozu vý-zbroje a techniky při sledování porucho-vosti a jejich příčin je zatím na všech stupních velení neuspokojivá. Velitelé i funkcionáři vyzbrojování a technického zabezpečení zaměřují rozbor poruchovos-ti s přehledem poruch. Přímé ani nepří-mé příčiny poruch tyto „rozbor“ neře-ší a jednotlivé stupně velení nepřijímají opatření ve své působnosti. Často, zejména u nové techniky, se čeká s rozhodnutím o odstranění poruchy až na rozhodnutí odborné správy (materiálního hospodáře) MNO. Ke snížení poruchovosti je nezbyt-ně nutné na všech stupních velení zkva-liňovat rozborovou činnost, důsledně odha-lovat příčiny poruch a poškozování vý-zbroje a techniky a přijímat v působnosti a pravomoci příslušných stupňů velení účinná opatření k zamezení příčin. Je po-chopitelné, že součástí opatření musí být vedle technicko-organizačních opatření i postih viníků. Úlohou vyšších stupňů ve-lení (armáda, okruh) je v rozborové čin-nosti jednak učít podřízené stupně sprá-vně zjišťovat příčiny, a jednak vytvářet podmínky podřízeným v práci k zabraňo-vání vzniku příčin poruch a poškození výzbroje a techniky.

Ke zvýšení úrovně ošetřování a zlep-šení technického stavu výzbroje a techn-iky je nutné zvýšit náročnost při kontrol-ní činnosti a každý prověřovaný kus vý-

zbroje nebo techniky hodnotit známkou. Všechny stupně velení musí zkvalitňovat přípravu, uskutečňování a kontroly parakových dnů i činnost útvarů a jednotek při ošetřování a ukládání výzbroje a techniky po plukovních a divizních taktických cvičeních. Před uložením výzbroje a techniky je nutné náročně každý objekt zhodnotit známkou a nedovolit ukládání výzbroje a techniky s jiným hodnocením než výtečně a dobře. Není možné trpět ukládání neúplné nebo částečné nebo je schopné výzbroje a techniky, kterou nelze při prověrce uvést do provozu, nebo která může plnit jen omezené úkoly.

Současný stav zvládnutí, ošetřování a příčiny poruchovosti a poškození výzbroje a techniky ukazují, že vytvořením nové organizační struktury vyzbrojování a technického zabezpečení v ČSLA byly vytvořeny organizační podmínky a dostatečný prostor pro zkvalitnění péče o výzbroj a techniku, zejména u vševojskových útvarů a svazků. Přijatá opatření se začínají projevat ve zvýšené odpovědnosti velitelů i odborných funkcionářů okruhů a armád za svěřenou výzbroj a techniku v postupném zlepšování jejich stavu. Ne všude však začali velitelé myslet v duchu zásad jednotné technické politiky.

Stavem zvládnutí, ošetřování a příčinami poruchovosti a poškození výzbroje a techniky se zabývalo kolegium ministra

národní obrany ČSSR, které ve svém usnesení stanovilo ke zlepšení stavu úkoly v oblasti vyzbrojování a technického zabezpečení. Jde především o zkvalitnění velitelské, technické a odborné přípravy, kterou je nutné již v období plánování zaměřit na praktické zvládnutí výzbroje a techniky veliteli, technickými funkcionáři a specialisty, obsluhami a osádkami. Dále půjde o zdokonalení přípravy specialistů u výcvikových útvarů tím, že velitelský a učitelský sbor u těchto útvarů bude doplněn vojáky z povolání s potřebnou kvalifikací, praxí i pedagogicko-metodickými schopnostmi. Půjde také o to, aby mladší díleňští specialisté pro opravy a ošetřování výzbroje a techniky byli řádně připraveni na praktický výkon funkce a jejich příprava neskončila absolvováním šestitýdenního kursu v opravě svazku. Podle mého názoru bude nutné zaujmout nové stanovisko a přijmout nové metody preventivní činnosti při předcházení častého poškození výzbroje a techniky, zejména havárií motorů tankové techniky (tanků, BVP i obrněných transportérů), které představují značné celospolečenské škody. Při plnění úkolů usnesení kolegia ministra národní obrany musí funkcionáři velitelství vojenských okruhů i vševojskových armád při všech příležitostech usnesení prosazovat a hodnotit jeho plnění u útvarů a svazků. Zároveň ale svou řídicí činností musí pro útvary a svazky vytvářet optimální podmínky tak, aby úkoly mohly být splněny.

Nové zbraně a rozvoj principů vševojskového boje

*Redakčně upravený a zkrácený obsah článku generálmajora
I. N. Vorobjova, doktora vojenských věd, profesora, uveřejněný
v sovětském časopise „Vojennaja mysl“ č. 6/1986.*

Zkušenosti z válek potvrzují, že praktická činnost velitelů a štábů je tím úspěšnější, čím hlouběji znají a tvůrčím způsobem uplatňují principy vševojskového boje, které tvoří hlavní zásady a nejdůležitější doporučení pro přípravu i vedení boje jednotkami, útvary a svazky. Na základě zobecnění bohatých praktických zkušeností vojsk vypracované a zakotvené v řádech i předpisech, jsou obrazně řečeno orientačními body, kterými se budou důstojníci řídit a vždy najdou správnou cestu k vítězství.

Dovedné řízení vojsk v průběhu bojové činnosti je skutečné umění, ve kterém neexistují recepty, vhodné pro všechny případy života. To však neznamená, že nemá pravidla. Projevují se právě v principech vojenského umění a budeme-li je ignorovat, budou mít za následek chyby a dokonce porážku. Jejich respektování v praxi však zabezpečí úspěch. Jejich síla a životnost spočívá v tom, že objektivně odrážejí podstatu a charakter ozbrojeného zápasu, jeho zákonitosti, a proto umožňují velitelům a štábům v nejsložitějších podmínkách situace dosahovat zničení nepřítelů stejnými a dokonce i menšími silami.

Praktické použití principů při plnění složitých taktických úkolů je vždy tvůrčí hledání. Je důležité hluboce chápat mechanismus, závislosti jejich obsahu na rozvoji zbraní a bojové techniky, na charakteru válečné činnosti a dalších faktorech.

Se zdokonalováním prostředků ozbrojeného zápasu, organizační struktury vojsk, zvyšováním morálně bojových vlastností a připravenosti vojáků mění principy svůj obsah a v určitých obdobích (zpravidla v období zásadních kvalitativních změn ve vojenství) vznikají nové.

V současné době, vzhledem k hlubokým změnám, které probíhají ve vojenství ve spojitosti s intenzivním obnovováním materiálně technické základny vojsk jejich vybavováním efektivnějšími prostředky ničení, velení, průzkumu, technického a týlového zabezpečení, jsou přehodnocována některá vzniklá taktická pravidla, aktivně se hledají způsoby přípravy a vedení boje a také ochrany útvarů (jednotek) proti vysoce přesným zbraním nepřítelů a způsoby boje s nimi. To se plně vztahuje i na principy boje. Cílem článku je ukázat, jaký vliv na jejich obsah a rozvoj mají soudobé zbraně a v souvislosti s tím, jaké po-

žadavky jsou kladeny na praktickou činnost velitelů a štábů.

Jedním ze základních principů boje je **udržování stálé vysoké bojové pohotovosti vojsk**. Jeho podstata spočívá ve schopnosti svazků, útvarů, jednotek v jakýchkoli podmínkách zahájit boj ve stanovené době a úspěšně splnit stanovené úkoly. Vznik tohoto principu je podmíněn pronikavým růstem síly prostředků ničení a v důsledku toho zvětšením úlohy faktoru překvapení v boji, což vyžaduje mít zbraně, techniku a živou sílu ve stálé pohotovosti k bojovému použití.

Obsah principu bojové pohotovosti se mění především pod vlivem vojenskopolitické situace, rozvoje prostředků a způsobů ozbrojeného zápasu.

Neschopnost některých armád odvrátit nenadálé údery nepřítelů je vysvětlována zvláště tím, že nebyl dostatečně veden průzkum, kromě toho i těžkopádný mnohostupňový systém uvádění vojsk do bojové pohotovosti v období nebezpečí a po zahájení bojové činnosti. Dlouhá doba na sběr informací o situaci, jejich pomalé zpracování (zpravidla ručním způsobem), malé zkušenosti v přijímání rozhodnutí, vydávání nepřesných, často i opožděných i protichůdných nařízení útvarům a palebným prostředkům způsobilo, že se agresorovi podařilo uskutečnit překvapivý úder a již v prvních hodinách způsobit značné ztráty vojskům (silám) druhé strany.

V soudobém boji je zvláště důležité, aby velitelé a štáby bděle pozorovali nepřítel, znali nejen co a jakými silami dělá, ale i s jakými cíli, jakými nejnovějšími prostředky ničení disponuje. Je důležité umět organizovat aktivní průzkum, přesnou bojovou službu, neustále udržovat v pohotovosti zbraně k boji. Při narůstání nebezpečí napadení je zapotřebí včas reagovat na přijímaná opatření nepřítelů k přípravě úderu, předem uvědomovat vlastní vojska o hrozícím nebezpečí a stanovit jim konkrétní úkoly.

Velitelé a štáby musí denně v bojové přípravě vyžadovat přesné plnění příslušných norem, celého komplexu otázek spojených s rozvíjením útvarů a jednotek, připravovat je k plnění nenadálé vzniklých úkolů při odražení úderů nepřítelů ze složité situace. Vytvoření průzkumných a úderných (palebných) systémů v armádách států NATO a dalších bojových komplotů dalekého dosahu, které zabezpečují ničení objektů v hloubce, má za následek, že při přípravě a vedení každého druhu boje je zapotřebí zabezpečit vysoký stupeň bojové pohotovosti vojsk, a to nejen prv-

ních a druhých sledů, záloh, prostředků PVO, průzkumu, REB, ale také prvků týlu a přijmout opatření k jejich maskování i ochraně.

Realizace požadavků udržování vysoké bojové pohotovosti a dalších principů boje v každodenní činnosti vojsk není jednoduchá. K jejich plnění musí mít důstojníci vysoké organizační kvality. Nestačí zvládnout jen teorii, ale je nutné ji používat v praxi. Proto je důležité v průběhu bojové přípravy všestranně rozvíjet iniciativu a aktivitu důstojníků, jejich umění tvůrčím způsobem využívat principů a hlediska různých podmínek bojové činnosti a vzniku nových zbraní.

Nejvíce a nejvýrazněji můžeme pozorovat změny v obsahu principů boje na příkladu principu **soustředění sil a prostředků**, který je často nazýván principem vítězství. Již v raném stadiu vývoje taktiky měl své materiální vyjádření počátku v soustředování mohutných sil pěchoty, jezdecka a potom i dělostřelectva na zvoleném směru k vytvoření potřebné převahy sil na nejvíce ohroženém místě pro nepřítel. S rozvojem zbraní a bojové techniky nabývalo využití tohoto principu na stále pružnějších různorodých a složitých formách.

V letech Velké vlastenecké války sovětské velitelé a štáby projevili výjimečně vysoké umění v použití daného principu v boji. Při přípravě útoku, i v podmínkách, že sovětská vojska nedosahovala celkové převahy sil a prostředků nad nepřítel, dokázala vytvořit mnohonásobnou převahu na úsecích průlomu. Rozhodující úlohu měla přitom koncentrace úderných prostředků — dělostřelectva a tanků. Na směru hlavního úderu byla zabezpečena jejich 3—5násobná převaha nad nepřítel. Ve spojitosti se soustředěním značných sil pěchoty a úderů letectva to nakonec zabezpečovalo úspěch v boji.

Vyzbrojení vojsk raketovými jadernými zbraněmi zásadně změnilo obsah principu soustředování. Tradiční metoda vytváření vysokých hustot sil a prostředků (200—260 děl a minometů, 20—30 i více tanků a SHD na 1 km fronty), která byla používána za útoku ve druhé světové válce, ukázala se jako nepřijatelná ze dvou důvodů:

1. Vzniklo nebezpečí zničení vojsk jadernými a vysoce přesnými konvenčními zbraněmi nepřítel.

2. Odpadla nutnost vytváření mohutných uskupení na úsecích průlomu, protože vedením jaderných a palebných úderů může

útočník vytvořit trhliny v obraně nepřítele, rychle a zásadně měnit poměr sil ve svůj prospěch a tím plnit úkoly menšími silami než dříve.

Ve spojitosti s tím princip soustředování si uchovává svůj význam, mění ovšem jen formu a obsah. V současné době se projevuje jako princip **rozhodného soustředění hlavního úsilí vojsk na hlavním směru a v potřebné době ke splnění hlavních úkolů**. Toto pojmenování je přesnější a obsahově vyjadřuje jeho nový obsah. Podstata změn ve formulaci spočívá v tom, že na první místo nevystupuje kvantitativní, ale kvalitativní stránka — snaha dosáhnout převahy nad nepřítelem, zvláště maximálním využitím ničivé síly zbraní. To však neznámá, že vůbec odpadá nutnost vedení soustředěného úderu vojsky na nejdůležitějším směru. Tento požadavek platí i za použití jaderných zbraní. Např.: na cvičicích armád států NATO jsou v soudobých podmínkách vytvářeny následující hustoty sil a prostředků na úsecích průlomu: do 30 tanků, 40—50 děl, asi 50 protitankových prostředků a 15—20 vrtulníků na 1 km fronty.

V současné době probíhají další změny v obsahu tohoto principu. Pronikavě narůstající ničivá síla soudobých zbraní ve spojitosti s mobilností vojsk vytváří podmínky k plnění úkolů značně menšími silami i prostředky a ve značně kratší době. Za všech podmínek má prvořadý význam kvalitativní charakteristika vojsk. Současně s tím je však důležité brát v úvahu rostoucí možnosti obránce při ničení útvarů, které se připravují k útoku vysoce přesnými a dalekonosnými zbraněmi a prostředky, jež zabezpečují ničení objektů v hloubce. Tím vzniká nutnost i při nebezpečí použití jaderných zbraní pružně skloubit činnost útvarů a jednotek v soustředěných i rozptýlených bojových a předbojových sestavách.

Všechno to potvrzuje, že v dnešní době je nutné novým způsobem řešit otázku vytvoření potřebných hustot sil a prostředků na hlavním směru jak při průlomu při-pravených čar, tak i při soustředování hlavního úsilí vojsk v obraně. Je zapotřebí jinak přistupovat i ke stanovení hledisek rozptýlení bojových sestav jednotek. Jde o to, aby byla zabezpečena jejich vysoká odolnost a obrana proti vysoce přesným zbraním (ne na úkor bojových možností).

V soudobých podmínkách jsou kladeny zvýšené požadavky na umění velitelů a štábů prakticky využívat principu rozhodného soustředění hlavního úsilí vojsk. Jed-

ním z hlavních požadavků je dovedná volba objektů ničení na hlavním směru. Prvořadé zničení nejdůležitějších objektů se musí stát neoddelitelným prvkem soustředění úsilí, protože bez rychlého narušení bojové odolnosti nepřítele nemůže činnost hlavního uskupení dosáhnout potřebných výsledků. Nejde ani tak o soustředování vojsk na zvolených směrech, jako o změnu poměru sil a prostředků s využitím soustředění mohutnosti palby. V podstatě je to nový jev ve vojenském umění. Takový cíl byl určen i v minulých válkách, avšak tehdy k jeho uskutečnění nebyly možnosti. V současné době jsou. Zvýšený dosah (dostřel) a mobilnost prostředků ničení umožňují soustředovat palebné úder-y na nepřítele bez jejich předchozího přeskupení na omezené úseky terénu.

V soudobém útočném boji je nutné věnovat více pozornosti:

- dovedné volbě směru hlavního úderu,
- určení slabých míst v bojové sestavě nepřítele,
- správnému zhodnocení faktoru času při vytváření úderných uskupení,
- účelnému využití ochranných i maskovacích vlastností terénu k zabezpečení nejmenší zranitelnosti vlastních vojsk od průzkumných úderných (palebných) systémů,
- určení doby vedení úderu na nepřítele, abychom ho předstihli v palebném ničení,
- účelnému rozdělení sil a prostředků po směrech.

V obraně musí velitelé i štáby projevit vysoké mistrovství v jejím uspořádání, zvláště při volbě prostorů soustředění hlavního úsilí, aby mohli určit pravděpodobný charakter činnosti nepřítele, včas nebo v průběhu zahájeného boje vytvořit takové uskupení vlastních vojsk na směru útoku jeho hlavních sil, které by bylo schopné odrazit hluboký kombinovaný pozemní a vzdušný úder na silnějšího nepřítele.

Se zdůrazňováním vzrůstajícího významu k dosažení úspěchu v boji dovednou realizaci principu rozhodného soustředování hlavního úsilí vojsk na hlavním směru je nutné poznamenat, že v současné době není možné se omezit jen na jednorázovou koncentraci bojového úsilí útvarů (jednotek) před zahájením plnění jednotlivých úkolů, zvláště v útoku. **Velitelé a štáby musí nevyhnutelně dosáhnout toho, aby udržovali kvantitativní, ale hlavně kvalitativní převahu nad nepřítelem na nej-**

důležitějších směrech a v průběhu celého boje. K tomu je zapotřebí pružně manévrovat palbou, údery raket, letectvem a vojsky, včas zabezpečit narůstání úsilí zasazováním druhých sledů a záloh do boje, přeskupováním sil a prostředků z jiných směrů atd. To je nejdůležitější podmínkou jak v krátké době dosáhnout převahy nad nepřítelem.

Zásadně nové požadavky na rozhodné soustřeďování hlavního úsilí vojsk spočívají dále v tom, že musí **nevyhnutelně zabezpečit vedení současného úderu do celé hloubky sestavy nepřítele.** Nutnost uskutečnění hlubokého úderu je způsobeno tím, že jeho nejmohutnější, rychle působící prostředky ničení jsou většinou rozmístěny ve značné vzdálenosti od linie fronty. Ze zkušeností cvičení armád NATO vyplývá, že v hloubce obrany je často soustřeďováno do dvou třetin bojového složení vojsk, včetně prostředků jaderného napadení svazků a větší část dalekonosného dělostřelectva, prostředků PVO, REB (ve vzdálenosti 6–12 km od linie fronty). pozemní prvky průzkumných úderných systémů, bitevní vrtulníky, letiště taktického letectva, místa velení svazů, silné zálohy (ve vzdálenosti 10–15 až 30–40 i více km od předního okraje obrany). Je jasné, že bez stálého, prakticky nepřetržitého působení palbou a vojsky v útoku na tyto nejdůležitější objekty není možné dosáhnout rozhodného zničení obránce.

Idea vedení hlubokého úderu na nepřítele není nová. Byla základem teorie hlubokého boje a operace, kterou rozpracovala sovětská vojenská věda v třicátých letech. Ve Velké vlastenecké válce sovětská vojska ukázala vzory vedení těchto operací. Avšak v taktice, v důsledku omezených úderných a palebných možností nemohly vševojskové svazky samostatně vést současné údery do celé hloubky svazků wehrmachtu. Dělostřelecká příprava byla většinou omezena hranicemi hlavního pásma obrany, přičemž třetí postavení bylo umiřováno jen částečně. Hlavním způsobem plnění útočných úkolů bylo postupné ničení sil a prostředků nepřítele v průběhu průlomu. A jen po vyjití do operačního prostoru mohla vojska vést manévrovou činnost.

V současné době se situace značně změnila. Síla, daleký dosah (dosah) a množství prostředků, které mohou působit na nepřítele do velké hloubky, se podstatně zvýšily nejen na operačním, ale i taktickém stupni. Schopnost vysoce přesných zbraní úspěšně ničit cíle nezávisle na jejich vzdálenosti od linie fronty rozšiřují

možnosti současného palebného působení prakticky na všechny prvky bojové sestavy druhé strany a současně řeší problém snížení spotřeby sil pro dosažení cíle boje. Na cvičeních armád států NATO plánovaly vševojskové svazky palebné ničení prakticky do celé taktické hloubky obránce a často i na důležité objekty v bližší operační hloubce. Ve prospěch rychlého využití výsledků jaderných a palebných úderů byly široce využívány taktické vzdušné výsadky, aeromobilní útvary a jednotky, které byly vysazovány ve vzdálenosti 30–50 km od čáry dotyku vojsk. Pružnému a rychlému soustřeďování palebného úsilí na důležité objekty přispívalo i rozsáhlé použití bitevních letounů, vrtulníků a bezpilotních prostředků.

V současné době jsou k realizaci hlubokého úderu na taktickém stupni vytvořeny potřebné materiálové předpoklady. Je možné udělat závěr, že **současné vedení úderu na nepřítele do celé jeho hloubky nabývá v soudobých podmínkách na významu samostatného principu vševojskového boje.** Doplnuje a rozvíjí princip rozhodného soustředění hlavního úsilí vojsk na hlavním směru.

Praktická důležitost realizace principu současného vedení hlubokého úderu, jak to potvrzují zkušenosti z mnohých cvičení, se projevuje v tom, že:

1. Svazky v útočném boji se nesnaží postupně vytlačit nepřítele z obsazených postavení, ale současně a rozhodně ho zničit v celé hloubce bojové sestavy. S tímto cílem je uskutečňováno rozdělení a zničení jeho vojsk po částech. Nepřetržitě mohutné palebné působení na obránce je spojováno se širokým obchvatem ze vzduchu. V obraně se tento princip projevuje v tom, že hlavní palebné úsilí je zaměřeno na ničení útočníka, a to nejen tehdy, kdy se připravil k přechodu do útoku, ale i na dalekých přístupech k obraně v průběhu přesunu jeho vojsk z hloubky, při rozvíjení do bojové sestavy, překonávání zátarasů a překážek.

2. Tento princip vyžaduje nutnost zvládnutí **taktiky vedení hlubokého boje** vojsky, aby všechny jednotky byly vycvičeny dovedně používat vysoce manévrových způsobů boje, dlouhou dobu samostatně působit v týlu nepřítele v odtržení od hlavních sil, ničit zálohy i palebné prostředky, vést překvapivé údery na jeho místa velení, blokovat objekty a rychle vycházet z boje.

3. V souladu s principem současného vedení hlubokého úderu je nutné, aby

svazky byly schopné vést průzkum nepřítele nejen v jeho taktické, ale i operační hloubce obrany, uskutečňovat nepřetržitě kombinované pozemní a vzdušné úderý na jeho vojska. S tímto cílem jsou např. v americké armádě určovány prostory odpovědnosti: pro brigádu do hloubky 15 km, divizi 70 km, armádní sbor 150 km. Z toho vyplývá povinnost jednotlivých velitelů a štábů trvale kontrolovat uvedené prostory.

O vedení úderu do velké hloubky se bude snažit i druhá strana. Hlavním směrem americké koncepce kombinované pozemní a vzdušné operace (sražení) a její druh, používaný vojsky NATO — boj s druhými sledy, je soustředění hlavního úsilí na současné zničení nejen prvních, ale i druhých sledů (záloh) ještě do doby jejich zasazení do boje. Hluboký boj bude charakterizovaný oboustranným obklíčením jednotek a útvarů, vytvořením množství oddělených (samostatných) ohnisk obrany. To zvyšuje požadavky na operativnost velení vojskům, umění působit proti vzdušnému (pozemnímu) manévru nepřítele, obchvatům a obejímům.

V současné době nabývá na významu princip **vysoké aktivity, rozhodnosti a nepřetržitosti vedení boje**. Úspěchu v boji dosahuje především ten, kdo působí více vynalézací, směle a důrazně. Po vyzbrojení vojsk vysoce účinnými a mobilními prostředky ozbrojeného zápasu je důležité projevat aktivitu, včas získávat a pevně udržovat iniciativu, zbavovat nepřítele možnosti vedení efektivních palebných úderů, všemožně mařit jeho plány a vnucovat mu svou vůli.

Jak potvrzují zkušenosti z lokálních válek, jednou z nových forem projevu bojové aktivity vojsk je nepřetržitý boj s průzkumnými palebnými (údernými) systémy, vysoce přesnými zbraněmi, průzkumem, prostředky PVO a REB nepřítele. V tomto případě je hlavním úkolem přesné a rychlé zjištění prvků průzkumných palebných (úderných) systémů a okamžitě jejich vyřazení z boje. Aktivita v boji se systémy samonaváděcích zbraní se musí projevit i v nepřetržitém vedení REB, širokém využití klamných cílů a ochranných a maskovacích opatření ke snížení efektivnosti technických prostředků průzkumu, úderů bojových kompletů, vrtulníků, letounů, protitankových raketových kompletů a dalších druhů zbraní.

Ukazatelem vysoké bojové aktivity vojsk v soudobém boji je rychlé překonávání zátarasů, závalů, zbrojení, nepřetržitě vedení bojové činnosti ve dne

i v noci za všech povětrnostních podmínek a dosažení vysokých temp.

Princip aktivity má prvovýznam při dosažení odolnosti obrany. To se projevuje ve včasné vedení úderů do velké hloubky na palebné prostředky, zvláště na průzkumné palebné (úderné) systémy a další systémy vysoce přesných zbraní, ve vytvoření palebných a protitankových rájů na osách přesunu vojsk útočníka, ve zřizování „dynamických prostorů zátarasů“ prostředky minování na dálku na směrech jeho manévru, ve vedení rozhodných protiztečí proti vklíněním se jednotkám nepřítele se současným vysazením taktických vzdušných výsadků do jeho týlu, v rychlém obnovení bojeschopnosti vojsk a v přechodu z obrany do útoku.

V těsné vzájemné spojitosti s bojovou aktivitou je další nejdůležitější princip — **překvapivá činnost**. V letech Velké vlastenecké války se sovětská vojska vždy snažila využít tohoto principu. V případě, že se jim to podařilo, byl zpravidla zabezpečen také úspěch.

Zkušenosti z lokálních válek svědčí o tom, že vznik nových, efektivnějších druhů zbraní, rozvoj letectva, prostředků REB otvírají na jedné straně široké perspektivy k zabezpečení překvapivé činnosti a na druhé straně vytvářejí určité potíže jejího dosažení ve spojitosti se vzrůstajícími možnostmi průzkumu. Od velitelů a štábů se v současné době vyžaduje projev zvláštního tvůrčího přístupu v praktickém uskutečňování tohoto principu při přípravě a vedení boje.

Bylo-li v minulosti dosahováno překvapení hlavně pasívními metodami — vykonáváním různých maskovacích opatření, vytvářením klamných objektů, dýmových cílů, pak v současné době mají prvovýznam opatření aktivního charakteru — použití originálních způsobů činnosti pro nepřítele neočekávané, nešablonovitě vytvoření bojových sestav, systému palebného ničení, způsobů přechodu do útoku atd. Jak potvrzují zkušenosti z lokálních válek, jedním ze způsobů jeho řešení je rychlá dezorganizace velení vojskům a zbraním nepřítele. Toho je možné dosáhnout hromadným působením palbou a prostředky REB na jeho místa velení, radioelektronické prostředky v systému velení průzkumu, REB k jejich vyřazení z boje a zabezpečení vedení úderů vlastních vojsk (sil) s překvapením.

Princip překvapení je v soudobém boji široce spojován se způsoby **vojenské lsti**. Dovedné uskutečnění klamné činnosti umožňuje zmást nepřítele o svých zámě-

rech, vědomě usměrnit jeho činnost na nepravou a nevhodnou cestu.

Ve vysoce manévrovém boji za oboustranného použití efektivních prostředků vedení přesných úderů do velké hloubky významně vzrůstá úloha vojenské lsi jako jednoho z důležitých způsobů dosažení vítězství. Klamná činnost se musí stát neoddelitelným prvkem každého rozhodnutí velitele, mnohých taktických opatření, řešených k zabezpečení bojové činnosti. Z tohoto je možné udělat závěr, že **vojenská lsest nabývá nyní na významu důležitého samostatného principu vojenského umění a zejména vševojskového boje.**

Jde o další rozvoj teorie a praxe taktiky na základě úplného využití výsledků vědeckotechnického pokroku. Uznání vojenské lsi za jeden z principů boje napomůže dalšímu rozvoji tvůrčí činnosti důstojníků, jejich umění organizovat a vést bojovou činnost na vysoké odborné úrovni, vyzrát na nepřítele, rozhodným způsobem uvádět do života směly manévry, hledat racionální způsoby vyjít z kritické situace, přijímat za každé situace, správná a originální rozhodnutí, aktivní činnosti mařit plány nepřítele v případě nutnosti směle riskovat a vyhnout se šablonovitosti při plnění bojových úkolů.

Praktické použití **principů součinnosti** vyžaduje od velitelů a štábů vysoké umění. V soudobém vševojskovém boji se stále zvyšuje množství sil a prostředků, které se jej účastní, maximálně narůstá úpornost boje, zvyšuje se pravděpodobnost rychlých a náhlých změn situace i neočekávaného vzniku krizových situací. Za těchto podmínek je důležité přesně sladit úsilí útvarů a jednotek různých druhů vojsk a speciálních vojsk mezi sebou a také s údery raketového vojska, dělostřelectva a letectva. To je možné jen na základě předvídání, přesných propočtů, všestranných znalostí zbraní, bojové techniky, taktiky nepřítele, především způsobů použití nejnovějších prostředků průzkumu a palebného ničení.

Zvláštní potíže mohou vzniknout v útoku při sladování úsilí vojsk prvního sledu s taktickými vzdušnými výsadbami a předsunutými jednotkami.

Za použití nepřátelských jaderných a vysoce přesných konvenčních zbraní může být součinnost náhle narušena. Povinnost velitelů a štábů je trvale sledovat vývoj boje, předvídat možné složitosti situace, přijímat včasná opatření a nedopustit vznik krizové situace. Je zapotřebí včas upřesňovat útvarům a jednotkám bo-

jové úkoly, obnovovat použité (zasazené) zálohy, součinnost sil a prostředků, zabezpečovat pevné velení a nepřetržitou práci týlu.

Ukazatelem taktické vyspělosti velitelů bylo vždy umění **manévrování**. Úspěch v soudobém vševojskovém boji je v mnoha směrech určen tím, jak rychle se podaří při náhlých změnách situace nově usměrnit vojska na jiné směry, vytvořit nové uskupení sil a prostředků, zjistit slabá místa v bojové sestavě nepřítele k jeho rozdělení, uskutečnění obchvatů a obejití, rychlému využití výsledků jaderného a palebného ničení.

V soudobých podmínkách je nutné počítat s tím, že manévr bude doprovázen růstem těžkostí. To vyžaduje vysokou tvůrčí činnost velitelů a štábů při jeho organizaci a všestranné zabezpečení. Je velmi důležité včas zjistit připravovaný jaderný (palebný) úder nepřítele, vést předstížené údery vysoce přesnými bojovými systémy, přijmout opatření k jeho klamání, dovedně využít podmínek omezené viditelnosti (noc, mlha), ochranných a maskovacích vlastností terénu atd. k zabezpečení utajeného přesunu vlastních vojsk.

Je zapotřebí se snažit zmařit nebo maximálně ztížit manévr vojsky nepřítele vzduchem a na zemi. Takový manévr je právě základem koncepce americké armády kombinované pozemní a vzdušné operace (sražení).

V rámci protimanévru je nutné dovedně vést palebný souboj s rychlé působícími bojovými komplety, obrněnými objekty, ničit je prvním odpálením, výstřelem na maximálních dálkách a první ztečí, přijímat opatření k zabránění obchvatu a obejití, blokovat činnost vysazených vzdušných výsadek a diverzních průzkumných skupin. Je důležité včas mařit nepřátelský manévr, uskutečňovat klamná přeskupení na vedlejších směrech, pružně skloubit činnost v bojových a předbojových sestavách, vykonávat rychlé pochody v podmínkách intenzivního palebného působení a použití hromadných zátarasů a závalů.

Zkušenosti z války potvrzují, že čím je dynamičtější a složitější bojová činnost, tím má významnější úlohu při dosažení úspěchu princip **všestranných znalostí a dovedného využívání morálních politických a psychologických činitelů ke splnění stanoveného bojového úkolu.**

V soudobých podmínkách je jeho význam zvláště velký. Ke zničení nepřítele

velitelé, štáby a politické orgány zároveň se zabezpečením vysokého morálně politického stavu vojáků musí vždy znát morálně bojové kvality vojsk nepřítelů, zjistit jeho silné a slabé stránky. Všechny formami a metodami je nutné působit na morální stav nepřítelů, zvyšovat jeho „psychogenní ztráty“ vedením nenadálých ohromujících úderů, použitím neočekávaných taktických forem vyvolávat paniku a bezradnost.

K zabezpečení trvalé převahy vlastních vojsk nad nepřítelem v morálně psychologickém směru je nutné aktivní stranicko-politickou prací zvyšovat ideovou pevnost vojáků, rozvíjet u nich tvrdou vůli, pevný psychický stav, sebeovládání, usilovat o tvrdou kázeň u útvarů a jednotek, organizovanost, pořádek, včasné i přesné plnění stanovených bojových úkolů, rozkazů a nařízení velitelů.

Vysoká efektivnost soudobých prostředků ničení podmiňuje nutnost vyčlenit jako samostatný princip **zabezpečení vysoké odolnosti a bojové pevnosti vojsk**. Je to diktováno tím, že se vznikem vysoce přesných zbraní v armádách států NATO se prudce zvýšila pravděpodobnost nárůstu ztrát živé síly, zbraní a bojové techniky. Za těchto podmínek je nutné přijímat účinnější opatření ve zvyšování odolnosti a bojové pevnosti útvarů a jednotek, zvláště takové, které by umožnily nejen zabezpečit bojovou činnost vojsk, ale aktivně ve všech obdobích boje působit na nepřítel, snižovat účinnost jeho průzkumu i úderných (bojových) možností, včas vést potřebné údery a klamat ho. Jen tak je možné udržet bojeschopnost vlastních vojsk a vytvořit výhodné podmínky k úspěšnému i včasnému splnění stanovených úkolů.

V tom má důležitou úlohu **průzkum**, jehož efektivnost závisí na dalším zvýšení jeho efektivnosti, účinnosti, operativnosti, zvláště při zjišťování jaderných prostředků a konvenčních vysoce přesných zbraní nepřítelů. V současné době narůstají požadavky na rychlé a přesné určení souřadnic cílů, zjištění nepřátelských objektů rozmístěných v hlubokém týlu. Úspěšně plnit tyto a další úkoly je možné jen

za podmínek, že velitelé, štáby a vojska dokonale zvládnou umění organizace a vedení průzkumu.

Soudobý vševojskový boj je stále více ovlivňován **radioelektronickým bojem** který při dovedném vedení do značné míry snižuje bojové možnosti nepřítelů. V polním řádu americké armády je uvedeno, že použití metod radioelektronických protipatření si může představit jako rozpor mezi přežitím a zničením. Hlavní tendence při využívání prostředků REB armád států NATO je zaměřena na zvýšení intenzivnosti radioelektronického působení na prostředky radioelektronického průzkumu, systém velení vojskům a zbráním druhé strany.

Zvláštní místo v boji o odolnost vojsk má **maskování**. Velitelé a štáby jsou povinni, aby jako v letech Velké vlastenecké války, dovedně utajovali rozmístění vlastních vojsk při přípravě boje, uváděli nepřítel v omyl pokud jde o vlastní zámysl, donutili ho soustřeďovat úsilí proti klamným objektům a cílům, ztěžovali vedení průzkumu atd. V současné situaci jsou pro maskování značně složitější podmínky vzhledem k rostoucím možnostem průzkumu. Proto je zapotřebí používat různých prostředků a způsobů maskování, všestranně je aktivovat, využívat neočekávaných způsobů činnosti, zabezpečovat přesvědčivost i nepřetržitost opatření, v praxi zavádět imitaci klamného rozmístění vojsk, maximálně využívat maskovacích a ochranných vlastností terénu.

V určité míře se změnil obsah i takového principu boje, jako je **pevně a trvale velení vojskům**. Je to podmíněno značným růstem rozsahu zpracovávaných informací a zkrácením doby na přijetí rozhodnutí, kromě toho i zavedením výpočetní techniky do systému velení. Je velmi důležité, aby důstojníci dokonale zvládli praktické návyky v práci s použitím prostředků automatizovaného systému velení vojskům a byli mistři v organizování boje bezprostředně v terénu, měli schopnost nejen rychle přijímat účelná rozhodnutí, ale i dosáhnout za každou cenu jejich splnění.

Soudobé zbraně v mnoha směrech změnil obsah všech principů boje a podmínily vznik nových. Tato skutečnost značně zdůrazňuje důležitost jejich tvůrčího

použití v praxi. Je jasné, že samotné principy jsou pasivní. Avšak jejich dovedná realizace vede k vítězství a zanedbání k porážce. Nepřítel se bude ta-

ké řídit určitými taktickými pravidly, bude se snažit přelstít a oklamat naše vojska. Proto všechno závisí na tom, jak dovedně jednotlivé strany dokáží využívat principů ve své praktické práci. Právě v jejich reálném použití ve sféře bojové činnosti spočívají hlavní těžkosti. Toto umění je nutné zvládnout na základě hlu-

bokého poznání marxisticko-leninské teorie a studia zkušeností vynikajících sovětských vojenských důstojníků. Na všech zaměstnáních a cvičeních je zapotřebí dále rozvíjet a zdokonalovat pružné velitelské myšlení, oproštěné od šablonovitosti, standardních schémat a předpojatosti.

z kapitalistických armád

Kapitán Ing. Miloslav Nytra

Rozvoj prostředků ženijního zabezpečení bojové činnosti pozemního vojska NATO

Soudobý charakter vedení bojové činnosti klade stále vyšší nároky na úroveň ženijního zabezpečení. Ženijní technika v pozemním vojsku armád NATO zabezpečuje všestrannou mechanizaci prací k zajištění požadovaného tempa operací, ke zpomalení pohybu protivníka a k zabezpečení vysokého stupně ochrany živé síly, techniky a objektů. Hlavní důraz je položen na rozvoj prostředků pro rychlé a překvapivé vytváření výbušných zátarasů a pro zabezpečení překonávání vodních překážek. Mimořádné požadavky v podmínkách použití zbraní hromadného ničení se kladou na kapacitu a výkonnost ženijních zemních strojů, ženijních doprovodných vozidel a efektivnost maskování.

V současné době jsou ženijní jednotky pozemního vojska armád NATO vybaveny značným množstvím minového materiálu, minovými ukladači, prostředky minování na dálku, jednoduchými mechanizačními prostředky, mostními tanky a automobily, mostovými soupravami různých typů a kvality, univerzálními ženijními stroji,

ženijními doprovodnými a vyprošťovacími vozidly. Důležité místo ve vybavení ženijních jednotek také zaujímají prostředky pro vyhledávání a úpravu vodních zdrojů, náhradní zdroje elektrické energie a stavebnicové díly polních úkrytů.

Minový materiál a prostředky pro zatarasování, odtarasování a průzkum minových polí patří k nejdůležitějším druhům ženijní techniky. Základ minového materiálu tvoří kovové i nekovové miny, opatřené většinou kontaktními rozněcovači, protitankové miny s horizontálním účinkem, odpalované do boku obrněných vozidel a protipěchotní miny s usměrněným střepinovým účinkem.

Rychlý rozvoj mikroelektroniky výrazně ovlivnil konstrukci minových rozněcovačů. Klasické mechanické kontaktní rozněcovače jsou nahrazovány u protipěchotních min převážně mechanickoelektronickými a u protitankových min bezkontaktními elektronickými a elektromagnetickými rozněcovači. Nové typy rozněcovačů mají autodestrukční zařízení a nástrahu proti ma-

nipulaci s minou. K automatickému odjištění se využívají změny pohybu min, především zrychlení a rotace, po opuštění kontejneru, při letu na cíl a při dopadu na terén. K novým směrům v konstrukci rozněcovačů patří možnost jejich dálkové aktivace nebo opětovného zajištění, změny doby autodestrukce nebo uvedení do pohotovosti jen některých typů min.

Vybavení min různými čidly umožňuje jejich aktivaci hlukem, teplem motoru, otřesy a změnou magnetického pole. Uvažuje se o možnosti rozlišení tanků protivníka od vlastních podle jednoznačných charakteristických znaků. Některé typy rozněcovačů, především u min s horizontálním účinkem, jsou vybaveny selektivním zařízením, které aktivuje minu až po projetí několika obrněných vozidel.

Důležitým mezníkem v oblasti minového materiálu je vývoj protitankových automatických směrových min. Tyto miny jsou schopny cíl vyhledat a v případě jeho vjetí do účinného dosahu miny provést automatické zamíření, vystřelení submunice s usměrněním vystřelovaného samotářujícího se jádra na nejméně pancéřovaná místa obrněného vozidla, zejména na horní kryty motorového a převodového prostoru a věže.

V současné době používají ženijní jednotky ke zřizování povrchových nebo zapuštěných minových polí převážně jednoduché mechanizační prostředky a minové ukladače. Většinou jsou taženy nebo zavěšené za obrněnými transportéry a nákladními automobily.

Požadavek na výrazné zrychlení výbušných zátarasů vedl k vývoji minových vrhačů, které dosahují vysoké účinnosti a efektivnosti při vytváření minových polí s proměnnou hustotou min.

Obr. 1 znázorňuje pravděpodobnost aktivace miny bojovou technikou při průjezdu minovým polem.

Vědeckotechnický rozvoj v oborech vojenské elektroniky, chemie a technologickejší sféry přispěl k rozsáhlému vývoji nových zatarasovacích prostředků určených pro minování na dálku. Tyto prostředky umožňují výrazně zvýšit manévr minovými poli a docílit překvapivého zaminování terénu na libovolném směru, na velkých plochách, ve značné hloubce území protivníka a ve velmi krátkém čase. Jejich využití se předpokládá v obranném i útočném boji, především však k rychlému přehrazení hlavních tankových směrů, k zatarasení mezer vzniklých po jaderných úderech, břehů vodních překážek, v tylu

protivníka, popřípadě k přímému položení minových polí na prostory soustředění. K těmto účelům se ve stále větší míře používají minové vrhače, speciální i standardní raketomety, samohybné i tažené houfnice ráže 155 mm, vrtníky a letouny.

Minová pole zřizovaná těmito prostředky jsou kladena výhradně povrchově. Jejich charakteristickými znaky ve srovnání s minovými poli zřizovanými klasickým způsobem jsou zejména různé tvary libovolných rozměrů a hustoty s nepravidelně rozloženými minami a nevýrazné okraje minových polí.

Přehled zavedených minových vrhačů a prostředků minování na dálku je uveden v **tabulce 1**.

K důležitým úkolům ženijních jednotek pozemního vojska armád NATO patří průzkum terénu. V současné době jsou ženijní jednotky vybaveny řadou technických prostředků pro vedení průzkumu komunikací a terénu od minového bodce až po elektronické minové hledačky, schopné zjišťovat i miny z nekovového materiálu. Tyto minové hledačky se vyznačují nízkou hmotností, vyšší citlivostí při zjišťování min, delší dobou činnosti a větší hloubkou detekce.

Pro rychlý průzkum komunikací, pochodových os a průchodného terénu se využívají nejen mobilní minové hledačky schopné zjišťovat kovové i nekovové miny do hloubky 60 až 80 cm, ale i infrapřístroje, radiolokátory, multispektrální, termovizní a televizní kamery, které tvoří součást speciální výstroje letounů, vrtníků a bezpilotních prostředků.

Na vývoj a zavádění moderních prostředků pro ženijní průzkum bezprostředně navazuje také vývoj nových a účinnějších odtarasovacích prostředků. Většina armád pozemního vojska NATO používá ke zřizování průchodů v minových polích převážně mechanické odminovače a různé druhy táhlých náloží. Poznatky, získané z lokálních válečných konfliktů, přispěly k jejich modernizaci, vývoji nových mechanických odminovačů, např. s využitím principu rotujících úderníků, masovějšímu zavádění a vývoji nových ženijních průzkumných a doprovodných vozidel určených k překonávání výbušných i nevýbušných zátarasů.

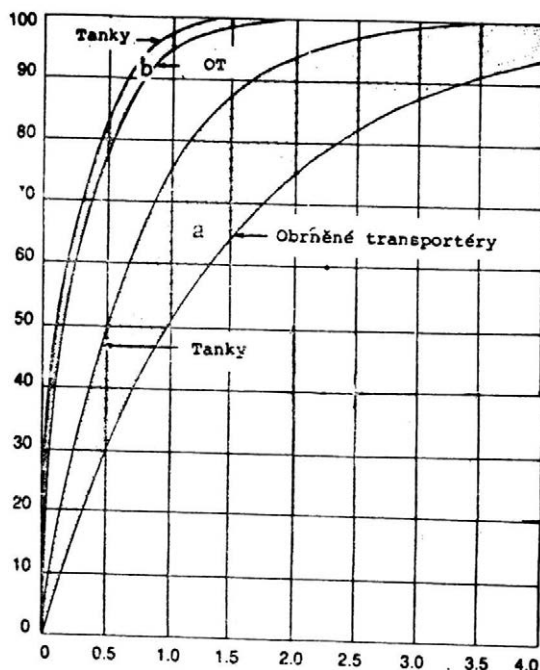
Zavedené systémy odminování používají buď kapalnou trhavinu, aktivovanou speciálními rozněcovači, nebo využívají principu výbušného aerosolového oblaku. Pro ničení min s nekontaktními magnetickými

Pravděpodobnost
%/

LEGENDA :

a - při dotyku
s rozněcovačem

b - při njetí na minu

Hustota protitankového minového pole

Obr. 1

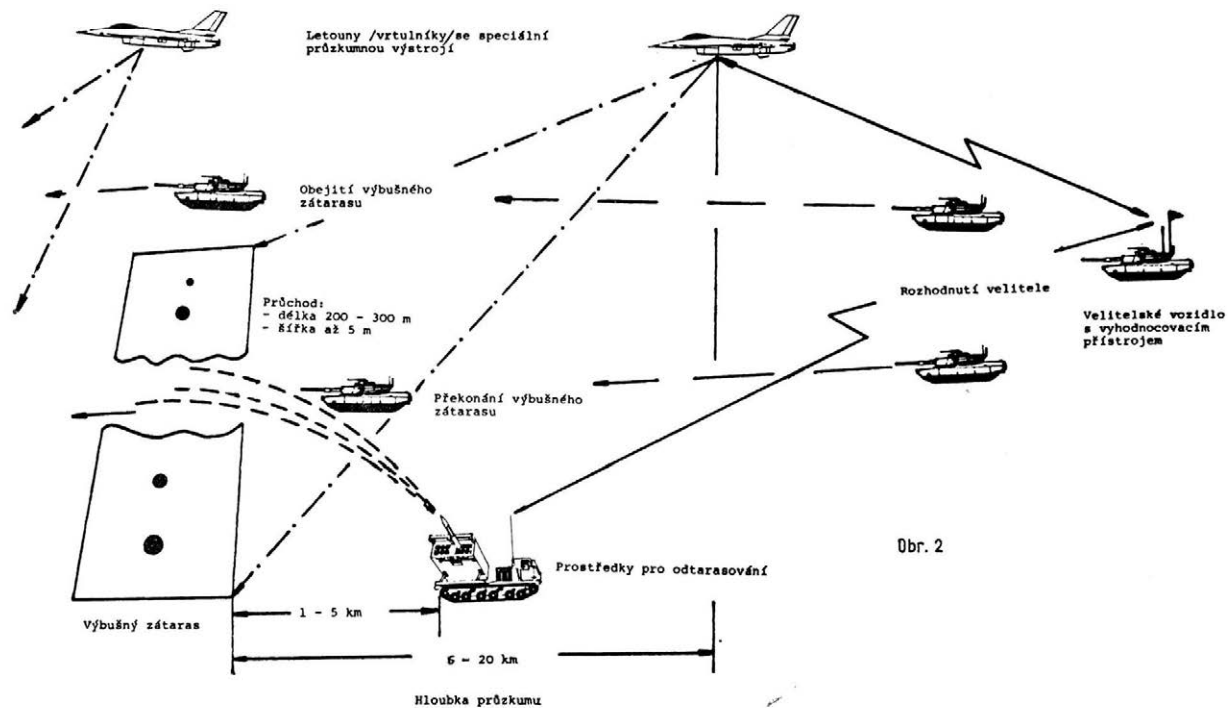
rozněcovači se používají návesné elektromagnetické odminovače, které aktivují minu ve vzdálenosti 5 m před vozidlem.

V současné době se vynakládají vysoké finanční částky na vývoj nových systémů odminování, které budou v sobě zahrnovat komplex průzkumných prostředků, schopných zjistit výbušné zátarasy ze vzdálenosti až 20 km a současně nových druhů prostředků pro odtařování schopných vytvářet průchody v minových polích ze vzdálenosti několika kilometrů od předního okraje minového pole. Předpokládáné použití vyvíjených prostředků pro průzkum a odtařování výbušných zátarasů je na obr. 2.

Na zabezpečení rychlého průběhu bojových operací se nemalou měrou podléjí

ženijní přepravní prostředky, určené k překonávání vodních a menších terénních překážek. Hlavní důraz je položen na rychlou přepravu těžké bojové techniky. Výsledky vojenskoveckého výzkumu se plně odrazily i při vývoji nových ženijních přepravních prostředků, jejichž základ tvoří mostní tanky a automobily, samohybné mostové soupravy a mechanizované mosty s vysokou unifikací jednotlivých konstrukčních celků a mechanizací všech operací.

Vývoj mostních tanků a automobilů je zaměřen především na prodloužení mostní konstrukce do 30 m při zachování nebo zvýšení její zatížitelnosti. Zvláště u nových mostových souprav vystupuje do popředí podmínka, aby byly přepravitelné vzduchem. Pro přesun po bojišti nemají používat žádná speciální vozidla, ale mohou být

Obr. 2

zapojena za obrněné transportéry, automobily a tanky. Těmto požadavkům plně vyhovují těžké a lehké útočné mosty (HAB, LAB) vyvinuté v USA. Pro průzkum vodních toků jsou do výzbroje ženijních jednotek zaváděna ženijní průzkumná vozidla (v NSR APE), která jsou vybavena speciální výstrojí pro měření sklonu břehu, hloubky a rychlosti vodního toku, únosnosti dna a inerciálním navigačním zařízením.

Odstraňování následků použití zbraní hromadného ničení, rozsáhlé ženijní terénní úpravy, budování komunikací a objektů, vyprošťovací techniky a plnění řady dalších ženijních úkolů zabezpečují v ženijních jednotkách především ženijní a vyprošťovací tanky, univerzální ženijní stroje a ženijní doprovodná vozidla. Ve prospěch prvosledových jednotek budou hlavní úkoly ženijního zabezpečení plnit nově vyvíjené univerzální ženijní stroje, schopné pracovat i v zamořeném prostoru a za ztížených povětrnostních podmínek.

Významnou úlohu v ženijním zabezpečení bojové činnosti má maskování. Pro účely maskování jsou v ženijních jednotkách zavedeny různé typy maskovacích souprav, makety bojové techniky a dopravních prostředků, soupravy klamných prostředků protiradiolokačního maskování a různé typy zadýmovacích souprav, prostředků a vyvíječů dýmu.

Modernizace zavedených a rozsáhlý vývoj koncepčně nových typů ženijní techniky a ženijního materiálu využívá v široké míře výsledků rozvoje mikroelektroniky, optoelektroniky a dalších vědních oborů, což se odráží v miniaturizaci minového materiálu při zachování stejného účinku, nových druhích rozněcovačů, které zneumožňují manipulaci s minami, rozměrově malých přenosných minových vrhačů a odhazovacích prostředků.

To vše výrazně zkvalitňuje ženijní zabezpečení pozemního vojska armád NATO.

V letech 1974 až 1980 vyšla ve Vojenské mysli série článků, které pojednávaly o vojenské terminologii. Čtenáři přijali tyto články velmi příznivě, neboť napomohly k upřesnění slovního vyjádření, k jasné formulaci myšlenek, k rozšíření znalostí čtenářů především ke sjednocení názorů a obsah některých pojmů.

I když od publikování terminologie uplynula poměrně krátká doba, mnohé pojmy především vydáním Bojových řádů pozemního vojska dostaly nový obsah, některé zanikly a naopak, objevily se i nové pojmy. Proto redakce Vojenské mysli přistupuje opět k uveřejnění tohoto seriálu a věří, že i tentokrát se jí předpokládané cíle podaří splnit. Samozřejmě, že tak jako v minulosti i tentokrát uvítá každý námět, připomínku či doporučení čtenářů, přispívající ke zkvalitnění tohoto záměru.

Plukovník doc. Ing. Zdeněk K o d e š, CSc.

K ujasnění obsahu vojenské terminologie

V soudobém boji a operaci zaujímá dominantní postavení ničení nepřítele všemi dostupnými prostředky. Proto první část seriálu je věnována pojmům, které souvisí s otázkami **jaderného a palebného ničení**. Východiskem pro jejich formulaci byly tyto prameny:

Všeob-R-1, Bojový řád pozemního vojska ČSLA, 1984,

Pom-1/9-152, Bojový řád RVD ČSLA (prozatímní vydání), 1985,

Pom-1/9-174, Metodika operačních výpočtů při plánování palebného ničení nepřítele (návrh), 1986,

PČT 2089 VA AZ, Konference k PÚK (PPK) ČSLA, 1986,

PČT 992 VA AZ, Konference k zásadám a způsobům ničení vysoce přesných zbraní a nových průzkumných palebných systémů nepřítele, 1985,

Taktika, učebnice VA Frunze, 1985,

Stručný slovník vojenství, 1984,

Vševojsk-52-1, Vojenský terminologický slovník, 1966,

Pomůcka OS/GŠ, ev. č. 386, Zásady organizace míst vedení frontu, 1983.

Jaderné zbraně

Jsou nejúčinnějším prostředkem ničení nepřítele. Jsou založeny na využití vnitrojaderné energie uvolňované okamžitě při řetězové štěpné nebo slučovací jaderné reakci. Patří k nim **všechny druhy jaderné munice a prostředky jejich dopravy** na cíl.

Umožňují v krátké době, vysokou efektivností a spolehlivostí:

- ničit uskupení vojsk nepřítele,
- bořit jeho vojenské a průmyslové objekty,
- vytvářet oblasti hromadného ničení a radioaktivního zamoření,
- silně morálně i psychologicky působit na nepřátelská vojska a obyvatelstvo.

Principy jejich použití: překvapivě, na rozhodujícím směru, na nejdůležitější cíle, hromadně a spolu s konvenčními zbraněmi.

Konvenční zbraně

zahrnují všechny palebné a úderné prostředky, které používají dělostřeleckou, protiletadlovou, leteckou, pěchotní a železniční munici a rakety s konvenční náplní, zápalnou municí a směsí.

Mohou se používat **samostatně nebo spolu s jadernými zbraněmi** k ničení nepřátelské živé síly a techniky, jakož i k boření a ničení různých objektů.

Jaderný výbuch

je okamžité uvolnění ohromného množství energie v poměrně malém objemu v důsledku jaderné reakce. Je doprovázen **ničivými účinky:** tlakovou vlnou, světelným zářením, pronikavou radiací a radioaktivním zamořením.

Ničení nepřátelských objektů jadernými zbraněmi se může uskutečňovat **vzdušnými, pozemními a podzemními** jadernými výbuchy.

Jaderná munice

je munice s jadernou náplní. Jedním z druhů jaderné munice je i jaderná mina.

Neutronová munice

je termojaderná munice malé mohutnosti, jejímž hlavním ničivým faktorem je **mohutný tok neutronů**, zatímco ostatní ničivé účinky jsou méně významné.

Úder

je součástí operace (boje) spočívající **v současném ničení** uskupení nepřátelských vojsk a objektů mohutnými účinky jaderných a konvenčních zbraní nebo vojsky.

Podle druhu použitých prostředků mohou úder být jaderné, palebné, raketové, raketové dělostřelecké, letecké a úder vedené vojsky.

Podle množství použitých prostředků a počtu ničených objektů mohou být úder hromadné, soustředěné, skupinové a jednotlivé.

Jaderný úder

je úder uskutečněný jadernými zbraněmi. Podle množství současně použité munice může být hromadný, skupinový nebo jednotlivý.

Hromadný jaderný úder se vede současně velkým množstvím jaderné munice ke

zničení velkého uskupení nebo několika uskupení vojsk a jiných důležitých nepřátelských objektů.

Skupinový jaderný úder se uskutečňuje současně několika jadernými náplněmi ke zničení jednoho důležitého objektu nebo skupiny objektů.

Jednotlivý jaderný úder je veden jednou jadernou náplní ke zničení jednoho objektu nebo skupiny cílů.

Vševojsková divize a armáda může vést pouze jednotlivé nebo skupinové jaderné úder, na hromadných jaderných úderech se může pouze podílet. Nepřátelské objekty (cíle) ničí vzdušnými a pozemními jadernými výbuchy.

Vzdušné jaderné výbuchy (vysoké, nízké) se používají k ničení živé síly a palebných prostředků nekrytých rozmístěných nebo rozmístěných v ochranných stavbách, vozidlech, OT a tancích. Rovněž tehdy, kdy vzhledem k situaci je **nepřipustné silné radioaktivní zamoření** terénu v prostoru objektu (cíle) i ve stopě radioaktivního oblaku.

Pozemní jaderné výbuchy se používají k ničení objektů (cílů), jejichž živá síla je rozmístěna v silných ochranných stavbách a kdy současně se zničením důležitých objektů (cílů) je **nutné silně radioaktivně zamořit** terén s cílem znemožnit nebo omezit manévry nepřátelskými vojsky.

První jaderný úder

je vysoce **organizovaná a sladěná činnost raketového vojska a letectva** ke zničení prostředků jaderného napadení nepřítelů a k rozhodnému zničení hlavního úderného uskupení vojsk nepřítelů v nejkratší době na základě konkrétní situace a možností vlastních sil a prostředků. Je významným opatřením a rozhodující činností vojsk frontu v operaci.

Prvního jaderného úderu se zúčastňují všechna odpalovací zařízení raketového vojska vojsk prvního sledu frontu. V případě potřeby a v závislosti na konkrétních podmínkách mohou se k účasti v prvním jaderném úderu přibírat i raketové prostředky druhého sledu frontu, popřípadě i raketové prostředky svazků druhého sledu armády a zálohy frontu.

Hromadný palebný úder

je součástí palebného ničení nepřítelů v rámci útočné nebo obranné operace. Spočívá v současném ničení rozhodujícího uskupení nepřátelských vojsk a objektů **mohutnými palebnými údermi konvenčními zbraněmi** frontu. Jeho cílem je

vytvořit výhodné podmínky pro následný úder silami pozemního vojska. První hromadný palebný úder bývá obvykle zahajován úderem na objekty (cíle) prvního pořadí.

Zúčastňují se jej: raketové vojsko s výjimkou hotovostních oddílů vyčleněných pro účast v prvním jaderném úderu, část dělostřelectva prvních divízií a armád, určené vojskové a frontové letectvo (v první operaci — obranné či útočné — je jejich účast součástí vzdušné operace na válčišti).

Úder na nepřátelské objekty (cíle) prvního pořadí

Je součástí prvního hromadného palebného úderu frontu na nepřítele do celé hloubky jeho operační sestavy. Samostatně na stupni armáda se tento úder plánuje a uskutečňuje při vedení armádní operace na samostatném směru.

Hlavním cílem úderu je dezorganizace velení vojskům a řízení zbraňových systémů a zničení těch důležitých objektů, které představují největší nebezpečí z hlediska ničení a mají rozhodující úlohu při zmaření nebo zabránění organizované činnosti našich vojsk.

Základními skupinami objektů a cílů prvního pořadí proto budou:

1. velitelská stanoviště a řídicí střediska,
2. prostředky průzkumu a radioelektronického boje,
3. prostředky protivzdušné obrany,
4. prostředky jaderného napadení,
5. další důležité objekty.

Pokud objem současně plněných úkolů převyšuje možnosti sil a prostředků palebného ničení, pak se objekty (cíle) ničení volí podle jejich důležitosti a podle konkrétní situace, s přihlédnutím k dosahu různých prostředků palebného ničení.

Úderem na objekty (cíle) prvního pořadí bude zpravidla zahajován první hromadný palebný úder frontu (hromadný úder podle plánu vzdušné nebo protivzdušné operace):

- a) ve stanoveném čase „P“, kdy současně vedou úder i ostatní palebné prostředky frontu, tj. **odvetný vstřícný úder**,
- b) **na stanovený signál**; v hromadný palebný úder přerůstá uváděním dalších konvenčních prostředků do bojové pohotovosti, tj. **odvetný úder**.

Doba vedení úderu na objekty (cíle) prvního pořadí obvykle činí 1 až 1,5 hodiny, a to do hloubky: v útočné operaci až 250 km, v obranné operaci 150—250 km.

Palba

Je střelba, při níž se plní určitý bojový (taktický) úkol, tj. při níž se daný cíl umlčuje nebo ničí. Je jedním ze základních prostředků ničení nepřítele v boji na souši, moři a ve vzduchu. Její efektivnost se dosahuje správným výběrem prostředků k vyřazení cíle, hromaděním, vysokou přesností a překvapivostí palby a správnou volbou splnění úkolu.

Zničení objektu (cíle) spočívá ve způsobení takových ztrát (poškození), v jejichž důsledku objekt (cíl) ztrácí úplně svou bojeschopnost.

Umlčení objektu (cíle) spočívá ve způsobení takových ztrát (poškození) nebo ve vytvoření takových podmínek, v jejichž důsledku objekt (cíl) dočasně pozbývá bojeschopnosti, omezuje (znemožňuje) se mu manévr nebo narušuje velení.

Palebné ničení nepřítele za útoku

spočívá ve sladěném současném i postupném komplexním palebném působení na nepřítele prostředky různých druhů ozbrojených sil, druhů vojsk a speciálních vojsk za použití raket a munice skonvenční a zápalnou náplní.

Zahrnuje:

— úder raketového vojska a letectva za použití raket, pum a dalších leteckých zbraní,

— všechny druhy paleb dělostřelectva, palbu tankového a motostřeleckého vojska, použití prostředků minování na dálku a zápalných prostředků.

Organizuje se **nezávisle** na použití jaderných zbraní.

Hlavním cílem palebného ničení nepřítele v útočné operaci je zasažení rozhodného úderu ke zničení prostředků jaderného a chemického napadení, základního uskupení, záloh a dalších důležitých objektů nepřítele a k vytvoření tak požadovaného poměru sil a prostředků. Spolu s nepřetržitou palebnou podporou vlastních vojsk vedoucích boj vytvořit příznivé podmínky pro splnění bojových (operačních) úkolů.

Tohoto cíle se **dosahuje** především vybojováním a udržením **palebné převahy** nad nepřítelem ve směru úderů vojsk a **dezorganizací** jeho systémů velení vojskům a řízení zbraní, PVO a činnosti týlu. Vybojování a udržení palebné převahy nad nepřítelem spočívá v zabránění a podstatném oslabení palebné činnosti nepřítele našimi vojsky, a to jak využitím pozemních sil, tak i vzdušných výsadků.

V závislosti na uložených úkolech, uskupení nepřítelů a rázu jeho obrany se může palebné ničení nepřítelů plánovat a uskutečňovat v několika obdobích, kterými mohou být:

- palebné zabezpečení přesunu vojsk,
- palebná příprava zteče (násilného přechodu a zteče),
- palebná podpora zteče (násilného přechodu a zteče),
- palebný doprovod útoku vojsk v hloubce.

V případě prvního hromadného palebného úderu může být uskutečněn i úder na objekty (cíle) prvního pořadí, a to ještě před zahájením přesunu k vedení útoku, nebo i v době přesunu vojsk.

Hlavní tíhu palebného ničení v útočné operaci nese raketové vojsko, dělostřelectvo a letectvo, zatímco motostřelecké a tankové vojsko může plnit 15–20 %, ženijní a chemické vojsko jen 2–3 % z celkového objemu palebných úkolů.

Palebné zabezpečení přesunu vojsk

Je prvním obdobím palebného ničení nepřítelů při útoku po přesunu z hloubky nebo při násilném přechodu vodní pře-

kážky z chodu, ve kterém palebnými přepady dělostřelectva, úderů raketového vojska konvenční náplní a úderů letectva má být znemožněno působení nepřítelů proti přibližujícím se vojskům a současně zabráněno předčasnému zjištění složení a uskupení raketového vojska a dělostřelectva na směru hlavního úderu a doby zahájení útoku.

Plánuje se předem a podle situace se může zahajovat bezprostředně před zahájením přesunu vojsk z výchozího prostoru, současně s jeho zahájením nebo v průběhu přesunu a trvá do zahájení palebné přípravy zteče. V některých případech se uskutečňuje až poté, kdy nepřítel zjistil přesun našich vojsk a zahájil palbu (vede úder) na naše útvary.

V celém tomto období mají **palebné úder** na nepřítelů **nepřetržitý charakter**. Jsou vedeny na cíle do doby jejich zjištění nebo zahájení jejich činnosti.

Podle pokynů nadřízeného velitele se plánují rovněž úder raketového vojska, letectva a palebné přepady dělostřelectva ke **zmaření možné nepřátelské protipřípravy**.

(Pokračování v příštím čísle)

СОДЕРЖАНИЕ

Полковник Мирослав Рышка, кандидат философских наук	
Роль командиров и штабов в развитии антиалкогольного воспитания	3
Автор анализирует современное состояние алкоголизма, который стал общечеловеческой проблемой. Задумывается над состоянием и причинами недостаточной результативности антиалкогольного воспитания военнослужащих действительной службы и показывает вероятные направления развития этого воспитания, место и роль командиров, политработников и штабов.	

Подполковник Лудвик Ярош	
Вопросы кадровой и персональной работы в области доукомплектования вооруженных сил в мирное время – часть первая	8
Автор решает вопросы общих исходных моментов создания и реализации целесообразной системы подбора, подготовки и размещения кадров. Объясняет роль и место местных военкоматов в процессе определения личных качеств призывников.	

ВОЕННОЕ ИСКУССТВО

Подполковник Рудольф Клофач	
Принципы подготовки командиров, штабов и войск к выполнению задач боевой готовности	13

Автор занимается содержанием и формами подготовки командиров, штабов и войск к выполнению задач боевой готовности. Основное внимание уделяет спецподготовке командиров, частичным, комплексным и общегарнизонным тренировкам.

Генерал-майор Йиржи Флориан полковник Йосеф Бергман	
Приведение войск в полную боевую готовность в пунктах постоянной дислокации	19

Авторы, в соответствии с требованиями основных документов по планированию на текущий учебный год, рассматривают способы разработки приведения войск в высшие степени боевой готовности в гарнизонах. Основное внимание уделяют содержанию подготавливаемой документации и последовательности ее разработки.

Полковник Ярослав Птачек	
Некоторый опыт из области подготовки резерва в мирное время	23

Автор статьи приводит важнейший опыт из области подготовки резерва. Основное внимание уделяет целям и содержанию регулярных, добровольных и чрезвычайных учений, а также подготовке офицеров и прапорщиков запаса.

Полковник Франтишек Кнотек	
За высокое качество готовности военнообязанных запаса	30

Автор статьи основное внимание уделяет решающей форме подготовки запаса, в том числе и его полевой выучке. Далее анализирует роль командиров и штабов в деле дальнейшего повышения качества готовности запаса.

Полковник Франтишек Йиндржишек	
Разведка в стратегической операции	34

Автор статьи, на основе характерных черт и условий ведения стратегических операций, рассматривает цели и основные задачи разведки в период угрозы, после начала боевых действий и в ходе ведения операции.

Генерал-майор Вацлав Роучка, кандидат военных наук, доцент полковник Карел Адам, кандидат философских наук, доцент	
Использование опыта Второй мировой войны и Великой Отечественной войны	38
Авторы подчеркивают значение изучения опыта Второй мировой войны и, особенно, Великой Отечественной войны для формирования командных, моральных и политических качеств, для понимания причин возникновения войн, их хода и результатов, а также для практической деятельности командиров и слушателей военно-учебных заведений в настоящее время.	
Подполковник Богумил Чермак, кандидат военных наук	
Автоматизация управления РВнА в тактическом звене	42
Автор попытался дать целенаправленный обзор возможностей автоматизации управления ракетными войсками и артиллерией в тактическом звене после создания полевой автоматизированной системы управления оперативного звена и ее стыковки с АСУ дивизий.	
Полковник Вацлав Лготски, кандидат военных наук, профессор	
К некоторым вопросам развития оперативного искусства и тактики ПВО страны	48
В статье разбираются общепринятые и известные принципы стратегии и оперативного искусства и рассматривается их влияние на развитие оперативного искусства и тактики ПВО страны. В статье автор выделяет вопросы взаимосвязи и взаимообусловленности между общевойсковым оперативным искусством и оперативным искусством ПВО страны.	
Генерал-майор Ладислав Сохор	
Организация ударов по первоочередным объектам в полосе фронта	54
В статье автор анализирует возможности организации ударов по первоочередным объектам, борьбы с самолетами Е-ЗЦ Сентри и крылатыми ракетами. Далее рассматривается разработка и практическая отработка данной проблематики.	
Полковник Мирослав Зукал подполковник Павел Роубин, кандидат военных наук	
Некоторые проблемы организации ликвидации последствий применения противником нейтронного оружия	61
Авторы в статье решают отдельные вопросы по упреждению противника при ликвидации последствий и восстановлении боеспособности после двустороннего применения оружия массового поражения и по созданию благоприятных условий для успешного развития наступательной операции и для выполнения запланированных задач.	
Полковник Владимир Когоут	
Аварийность вооружения и техники, мероприятия по повышению их эксплуатационной надежности	68
Статья раскрывает состояние освоения и ухода за вооружением и техникой, а также причины их выхода из строя и аварийности. Далее показывается, каким способом возможно достичь существенного улучшения качества в этой области за счет повышения эффективности командирской, технической и специальной подготовки в соответствии с постановлением Коллегии Министра Национальной обороны ЧССР.	

ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ

Новое оружие и развитие принципов общевойскового боя	73
	95

ИНФОРМАЦИИ

Капитан Милослав Нытра

Развитие средств инженерного обеспечения боевых действий Сухопутных войск НАТО 81

Автор объясняет требования к инженерному обеспечению с точки зрения всесторонней механизации работы с целью соблюдения требуемого темпа операций. Приводит обзор противотанковых мин, минных метательных аппаратов и средств дистанционного минирования, а также систем разминирования и мостовых средств.

Полковник Зденек Кодеш, кандидат военных наук, доцент

Вопросы уяснения содержания воинской терминологии - часть первая 87

Автор содействует уточнению и обобщению взглядов на содержание некоторых понятий. В первой части уделяет внимание некоторым проблемам, связанным с вопросами ядерного и огневого поражения.